МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра обліку та оподаткування

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему: Облік доходів і витрат та оподаткування прибутку на ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ»

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0714-оа
спеціальності 071 Облік і оподаткування,
освітньої програми облік і аудит
_____ К. Л. Кособок _____
Керівник_____ к.е.н., доцент Саєнко О.Р.
Рецензент_____ к.е.н., доцент Скорнякова Ю.Б.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економічний
Кафедра обліку та оподаткування
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітня програма «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Зав. кафедрою _____ Н.М. Проскуріна
«___»_____ 2025 р.

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТОВІ

Кособок Карини Леонідівни

1. Тема роботи: Облік доходів і витрат та оподаткування прибутку на ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ»
керівник роботи Саєнко Олена Романівна, к.е.н., доцент,
затверджені наказом ЗНУ від 25 березня 2025 року № 439-с.

2. Строк подання студентом роботи 25 листопада 2025 року

3. Вихідні дані до роботи: спеціальна література, законодавчі та нормативні акти, статистичні дані, дані обліку та фінансової звітності установи.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): дослідити економічну сутність доходів та витрат ТОВ «ТДК»; розвинути класифікацію доходів і витрат ТОВ «ТДК»; дослідити облік доходів і витрат ТОВ «ТДК»; розробити аналітичний реєстр доходів і витрат ТОВ «ТДК»; проаналізувати порядок узгодження податкових та бухгалтерський різниць; оптимізувати порядок формування доходів і витрат ТОВ «ТДК».

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): кваліфікаційна робота містить 6 рис., 20 табл.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Саєнко О.Р. доцент	05.08.2025 р.	05.08.2025 р.
2	Саєнко О.Р. доцент	09.09.2025 р.	09.09.2025 р.
3	Саєнко О.Р. доцент	03.10.2025 р.	03.10.2025 р.

7. Дата видачі завдання: 01 червня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Складання плану роботи, підбір літератури	липень 2025	виконано
2.	Написання вступу	липень 2025	виконано
3.	Виконання першого розділу	серпень 2025	виконано
4.	Виконання другого розділу	вересень 2025	виконано
5.	Виконання третього розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Написання висновків	листопад 2025	виконано
7.	Оформлення роботи, одержання відгуку та рецензії	листопад 2025	виконано
8.	Подання роботи на кафедру	листопад 2025	виконано

Студент _____ К.Л. Кособок
(підпис)

Керівник роботи _____ О.Р. Саєнко
(підпис)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ В.В. Сьомченко

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 131 с., 3 розділи, 31 табл., 6 рис., 1 додаток, 77 джерел.

ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ, ПОДАТОК НА ПРИБУТОК, НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ОБЛІК, АНАЛІЗ, ОПТИМІЗАЦІЯ

Об’єктом дослідження є процес обліку доходів, витрат та оподаткування прибутку ТОВ «ТДК».

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних положень і надання практичних рекомендацій щодо удосконалення системи бухгалтерського обліку доходів і витрат та визначення об’єкта оподаткування податком на прибуток на досліджуваному підприємстві.

Методи дослідження: використано системний підхід, загальнонаукові і спеціальні методи пізнання соціально-економічних процесів і явищ, а саме: методи наукового узагальнення, порівняння, системності та комплексності, абстракції, індукції, дедукції, аналізу і синтезу, нормативного аналізу, економіко-статистичні, методи порівняльного та факторного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних положень і розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення організації та методики облікового процесу доходів та витрат, а також формування прибутку ТОВ «ТДК». У процесі дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– класифікацію доходів і витрат шляхом розширення аналітичних ознак їх групування;

– організацію аналітичного обліку доходів і витрат через їх

деталізацію за регіонами, товарними групами та центрами відповідальності;

– облікову політику ТОВ «ТДК» в частині обліку доходів, витрат та податку на прибуток шляхом її доповнення положеннями щодо розмежування доходів за економічною сутністю, класифікації витрат, формування фінансового результату та обліку податкових різниць;

набуло подальшого розвитку:

– теоретичні уявлення про формування фінансового результату та податку на прибуток на основі системного врахування податкових різниць у процесі визначення об’єкта оподаткування;

– процес оцінювання ефективності формування доходів і витрат ТОВ «ТДК» на основі використання інтегрованої системи показників (рентабельність, оборотність, операційний важіль) із формалізацією їх розрахунку та управлінського призначення;

– методика формування доходів і витрат ТОВ «ТДК» на основі поєднання аналітичного обліку за сегментами діяльності та системи показників ефективності;

– положення щодо узгодження бухгалтерського та податкового обліку на основі систематизації податкових різниць.

Отримані результати дослідження спрямовані на оптимізацію системи обліково-аналітичного забезпечення, удосконалення інформаційної бази для управління доходами, витратами та податковими розрахунками, підвищення фінансової прозорості та результативності діяльності ТОВ «ТДК». Запропоновані рекомендації можуть бути впроваджені у практичну діяльність ТОВ «ТДК», що сприятиме покращенню якості фінансового обліку, зниженню податкових ризиків та підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами.

SUMMARY

Qualifying work contains : 131 p., 3 chapters, 31 tab., 6 fig., 1 appendix, 77 references.

REVENUES, EXPENSES, FINANCIAL RESULT, INCOME TAX, REGULATORY FRAMEWORK, ACCOUNTING, ANALYSIS, OPTIMIZATION

The subject of the study is the process of accounting for revenues, expenses, and income taxation at «TDK» LLC.

The purpose of this thesis is to substantiate theoretical and methodological principles and provide practical recommendations for improving the accounting system for revenues and expenses and determining the taxable income at the enterprise under study.

Research methods: A systematic approach was used, along with general scientific and specialized methods for understanding socio-economic processes and phenomena, namely: methods of scientific generalization, comparison, systematicity and comprehensiveness, abstraction, induction, deduction, analysis and synthesis, normative analysis, economic-statistical methods, and methods of comparative and factor analysis.

The scientific novelty of the obtained results lies in the substantiation of theoretical and methodological principles and the development of practical recommendations for improving the organization and methodology of the accounting process for revenues and expenses, as well as the calculation of profit at «TDK» LLC. The following scientific results, characterized by scientific novelty, were obtained in the course of the study:

the following were improved:

– the classification of revenues and expenses by expanding the analytical

criteria for their grouping;

– the organization of analytical accounting for revenues and expenses through their breakdown by region, product group, and responsibility center;

– the accounting policy of «TDK» LLC regarding the accounting of revenues, expenses, and income tax by supplementing it with provisions on the classification of revenues by economic substance, the classification of expenses, the determination of financial results, and the accounting of tax differences;

further developed:

– theoretical concepts regarding the determination of financial results and income tax based on the systematic consideration of tax differences in the process of determining the tax base;

– the process of evaluating the effectiveness of revenue and expense formation at LLC «TDK» based on the use of an integrated system of indicators (profitability, turnover, operating leverage) with the formalization of their calculation and managerial application;

– a methodology for determining the revenues and expenses of «TDK» LLC based on a combination of analytical accounting by business segment and a system of performance indicators;

– provisions for reconciling financial and tax accounting based on the systematization of tax differences.

The results of the study are aimed at optimizing the accounting and analytical support system, improving the information base for managing revenues, expenses, and tax calculations, and increasing the financial transparency and performance of TDK LLC. The proposed recommendations can be implemented in the practical activities of TDK LLC, which will contribute to improving the quality of financial accounting, reducing tax risks, and increasing the efficiency of financial resource management.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
РЕФЕРАТ
SUMMARY
ВСТУП……. 10
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА
1.1 Економічна сутність доходів та витрат ТОВ «ТДК» та їх місце у формуванні фінансового результату …… 16
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку доходів, витрат та оподаткування прибутку підприємства…… 26
1.3 Методика формування фінансових результатів та визначення податкових зобов’язань з податку на прибуток…… 32
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ»
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства …… 40
2.2 Організаційно-методичні засади обліку доходів на підприємстві ….. 50
2.3 Організаційно-методичні засади обліку витрат на підприємстві…….. 59
2.4 Формування та облік податкових зобов’язань з податку на прибуток підприємства ……. 68
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ»
3.1 Напрями удосконалення обліку та управління доходами і витратами підприємства …… 79
3.2 Підвищення ефективності обліку та розрахунку податку на прибуток підприємства ……... 94

3.3. Формування облікової політики щодо доходів, витрат та податку на прибуток ……... 109
ВИСНОВКИ……. 119
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ……... 122
ДОДАТОК А Фінансова звітність ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ» за 2022-2024 рр. ……...…… 130

ВСТУП

Стабільність та результативність діяльності підприємств значною мірою визначаються якістю організації бухгалтерського обліку доходів, витрат і процесів оподаткування прибутку. У сучасних економічних умовах ці показники формують основу фінансової стійкості, впливають на можливість залучення інвестицій, визначають рівень конкурентоспроможності та забезпечують прозорість взаємодії підприємств з контролюючими органами. Важливо, щоб інформація про доходи й витрати була точною, своєчасною та відповідала встановленим нормативним вимогам, адже саме на її основі здійснюється оцінка ефективності управлінських рішень та визначається фінансовий результат діяльності.

Зростання ролі бухгалтерського обліку у забезпеченні надійності фінансових даних обумовлює необхідність глибокого вивчення теоретичних, нормативних та методичних засад формування доходів і витрат. Питання організації обліку податку на прибуток також є надзвичайно актуальним, оскільки податкове законодавство регулярно оновлюється, потребує адаптації облікових систем і впливає на фінансові показники підприємств. Зважаючи на це, дослідження практичних підходів до формування фінансового результату та визначення податкових зобов’язань є важливим як для підприємств реального сектору економіки, так і для професійних бухгалтерів.

Особливої актуальності зазначені питання набувають для підприємств торговельно-дистрибуційної сфери діяльності для яких характерні значні обсяги реалізації товарів, складні логістичні процеси, а також наявність численних коригувальних операцій (знижки, бонуси, ретро-бонуси, повернення товарів, маркетингові послуги). Така специфіка діяльності ускладнює процес визнання доходів і витрат, підвищує ризик викривлення фінансового результату та створює додаткові податкові ризики.

Крім того, відсутність належної аналітичної деталізації доходів і витрат, неоднозначність їх класифікації, а також недостатня узгодженість бухгалтерського та податкового обліку можуть призводити до зниження достовірності фінансової звітності та ускладнення процесу управління прибутковістю підприємства. У зв’язку з цим особливого значення набуває удосконалення облікової політики, аналітичного обліку та внутрішнього контролю доходів і витрат, а також забезпечення прозорого формування фінансового результату та об’єкта оподаткування податком на прибуток.

Питання обліку доходів і витрат, формування фінансового результату та оподаткування прибутку підприємств є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних учених. Значний внесок у розвиток теоретичних і методичних засад бухгалтерського обліку доходів і витрат зробили такі науковці, як Бутинець Ф. Ф., Сопко В. В., Голов С. Ф., Кужельний М. В., Коблянська О. І., Жук В. М., Пушкар М. С., Ткаченко Н. М., які досліджували питання визнання, оцінки та класифікації облікових об’єктів.

Проблеми формування фінансового результату та його аналітичного забезпечення розглядаються у працях Савицької Г.В., Коваля С. В., Колісника О. П., Олійник Л. В., які обґрунтовують підходи до оцінювання ефективності діяльності підприємства та використання фінансових показників у системі управління.

Питання оподаткування прибутку підприємств, зокрема формування об’єкта оподаткування та обліку податкових різниць, досліджуються у працях таких науковців, як Легенчук С. Ф., Малишкін О. І., Лоханова Н. О., Найденко О. Є., Маліновська К. О., Пономаренко О. Г., Юшко С. В. та інших. У їхніх роботах розкриваються проблеми узгодження бухгалтерського та податкового обліку, методика визначення податкових різниць та їх вплив на фінансовий результат підприємства.

Разом з тим, незважаючи на вагомий науковий доробок, окремі аспекти обліку доходів і витрат та оподаткування прибутку підприємств торговельно-дистрибуційної сфери залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема,

потребують подальшого опрацювання питання аналітичного обліку доходів із урахуванням коригувальних операцій, класифікації витрат за економічною сутністю та центрами відповідальності, а також інтеграції податкових різниць у процес формування фінансового результату.

Таким чином, необхідність удосконалення методичних підходів до обліку доходів і витрат, формування фінансового результату та оподаткування прибутку на підприємствах торговельно-дистрибуційної сфери зумовлює актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних положень і надання практичних рекомендацій щодо удосконалення системи бухгалтерського обліку доходів і витрат та визначення об’єкта оподаткування податком на прибуток на досліджуваному підприємстві.

Для досягнення поставленої мети в роботі було визначено і вирішено такі завдання:

− розкрити економічну сутність запасів як об’єкта обліку і аналізу;

− дослідити економічну сутність доходів і витрат підприємства як об’єктів бухгалтерського обліку та їх роль у формуванні фінансових результатів;

− розкрити теоретичні підходи до класифікації та визнання доходів і витрат відповідно до вимог стандартів бухгалтерського обліку;

− провести аналіз нормативно-правового регулювання обліку доходів, витрат та оподаткування прибутку підприємства;

− узагальнити методику формування фінансових результатів підприємства у системі бухгалтерського обліку;

− дослідити організаційно-економічні особливості діяльності досліджуваного ТОВ «ТДК»;

− проаналізувати організаційно-методичні засади обліку доходів і витрат на підприємстві;

− оцінити порядок формування та обліку податкових зобов’язань з податку на прибуток ТОВ «ТДК»;

− обґрунтувати напрями удосконалення обліку та управління доходами і витратами ТОВ «ТДК»;

− розробити пропозиції щодо підвищення ефективності обліку та розрахунку податку на прибуток і формування облікової політики ТОВ «ТДК»;

Об’єктом дослідження є процес обліку доходів, витрат та оподаткування прибутку ТОВ «ТДК».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних і методичних аспектів обліку доходів, витрат і оподаткування прибутку ТОВ «ТДК» та їх удосконалення в системі управління діяльністю ТОВ «ТДК».

Методичною основою кваліфікаційної роботи є системний підхід до вивчення та розкриття сучасного стану обліку доходів, витрат і оподаткування прибутку ТОВ «ТДК». У роботі використано сукупність загальнонаукових і спеціальних методів пізнання соціально-економічних процесів і явищ, а саме: методи наукового узагальнення, порівняння, системності та комплексності – при дослідженні економічної сутності доходів і витрат ТОВ «ТДК» та їх ролі у формуванні фінансових результатів; методи абстракції, індукції та дедукції, аналізу і синтезу – при вивченні теоретичних засад обліку доходів, витрат і податку на прибуток, а також існуючих підходів до їх класифікації та визнання; методи нормативного аналізу – при дослідженні чинного законодавства щодо обліку доходів, витрат та оподаткування прибутку ТОВ «ТДК»; економіко-статистичні методи – при аналізі показників доходів, витрат і фінансових результатів ТОВ «ТДК»; методи порівняльного аналізу – при оцінці ефективності формування фінансових результатів та визначення податкових зобов’язань з податку на прибуток; методи факторного аналізу – при виявленні впливу доходів і витрат на фінансовий результат та податкове навантаження ТОВ «ТДК»; експертні методи – при розробці пропозицій щодо удосконалення обліку доходів, витрат і формування податку на прибуток ТОВ «ТДК».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному

узагальненні та розробленні методичних положень щодо удосконалення обліку доходів і витрат, формування фінансового результату та оподаткування прибутку підприємств торговельно-дистрибуційної сфери.

У процесі кваліфікаційного дослідження отримано такі наукові результати, яким притаманна наукова новизна:

удосконалено:

– класифікацію доходів і витрат шляхом розширення аналітичних ознак їх групування, що дозволяє підвищити аналітичність облікової інформації та точність формування фінансового результату;

– організацію аналітичного обліку доходів і витрат через їх деталізацію за регіонами, товарними групами та центрами відповідальності, що забезпечує більш точне визначення фінансового результату.

– облікову політику ТОВ «ТДК» в частині обліку доходів, витрат та податку на прибуток шляхом її доповнення положеннями щодо розмежування доходів за економічною сутністю, класифікації витрат, формування фінансового результату та обліку податкових різниць, що сприяє підвищенню достовірності фінансового результату та зниженню податкових ризиків;

набуло подальшого розвитку:

– теоретичні уявлення про формування фінансового результату та податку на прибуток на основі системного врахування податкових різниць у процесі визначення об’єкта оподаткування, що підвищує достовірність показника чистого прибутку.

– процес оцінювання ефективності формування доходів і витрат ТОВ «ТДК» на основі використання інтегрованої системи показників (рентабельність, оборотність, операційний важіль) із формалізацією їх розрахунку та управлінського призначення, що сприяє обґрунтованості управлінських рішень;

– методика формування доходів і витрат ТОВ «ТДК» на основі поєднання аналітичного обліку за сегментами діяльності та системи

показників ефективності, що розширює інформаційну базу управління діяльністю ТОВ «ТДК»;

– положення щодо узгодження бухгалтерського та податкового обліку на основі систематизації податкових різниць, що підвищує точність визначення об’єкта оподаткування податком на прибуток.

Інформаційною базою дослідження обрано ТОВ «ТОРГОВКЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ» (м. Кропивницький).

Теоретичною та методичною основою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи, інструктивні та методичні матеріали, матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, статистично-аналітична інформація, фінансові, управлінські звіти та первинна документація досліджуваного підприємства, наукові публікації вітчизняних і зарубіжних учених, практиків, результати особистих досліджень автора, а також наукова інформація, що має форму недрукованої продукції і розміщена у світовій комп'ютерній мережі Інтернет.

Отримані результати дослідження мають прикладний характер, можуть впроваджуватися в практику роботи вітчизняних виробничих підприємств. Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію шляхом обговорення на міжнародних науково практичних конференціях.

Застосування на практиці запропонованих автором рекомендацій дозволить забезпечити адекватне відображення операцій з обліку запасів сучасним умовам господарювання; своєчасне одержання та аналіз необхідної інформації керівництвом.

Основні результати дослідження, що викладені в кваліфікаційній роботі, пройшли апробацію на міжнародних конференціях.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, переліку посилань і додатків. Основний зміст викладено на 129 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ТОВ «ТДК»

1.1 Економічна сутність доходів і витрат ТОВ «ТДК» та їх місце у формуванні фінансового результату

Економічна діяльність будь-якого ТОВ «ТДК» пов’язана з постійним рухом ресурсів, їх перетворенням і створенням нової вартості, що формує основу фінансових результатів. Центральними категоріями, які визначають ефективність функціонування ТОВ «ТДК», є доходи та витрати. Вони забезпечують відображення наслідків господарських операцій та дозволяють визначити рівень прибутковості, конкурентоспроможності й здатності ТОВ «ТДК» до подальшого розвитку.

Доходи, як політико-економічна категорія, представляють собою певну суму грошових коштів та матеріальних благ і послуг отриманих у процесі виконання економічних функцій домогосподарств, з приводу отримання яких виникають відносини приватної власності у всіх сферах суспільного відтворення [28, с. 117].

В економічній літературі існує декілька визначень суті доходу. У широкому значенні дохід – це гроші або матеріальні цінності, отримані від виробничої, комерційної, посередницької чи іншої діяльності (виторг) [16, с. 308].

Доходи у загальноекономічному розумінні характеризують збільшення економічних вигід ТОВ «ТДК», що виникають у результаті здійснення операційної, інвестиційної або фінансової діяльності. З економічної точки зору доходи відображають результат реалізації продукції, товарів чи послуг, а також інших операцій, спрямованих на отримання вигоди. Вони формують

фінансову базу, яка дозволяє підприємству забезпечувати виконання зобов'язань, виплачувати дивіденди, фінансувати інвестиційні проєкти та покривати витрати, необхідні для підтримання діяльності.

Рисунок 1.1 – Економічне наповнення сутності «доходи» згідно з теоретичними поглядами учених [23, с. 36]

Під терміном «дохід» доцільно вважати економічну категорію, яка означає безпосереднє одержання ТОВ «ТДК» певних активів (матеріальних ресурсів чи грошей) або зменшення сум зобов'язань, що призводять до збільшення суми власного капіталу (за мінусом збільшення сум капіталу з внесків власників або учасників) [23, с. 36].

Доходи є фінансовою базою розвитку діяльності ТОВ «ТДК», що забезпечує вирішення таких найважливіших завдань:

– доходи ТОВ «ТДК» (основна їх частина) є джерелом відшкодування всіх поточних витрат, пов'язаних із здійсненням фінансово-господарської діяльності; реалізація даного завдання забезпечує діяльність ТОВ «ТДК»;

– частина доходів ТОВ «ТДК» служить джерелом виплат податкових платежів, за рахунок якої поповнюється державний і місцевий бюджети та позабюджетні фонди, завдяки цій частині доходу виконуються фінансові зобов'язання ТОВ «ТДК» перед державою;

– певна частина доходів є джерелом формування прибутку,

формуються фонди виробничого і соціального розвитку, забезпечується самофінансування ТОВ «ТДК» в майбутньому [39, с. 977].

У бухгалтерському обліку доходи визнаються за умов, коли їх оцінка може бути достовірно визначена, а надходження економічної вигоди є достатньо ймовірним. Визнання доходів не прив'язується виключно до моменту отримання грошових коштів, що дозволяє формувати реалістичний фінансовий результат відповідно до принципів нарахування та відповідності. Завдяки цьому користувачі звітності отримують інформацію, яка більш точно відображає діяльність ТОВ «ТДК».

Узагальнюючим показником, який відображає взаємозв'язок доходів і витрат, є фінансовий результат ТОВ «ТДК». Він визначається як різниця між доходами та витратами звітного періоду та характеризує ефективність господарської діяльності суб'єкта господарювання. Формування фінансового результату здійснюється поетапно: від визначення чистого доходу від реалізації до обчислення прибутку або збитку до оподаткування. Це ключовий показник, який використовується не лише для оцінки ефективності діяльності ТОВ «ТДК», але й як база для розрахунку податку на прибуток. У зв'язку з цим правильність визнання доходів і витрат безпосередньо впливає на достовірність фінансової звітності та податкових розрахунків.

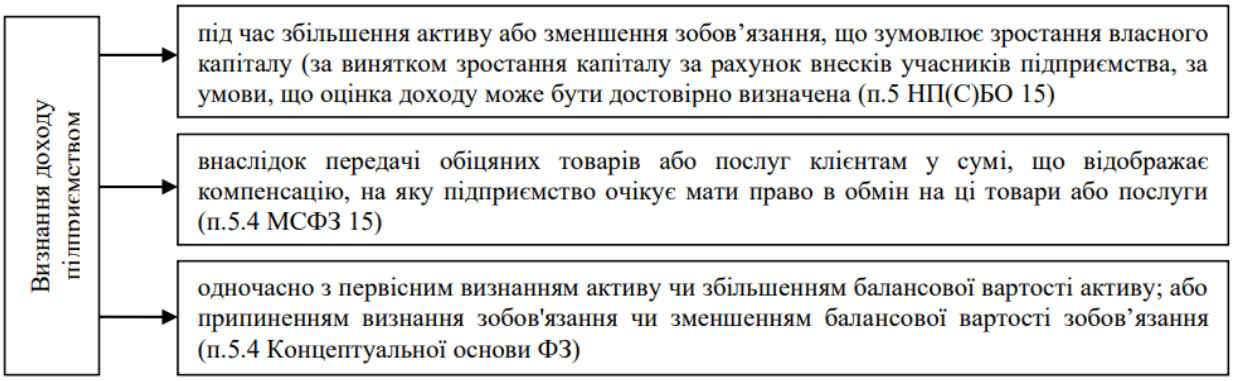

Рисунок 1.2 – Критерії визнання доходу ТОВ «ТДК» [23, с. 39]

Критерії визнання доходу, наведені в Національному положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» (НП(С)БО 15), застосовуються окремо до кожної операції. Проте ці критерії потрібно застосовувати до окремих елементів однієї операції або до двох чи більше операцій разом, якщо це випливає із суті такої господарської операції (операцій). Не визнаються доходами такі надходження від інших осіб:

– сума податку на додану вартість, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету й позабюджетних фондів;

– сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента;

– сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);

– сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);

– сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором;

– надходження, що належать іншим особам;

– надходження від первинного розміщення цінних паперів;

– сума балансової вартості валюти [23, с. 40].

За умов неправильного застосування та трактування стандартів, а часом не врахування й їх вимог, ТОВ «ТДК» відповідно припускаються помилок при визнанні доходу

Доходи ТОВ «ТДК» мають складну структуру. Найважливішою частиною є доходи від основної діяльності, до яких належать надходження від реалізації товарів, продукції або надання послуг. Вони забезпечують головну частку фінансових результатів та характеризують ефективність операційних процесів. До іншої групи належать інші операційні доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не є основними за своєю природою. До таких доходів можна віднести надходження від реалізації оборотних активів, орендні платежі, штрафи або відшкодування. Окремою категорією є фінансові доходи, що включають дивіденди, відсотки, доходи

від участі в капіталі інших підприємств. Хоч вони й не формуються в основній діяльності, однак можуть суттєво впливати на загальну результативність.

Відповідно до НП(С)БО 15, доходи ТОВ «ТДК» класифікуються за такими видами:

– дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
– чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
– інші операційні доходи;
– фінансові доходи;
– інші доходи [23, с.40].

Згідно зі статтею 135 ПКУ усі доходи, отримані ТОВ «ТДК», класифікують за двома групами: операційні – доходи, отримані від реалізації товарів (робіт, послуг); позареалізаційні. Різноманіття процесів та складність структури формування доходів передбачає їхній розподіл за певними класифікаційними ознаками. У багатьох наукових роботах вчених-економістів розглянуті питання класифікації доходів ТОВ «ТДК». Для прийняття найбільш оптимальних та ефективних управлінських рішень, вважаємо за доцільне застосовувати наступну класифікацію доходів (рис. 1.3).

Витрати, у свою чергу, відображають процес споживання ресурсів для здійснення господарської діяльності.

Витрати як економічна категорія – це грошові та матеріальні ресурси, які використані протягом певного періоду в господарському процесі ТОВ «ТДК», а також показник ефективності діяльності господарюючого суб’єкта [42, с. 164] Вони характеризують вартість використаних матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів, необхідних для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг чи забезпечення адміністративної діяльності ТОВ «ТДК». На відміну від доходів, витрати мають більш складний характер, оскільки їх виникнення пов’язане з широким спектром операцій та різними напрямами використання ресурсів.

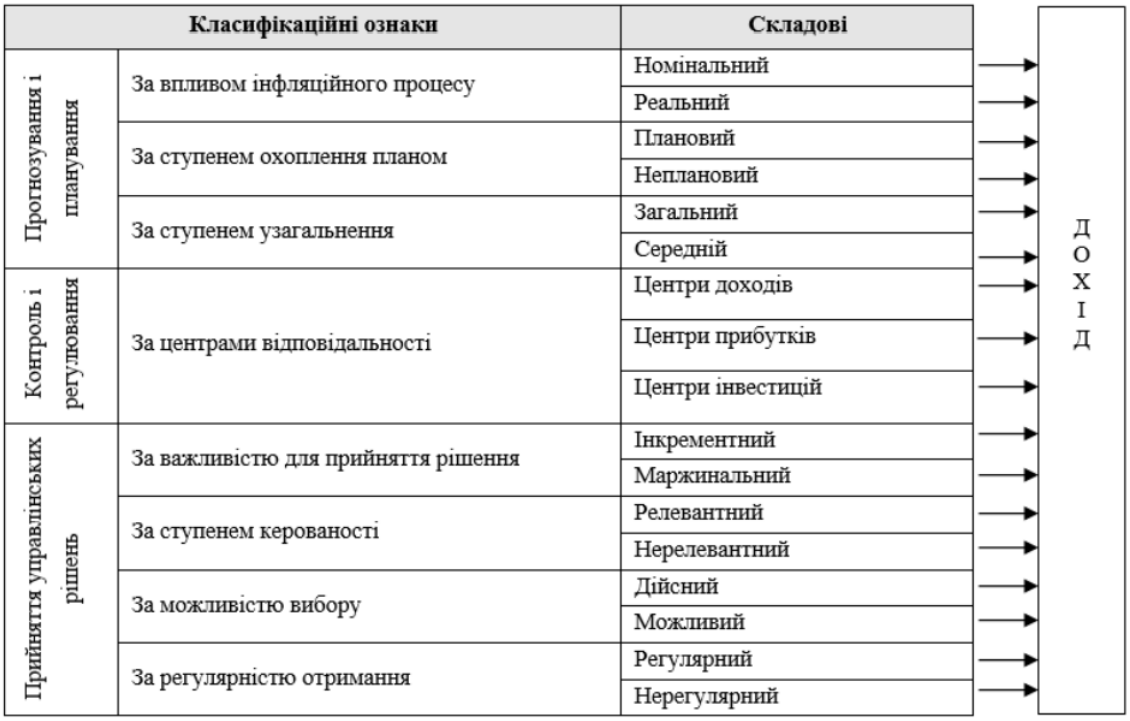

Рисунок 1.3 – Класифікаційні ознаки та складові доходів [23, с. 40]

У бухгалтерському обліку витрати визнаються тоді, коли вони сприяли отриманню доходів відповідного періоду. Це відображає принцип відповідності, який забезпечує формування достовірного фінансового результату. Якщо витрати не можуть бути прямо пов’язані з певним доходом, їх визнають у тому періоді, коли вони були понесені, що дозволяє уникнути перекручення фінансових показників.

Структура витрат ТОВ «ТДК» охоплює різні групи, серед яких виділяють витрати за економічними елементами та витрати за статтями калькуляції. Перші характеризують загальний обсяг ресурсів, використаних для здійснення діяльності, включаючи матеріали, оплату праці, соціальні відрахування, амортизацію та інші витрати. Друга група є більш деталізованою, оскільки відображає витрати у розрізі процесів виробництва або обслуговування. Таке групування дозволяє аналізувати собівартість продукції, визначати ефективність витрат та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Важливою є також класифікація витрат за поведінкою, яка поділяє їх на змінні та постійні. Змінні витрати залежать від обсягу виробництва або обсягу реалізації, тоді як постійні не змінюються в короткостроковому періоді. Аналіз таких витрат дає можливість підприємству визначати точку беззбитковості, оцінювати рентабельність та прогнозувати фінансові результати залежно від зміни виробничих умов. Це особливо актуально для підприємств, які працюють в умовах коливань попиту або сезонності [7].

Трактування економічної сутності доходів і витрат потребує постійного уточнення та адаптації до міжнародних підходів, оскільки саме ці елементи визначають якість фінансової звітності, рівень прозорості діяльності ТОВ «ТДК» та достовірність фінансових результатів.

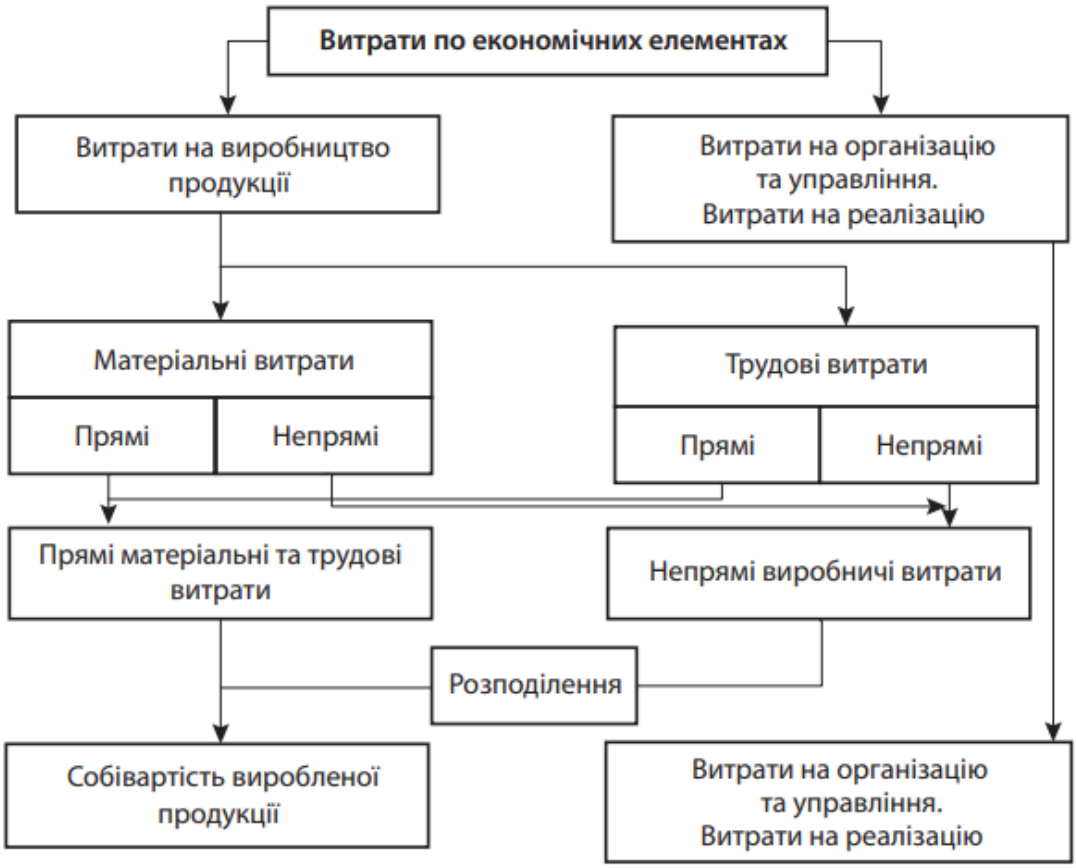

Рисунок 1.4 – Модель для встановлення собівартості продукції і послуг, побудована на основі вимог, передбачених стандартами бухгалтерського обліку [21, с. 245]

Використання лише національних нормативів у практиці підприємств часто обмежує можливості адекватного відображення операцій, що мають складну економічну природу, тоді як вимоги МСФЗ дають суттєво ширше трактування доходів і витрат, їх структури та моменту визнання.

У зв'язку з цим у роботі уточнено економічний зміст категорій «дохід» і «витрати» з урахуванням НП(С)БО та МСФЗ (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Порівняння критеріїв визнання доходів і витрат за НП(С)БО та МСФЗ

Критерій	НП(С)БО 15 «Дохід», НП(С)БО 16 «Витрати»	МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами», МСФЗ 9, МСБО 12	Ключові відмінності та їх наслідки
Підхід до визначення доходу	Дохід – збільшення активів або зменшення зобов'язань	Дохід як результат виконання зобов'язань перед клієнтом	МСФЗ робить акцент на зобов'язаннях, а не на факті продажу
Момент визнання доходу	Переважно при передачі ризиків та вигід	Застосовується 5-етапна модель визнання доходу	МСФЗ визначає дохід більш точно через аналіз контролю
Оцінка доходів	Дохід визнається за справедливою вартістю отриманих активів	Визначення трансакційної ціни з урахуванням змінної компенсації	МСФЗ допускає більш складні форми розрахунку доходу
Дохід від кількох зобов'язань	Не деталізується	Окреме визнання кожного зобов'язання	Потреба сегментувати операції у складних договорах
Визнання витрат	Принцип відповідності: витрати визнаються одночасно з доходами	Визнання витрат залежно від етапу виконання зобов'язань	МСФЗ диктує прив'язку до виконання контракту
Резерви та забезпечення	Резерв сумнівних боргів – створюється за рішенням ТОВ «ТДК»	Обов'язкове визнання очікуваних кредитних збитків (МСФЗ 9)	Більш консервативний підхід у МСФЗ
Амортизація та активи	Можливість вибору із декількох методів	Акцент на корисному використанні та компонентний метод	МСФЗ потребує точнішої оцінки ОЗ
Податок на прибуток	Переважно поточний податок	Поточний та відстрочений податок є обов'язковими	МСФЗ формує повний податковий ефект від тимчасових різниць
Прозорість та розкриття інформації	Розкриття менш деталізоване	Високий рівень обов'язкових приміток	МСФЗ вимагають суттєво ширшого інформування користувачів

У межах проведеного дослідження ми пропонуємо економічний зміст доходів і витрат ТОВ «ТДК» розглядати не лише як окремих об’єктів бухгалтерського обліку, а як взаємопов’язаних елементів єдиної системи формування фінансового результату.

Зокрема, доходи ТОВ «ТДК» пропонується визначати як сукупність економічних вигід, що виникають у результаті господарської діяльності та відображаються у вигляді збільшення активів або зменшення зобов’язань, які формують фінансовий результат і впливають на податкову базу ТОВ «ТДК».

У свою чергу, витрати ТОВ «ТДК» доцільно трактувати як сукупність використаних ресурсів у процесі здійснення господарської діяльності, що призводять до зменшення економічних вигід та забезпечують формування фінансового результату, а також виступають базою для визначення податкових різниць і податкових зобов’язань.

На відміну від традиційних підходів, запропоноване трактування доходів і витрат базується на їх інтегрованому розгляді, що враховує одночасний вплив на фінансовий результат, податкову базу та управлінські рішення ТОВ «ТДК».

Особливістю запропонованого підходу є врахування взаємозв’язку між бухгалтерським та податковим обліком через механізм формування податкових різниць, а також включення цифрового аспекту обліку, що передбачає використання інформаційних систем для підвищення достовірності та аналітичності облікової інформації. Це дозволяє розглядати доходи і витрати не лише як елементи фінансової звітності, але і як складові єдиної інформаційної системи управління ТОВ «ТДК».

Запропоноване уточнення дозволяє розглядати доходи і витрати як комплексну економічну категорію, що формує не лише фінансовий результат ТОВ «ТДК», але й визначає рівень його податкового навантаження та ефективність управління діяльністю.

Необхідність такого уточнення обумовлена тим, що у більшості наукових досліджень доходи і витрати розглядаються переважно як окремі

об’єкти бухгалтерського обліку або як складові фінансової звітності без належного врахування їх взаємозв’язку з процесом формування фінансового результату та податкового навантаження ТОВ «ТДК». Існуючі підходи, як правило, зосереджуються на питаннях класифікації, визнання та оцінки доходів і витрат, однак недостатньо розкривають їх роль у формуванні об’єкта оподаткування податком на прибуток.

Крім того, в наукових працях недостатньо уваги приділяється впливу податкових різниць на трансформацію фінансового результату, що призводить до розриву між бухгалтерським і податковим обліком у практичній діяльності підприємств. Така ситуація ускладнює процес визначення податкового прибутку, підвищує ризики помилок при розрахунку податкових зобов’язань та знижує якість фінансової інформації.

Додатковим фактором, що зумовлює актуальність запропонованого підходу, є розвиток цифровізації облікових процесів. Використання сучасних інформаційних систем змінює підходи до обліку доходів і витрат, забезпечуючи їх автоматизацію, інтеграцію та аналітичну обробку, що вимагає переосмислення їх економічної сутності в умовах цифрової економіки.

Таким чином, запропоноване уточнення економічного змісту доходів і витрат дозволяє усунути обмеження традиційних підходів і забезпечує комплексне бачення їх ролі у формуванні фінансового результату, податкових зобов’язань та управлінських рішень ТОВ «ТДК».

Важливо зазначити, що відмінності у підходах до визнання доходів і витрат у НП(С)БО та МСФЗ безпосередньо впливають на величину фінансового результату, а отже, і на базу оподаткування податком на прибуток. У практиці ТОВ «ТДК» це зумовлює необхідність врахування податкових різниць, які виникають у результат розбіжностей між бухгалтерськими та податковими правилами обліку. Доходи і витрати виступають не лише елементами бухгалтерського обліку, але й ключовими чинниками формування податкового навантаження ТОВ «ТДК», що потребує

їх чіткого методичного забезпечення.

Підходи до визнання доходів і витрат у МСФЗ значно ширші, гнучкіші та більш деталізовані порівняно з НП(С)БО. Міжнародні стандарти не лише уточнюють економічний зміст цих категорій, але й пропонують інструменти для більш коректного відображення господарських операцій, що особливо важливо у дистриб'юторській сфері.

В умовах цифровізації економіки особливого значення набуває автоматизація обліку доходів і витрат, що дозволяє підвищити точність облікових даних, оперативність їх обробки та ефективність контролю. Використання сучасних інформаційних систем забезпечує інтеграцію бухгалтерського, управлінського та податкового обліку, що сприяє підвищенню якості фінансової інформації та мінімізації ризиків викривлення.

Таким чином, доходи та витрати мають комплексний економічний зміст і виконують ключову роль у формуванні фінансового результату. Вони відображають ефективність використання ресурсів, результативність управління та здатність ТОВ «ТДК» до розвитку. Економічна сутність цих категорій є основою для їх подальшого нормативного та методичного дослідження, що є важливим для забезпечення точності обліку та прозорості фінансової інформації.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку доходів, витрат та податку на прибуток підприємства

Нормативно-правове регулювання обліку доходів, витрат та податку на прибуток в Україні становить багаторівневу систему, яка забезпечує узгодженість методологічних підходів, єдність облікових принципів і достовірність фінансової інформації. Наявність чітких правил і стандартів є необхідною умовою формування якісних облікових даних, оскільки вони

забезпечують порівнюваність звітності різних підприємств, прозорість фінансових процесів і можливість об’єктивної оцінки результатів діяльності. Для регулювання обліку в Україні застосовується комплекс нормативних документів, що складається з законів, стандартів, інструкцій Міністерства фінансів України, а також вимог Податкового кодексу, який визначає правила формування податкових зобов’язань.

Важливою особливістю сучасної системи нормативного регулювання є її орієнтація на забезпечення достовірності фінансового результату як базового показника діяльності ТОВ «ТДК». Саме фінансовий результат виступає інтегруючим показником, що формується під впливом доходів і витрат та є основою для визначення податкового навантаження. У цьому контексті нормативні акти забезпечують не лише регламентацію облікових процедур, але й створюють методологічну основу для взаємозв’язку бухгалтерського та податкового обліку.

Найвищим за юридичною силою документом, що регламентує організацію бухгалтерського обліку, є Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» [18]. Він встановлює основні принципи ведення обліку, визначає обов’язки та права учасників облікового процесу, регламентує вимоги до фінансової звітності, її структури та строків подання. У межах цього закону визначено, що облік доходів і витрат здійснюється відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, залежно від категорії ТОВ «ТДК». Закон також встановлює принципи, яких повинні дотримуватися всі суб’єкти господарювання: повне висвітлення, послідовність, обачність, автономність, превалювання сутності над формою, безперервність та періодичність.

Нормативне регулювання доходів і витрат детально визначене у Н(П)СБО. Відображення доходів у фінансовій звітності базується на вимогах НП(С)БО 15 «Дохід» [35], яке визначає умови визнання доходів, їх класифікацію, порядок оцінки та розкриття інформації у звітності. Стандарт

встановлює, що доходи визнаються за принципом нарахування у випадку, якщо існує впевненість у отриманні економічної вигоди та якщо сума доходу може бути достовірно оцінена. Документ також розмежовує доходи за групами: дохід від реалізації продукції, товарів і послуг, інші операційні, фінансові та інші доходи.

Важливим стандартом, який регламентує витрати, є НП(С)БО 16 «Витрати» [35]. Він визначає критерії визнання витрат, їх склад, методи оцінки та порядок списання. Згідно зі стандартом, витрати визнаються у періоді, коли вони були понесені, та у зв’язку з отриманням доходів відповідного періоду, що забезпечує дотримання принципу відповідності. НП(С)БО 16 містить класифікацію витрат за елементами, групи витрат діяльності, правила відображення амортизації, матеріальних витрат і витрат на оплату праці. Особливу увагу приділено формуванню собівартості продукції, оскільки саме цей показник значною мірою визначає рівень рентабельності ТОВ «ТДК».

Слід зазначити, що застосування принципу нарахування та принципу відповідності доходів і витрат є ключовими для формування достовірного фінансового результату. Порушення цих принципів призводить до викривлення показників звітності, що може мати суттєвий вплив на прийняття управлінських рішень та визначення податкових зобов’язань. У зв’язку з цим особливого значення набуває контроль за правильністю віднесення доходів і витрат до відповідних звітних періодів (принцип віднесення до відповідного звітного періоду).

Крім стандартів бухгалтерського обліку, на діяльність ТОВ «ТДК» впливають інструкції, накази та методичні рекомендації Міністерства фінансів України. Вони уточнюють порядок ведення обліку окремих операцій, регламентують використання рахунків бухгалтерського обліку, форму та зміст первинних документів і регістрів. Наприклад, План рахунків бухгалтерського обліку та Інструкція щодо його застосування [20] визначають структуру рахунків, їх призначення та порядок записів. Це

забезпечує єдність облікової інформації та правильність відображення доходів і витрат на рахунках.

Використання Плану рахунків також забезпечує можливість формування аналітичної інформації щодо доходів і витрат у розрізі видів діяльності, центрів відповідальності та напрямів витрат. Це створює інформаційну базу не лише для складання фінансової звітності, але й для проведення внутрішнього аналізу та прийняття управлінських рішень щодо оптимізації витрат і підвищення ефективності діяльності ТОВ «ТДК».

Особливе місце у системі нормативного регулювання займає Податковий кодекс України [38], який визначає правила формування податкового прибутку та порядок обчислення податку на прибуток. На відміну від бухгалтерського обліку, податковий облік має власні критерії визнання доходів і витрат, що можуть відрізнятися від бухгалтерських підходів. Податковий кодекс містить положення щодо доходів, що враховуються при обчисленні податку на прибуток, витрат, які підлягають визнанню, та податкових різниць, які виникають у зв’язку з різницею підходів у двох системах обліку. Податкові різниці поділяються на тимчасові та постійні. Тимчасові різниці впливають на майбутні податкові періоди, тоді як постійні різниці є незворотними та виникають через особливості податкового законодавства.

Важливим аспектом застосування норм Податкового кодексу України є необхідність узгодження показників бухгалтерського та податкового обліку. Базою для визначення податку на прибуток є фінансовий результат до оподаткування, сформований за правилами бухгалтерського обліку, який підлягає коригуванню на податкові різниці. Такий підхід забезпечує інтеграцію двох систем обліку, однак водночас ускладнює процес визначення об’єкта оподаткування.

Податкові різниці виникають унаслідок відмінностей між принципами визнання доходів і витрат у бухгалтерському та податковому обліку. Вони поділяються на тимчасові та постійні. Тимчасові різниці виникають у

випадках, коли дохід або витрати визнаються у різних звітних періодах у бухгалтерському та податковому обліку, що зумовлює виникнення відстрочених податкових активів або зобов'язань. Постійні різниці, у свою чергу, не підлягають подальшому коригуванню та виникають через особливості податкового законодавства, зокрема обмеження щодо врахування окремих витрат при визначенні об'єкта оподаткування.

У зв'язку з цим ТОВ «ТДК» повинні забезпечувати належну організацію аналітичного обліку податкових різниць, що передбачає їх ідентифікацію, групування та документальне підтвердження. Це є необхідною умовою правильного визначення податкового зобов'язання та мінімізації ризиків податкових донарахувань.

Крім того, важливе значення має застосування положень МСБО 12 «Податки на прибуток», який регламентує порядок обліку відстрочених податкових активів і зобов'язань. Використання цього стандарту дозволяє забезпечити більш точне відображення податкових наслідків господарських операцій у фінансовій звітності та підвищити її аналітичну цінність для користувачів.

Нормативно-правова база також включає міжнародні стандарти фінансової звітності, які застосовуються ТОВ «ТДК», що здійснюють діяльність на міжнародних ринках або підпадають під вимоги до обов'язкового переходу на МСФЗ. До ключових стандартів, що регулюють доходи та витрати, належать МСФЗ 15 «Дохід за договорами з клієнтами», МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», МСБО 2 «Запаси» та МСБО 12 «Податки на прибуток» [34]. МСФЗ 15 докладно регламентує п'яти етапну модель визнання доходу, яка враховує виконання зобов'язань, визначення ціни операції та порядок розподілу ціни між різними зобов'язаннями. МСФЗ 9 встановлює правила обліку фінансових активів і зобов'язань, які впливають на фінансові доходи та витрати.

МСБО 12 визначає підхід до обліку поточного та відстроченого податку на прибуток, що є важливою складовою фінансової звітності.

Відстрочені податкові активи й зобов'язання виникають унаслідок тимчасових різниць між податковою та бухгалтерською базами оцінки активів і зобов'язань. Це забезпечує точніший розрахунок податкових наслідків і дає можливість відстежувати майбутній вплив операцій на фінансовий результат.

Застосування МСФЗ сприяє гармонізації національної облікової системи з міжнародною практикою та підвищенню інвестиційної привабливості підприємств. Водночас це потребує від суб'єктів господарювання більш високого рівня професійної підготовки облікового персоналу та використання сучасних інформаційних систем для обробки облікових даних.

Нормативно-правові акти щодо бухгалтерського обліку витрат і доходів підприємств можна поділяти на наступні рівні: міжнародні або континентальні (МСФЗ, Директиви ЄС); загальнодержавні (нормативно-правові акти Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України); загальнооблікові (акти Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Державної фіскальної служби України); галузеві (акти профільних міністерств та відомств); регіональні (нормативно-правові акти обласних і районних державних управлінь, служб, відділів, груп); внутрішньогосподарські (внутрішньофірмові) [36, с. 100].

Наведемо сукупність об'єктів обліку розрахунків за податком на прибуток підприємств згідно з нормативними положеннями бухгалтерського обліку та податкового законодавства (рис. 1.5).

Взаємодія нормативних актів у сфері бухгалтерського та податкового обліку формує складну, але цілісну систему регулювання, яка вимагає від підприємств забезпечення узгодженості облікових підходів. Особливої уваги потребує організація облікової політики ТОВ «ТДК», яка повинна враховувати як вимоги стандартів бухгалтерського обліку, так і положення податкового законодавства.

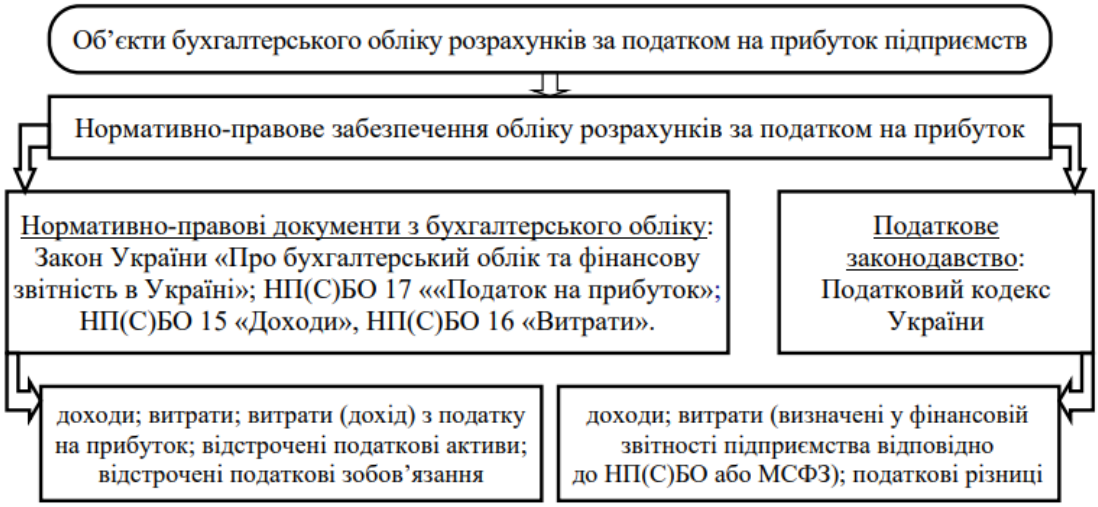

Рисунок 1.5 – Об'єкти бухгалтерського відображення розрахунків за податком на прибуток підприємств відповідно до нормативних положень із бухгалтерського обліку та податкового законодавства [4, с. 5]

Таким чином, нормативно-правове регулювання обліку доходів, витрат і податку на прибуток формує єдину систему правил і стандартів, яка забезпечує прозорість та порівнюваність фінансової інформації. Розуміння структури цієї системи є необхідною передумовою для правильного ведення обліку та підготовки якісної фінансової звітності.

1.3 Методика формування фінансових результатів та податкових зобов'язань з податку на прибуток

Методичні підходи до формування фінансових результатів і податкових зобов'язань з податку на прибуток є фундаментальним елементом організації бухгалтерського та податкового обліку ТОВ «ТДК». Вони визначають порядок визнання доходів і витрат, оцінювання активів і зобов'язань, застосування облікових принципів, а також механізм визначення

фінансового результату, який згодом коригується відповідно до вимог податкового законодавства. У сучасних умовах ТОВ «ТДК» повинні застосовувати такі методичні підходи, що забезпечують достовірність і повноту інформації, необхідної для оцінки ефективності діяльності та визначення податкового навантаження.

Фінансовий результат діяльності ТОВ «ТДК» визначається шляхом порівняння доходів і витрат за певний період. Для коректного визначення результату важливою є методологія визнання доходів. У бухгалтерському обліку застосовується принцип нарахування, відповідно до якого доходи визнаються в момент їхнього виникнення, а не отримання грошових коштів. У міжнародній практиці регулювання доходів здійснюється відповідно до стандарту МСФЗ 15, який передбачає п’яти етапну модель визнання доходу: ідентифікацію договору, визначення зобов’язань, встановлення ціни операції, розподіл ціни на зобов’язання та визнання доходу після виконання зобов’язань. Хоча не всі ТОВ «ТДК» України застосовують МСФЗ, його принципи впливають на сучасні підходи до обліку доходів, зокрема щодо відображення операційної діяльності [37].

Важливим є підхід до визнання витрат. У межах НП(С)БО 16 витрати визнаються у тому періоді, коли вони були понесені, й у зв’язку з доходами цього періоду. Це забезпечує дотримання принципу відповідності, завдяки якому фінансовий результат формується на основі реальних економічних процесів. Методологічно витрати можуть визначатися різними способами, залежно від характеру операції: прямі витрати відносяться на собівартість продукції, непрямі – розподіляються за певними базами. Вибір методів розподілу витрат є важливим для визначення точної собівартості та подальшої калькуляції фінансового результату.

У практиці підприємств застосовуються різні методи калькулювання собівартості, що мають суттєвий вплив на фінансовий результат. Найпоширенішими є методи позамовного та попроцесного калькулювання, нормативний метод, а також методи «директ-костінг» та «стандарт-кост».

Позамовний метод використовується у випадках індивідуальних замовлень, тоді як попроцесний – у масовому виробництві. Нормативний метод передбачає визначення витрат на основі норм і нормативів, а відхилення від них підлягають аналізу [11].

Головною особливістю системи «директ-костинг» є те, що собівартість продукції (робіт, послуг) ураховується і планується тільки в частині змінних витрат. При цьому постійні витрати збирають на окремому рахунку (або рахунках) і із заданою періодичністю списують безпосередньо на рахунок фінансових результатів. Система «директ-костинг» дає змогу:

– визначати форми залежності затрат від обсягів виробництва;

– отримувати інформацію про прибутковість або збитковість господарської діяльності залежно від обсягу виробництва і продажів;

– оптимізувати товарний асортимент;

– розраховувати критичну точку обсягу продажів;

– проводити ефективну цінову політику;

– прогнозувати поведінку витрат залежно від різних чинників;

– вирішувати тактичні завдання управління організацією [9, с. 642].

Разом із тим ця система має деякі недоліки. За цієї системи собівартість запасів незавершеного виробництва виявляється заниженою. Так, вона не може бути використана для калькулювання фактичної виробничої собівартості продукції за звітний рік. Особливістю сучасної системи «директ-костинг» є використання стандартів (норм) не тільки по змінних витратах, а й за постійними, зокрема за змінної частини постійних накладних витрат. Стандартний «директ-костинг» – засіб досягнення кінцевої мети ТОВ «ТДК» – отримання чистого прибутку [9, с. 642].

Визначення фінансового результату залежить не лише від методів визнання доходів і витрат, але й від підходів до оцінювання активів і зобов’язань. Наприклад, оцінка запасів може здійснюватися за різними методами – ФІФО, середньозваженою собівартістю або ідентифікованою собівартістю. Вибір методу впливає на величину собівартості реалізованої

продукції та фінансовий результат. Аналогічно, методи амортизації основних засобів – прямолінійний, виробничий, прискорений – визначають величину амортизаційних витрат і впливають на прибуток ТОВ «ТДК».

Особливу роль у методології формування фінансових результатів відіграють резерви. Резерв сумнівних боргів створюється для покриття потенційних втрат, пов’язаних із неповерненням дебіторської заборгованості. Визнання таких резервів зменшує фінансовий результат, але забезпечує більш реалістичну оцінку фінансового стану. Резерв відпусток, резерв на гарантійні зобов’язання та інші резерви створюються відповідно до принципу обачності. Вони дозволяють врахувати витрати, які ще не відбулися, але ймовірність їх виникнення є високою.

Формування фінансового результату здійснюється у звіті про фінансові результати, який містить розділи доходів, витрат та чистого прибутку. Звіт забезпечує інформацією про динаміку фінансових показників та дозволяє аналізувати ефективність діяльності. Проте на основі бухгалтерського фінансового результату не можна визначити суму податку на прибуток без урахування вимог Податкового кодексу. Це зумовлено тим, що бухгалтерський та податковий підходи до формування доходів і витрат різняться. Тому ТОВ «ТДК» повинні коригувати бухгалтерський фінансовий результат на податкові різниці.

У цьому контексті доцільно відобразити взаємозв’язок між бухгалтерським фінансовим результатом та податковим прибутком, який визначається за формулою 1.1:

$$\text{Податковий прибуток} = \text{Фінансовий результат} \pm \text{Податкові різниці} \quad (1.1)$$

Такий підхід відображає трансформаційний характер переходу від бухгалтерського обліку до податкового та підкреслює ключову роль податкових різниць у формуванні податкових зобов’язань.

Податкові зобов’язання з податку на прибуток формуються відповідно

до правил, визначених у Податковому кодексі України. Податковий прибуток визначається як об’єкт оподаткування шляхом коригування фінансового результату на податкові різниці. Тимчасові різниці є результатом різного часу визнання доходів і витрат у бухгалтерському та податковому обліку. Постійні різниці виникають у випадках, коли певні витрати або доходи враховуються лише в одній системі. Наприклад, деякі витрати, пов’язані з представницькими заходами або штрафами, не визнаються у податковому обліку, тоді як у бухгалтерському обліку вони можуть бути віднесені на витрати діяльності.

З метою підвищення аналітичності обліку податкові різниці доцільно систематизувати за такими групами:

– різниці, пов’язані з амортизацією необоротних активів;

– різниці, що виникають при формуванні резервів і забезпечень;

– різниці, пов’язані з фінансовими операціями;

– різниці, що виникають у результаті окремих операцій, визначених податковим законодавством.

Така класифікація дозволяє структурувати інформацію про податкові різниці та забезпечити більш ефективний контроль за їх формуванням.

Методика визначення податкових зобов’язань включає порядок обчислення авансових внесків, визначення податкового періоду, правила розподілу податкових різниць і методику розрахунку відстрочених податкових активів і зобов’язань. Останні є важливими для забезпечення відповідності між майбутніми податковими платежами та фінансовими результатами. Облік відстрочених податків дозволяє підприємству оцінювати наслідки тимчасових різниць у перспективі та формувати більш точний фінансовий прогноз.

Методичні підходи до формування фінансових результатів і податкових зобов’язань є також основою для управлінського аналізу. На їх основі визначаються ключові показники прибутковості, такі як рентабельність продажів, активів та власного капіталу. Вони дозволяють

оцінювати ефективність використання ресурсів, аналізувати тенденції зміни прибутку та планувати стратегічний розвиток ТОВ «ТДК».

У цьому контексті фінансовий результат доцільно розглядати не лише як підсумковий показник діяльності, але й як інструмент управління, що дозволяє оцінювати ефективність окремих напрямів діяльності, приймати рішення щодо оптимізації витрат та формування цінової політики ТОВ «ТДК». Відповідно, правильність його формування має ключове значення як для внутрішнього управління, так і для виконання податкових зобов’язань.

В умовах цифровізації економіки методика формування фінансових результатів і податкових зобов’язань зазнає суттєвих змін. Використання сучасних інформаційних систем дозволяє автоматизувати процеси обліку доходів, витрат і податкових різниць, забезпечити інтеграцію бухгалтерського та податкового обліку, а також підвищити оперативність і точність обробки облікової інформації.

Аналіз існуючих методичних підходів до формування фінансового результату та податкових зобов’язань з податку на прибуток показав, що в науковій літературі та практиці обліку вони розглядаються переважно як послідовні, але відокремлені процеси. Зокрема, фінансовий результат визначається відповідно до вимог бухгалтерських стандартів, після чого здійснюється його коригування на податкові різниці згідно з положеннями податкового законодавства.

Такий підхід, хоча і відповідає чинній нормативній базі, має певні обмеження, оскільки не забезпечує належної узгодженості між бухгалтерським і податковим обліком на етапі формування показників, що призводить до ускладнення розрахунків, дублювання інформації та підвищення ризику помилок при визначенні податкових зобов’язань.

У зв’язку з цим у межах дослідження запропоновано уточнення методичного підходу до формування фінансового результату та податкових зобов’язань, яке полягає у переході від послідовного до інтегрованого їх формування. Сутність такого підходу полягає у врахуванні податкових

різниць не лише на етапі коригування фінансового результату, а вже на стадії визнання та оцінки доходів, витрат, активів і зобов’язань. Зокрема, запропоновано:

– здійснювати ідентифікацію податкових різниць одночасно з відображенням господарських операцій у бухгалтерському обліку;

– враховувати вплив обраних методів обліку (амортизації, оцінки запасів, формування резервів) на виникнення тимчасових і постійних різниць на етапі їх застосування;

– забезпечувати аналітичне узагальнення інформації про податкові різниці в розрізі їх видів та джерел виникнення;

– формувати податковий прибуток на основі попередньо систематизованої інформації про різниці, що підвищує точність розрахунків.

Практична реалізація запропонованого підходу передбачає організацію обліку податкових різниць у межах аналітичних рахунків або окремих регістрів, що дозволяє відстежувати їх формування в розрізі окремих господарських операцій. Такий підхід забезпечує своєчасне виявлення відхилень між бухгалтерським і податковим обліком та створює інформаційну базу для оперативного коригування фінансового результату.

Крім того, доцільним є групування податкових різниць за їх економічною природою (амортизаційні, резервні, операційні тощо), що дозволяє не лише підвищити прозорість обліку, але й забезпечити можливість аналітичної оцінки їх впливу на податкове навантаження ТОВ «ТДК».

Запропонований підхід також передбачає використання облікової політики ТОВ «ТДК» як інструменту управління податковими різницями, зокрема через вибір методів оцінки активів, способів нарахування амортизації та порядку формування резервів. Це дозволяє ТОВ «ТДК» не лише дотримуватися вимог законодавства, але й оптимізувати податкове навантаження в межах чинного правового поля.

У результаті впровадження такого підходу забезпечується підвищення

аналітичності облікової інформації, спрощення процедури визначення податкового прибутку та зниження ризиків виникнення податкових помилок, що є особливо важливим в умовах зростання вимог до якості фінансової звітності та податкового контролю.

Запропоноване уточнення базується на поєднанні принципів бухгалтерського обліку (нарахування, відповідності, обачності) та вимог податкового законодавства щодо визначення об’єкта оподаткування і дозволяє забезпечити більш високий рівень узгодженості між фінансовим результатом і податковим прибутком.

Додатково враховано сучасні тенденції цифровізації обліку, які створюють можливість реалізації такого підходу на практиці шляхом автоматизації обліку податкових різниць та інтеграції бухгалтерського і податкового обліку в межах єдиних інформаційних систем.

Таким чином, запропоноване уточнення методичного підходу дозволяє підвищити достовірність формування фінансового результату, забезпечити прозорість визначення податкових зобов’язань та знизити ризики помилок у податкових розрахунках.

Таким чином, методичні підходи до формування фінансових результатів та податкових зобов’язань ґрунтуються на поєднанні бухгалтерських стандартів та вимог податкового законодавства. Вони забезпечують можливість достовірного відображення результатів діяльності, прозорості фінансової звітності та дотримання податкових зобов’язань. Саме тому їх правильне застосування є важливою умовою стабільної роботи ТОВ «ТДК» та основою для подальшого аналізу в наступних частинах підпункту.

РОЗДІЛ 2
ОРГАНІЗАЦІЇ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ» (ТОВ «ТДК») було засновано у 2007 році з кодом ЄДРПОУ 35347598.

Основний вид діяльності ТОВ «ТДК» – це роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами. Основні напрямки реалізації, це:

- продукти харчування;
- пиво та алкогольні вироби;
- безалкогольні напої та соки;
- тютюнові вироби;
- послуги вантажних перевезень;
- інші товари та послуги.

ТОВ «ТДК» реалізує вищезгадану продукцію в наступних областях України: Київська, Черкаська, Одеська, Львівська, Закарпатська, Херсонська та Миколаївська області.

Надійність ТОВ «ТДК», що працює на ринку понад 18 років підтверджена клієнтами і партнерами, які з ним співпрацюють в різних куточках України. Будь-які завдання ТОВ «ТДК» сприймає як свої власні, розуміючи, що успіх компанії визначається успіхом клієнта.

Діяльність ТОВ «ТДК» заснована на принципі безперервного вдосконалення бізнес-процесів, що дозволяє йому адаптувати будь-який вид бізнесу під створені індивідуальні схеми управління, які включають в себе

сучасний менеджмент і підвищення рівня кваліфікації персоналу.

В даний час компанія працює на ринку оптової торгівлі продуктами харчування та напоями, пропонуючи своїм клієнтам і партнерам широкий вибір товарів як вітчизняних, так і закордонних виробників.

Незважаючи на досягнуті успіхи, ТОВ «ТДК» впевнене, що може працювати ще краще, тому аналізує різні ринки, вишукуючи на них привабливі для організації бізнесу ресурси.

Організаційною структурою ТОВ «ТДК» є сукупність функціонально взаємопов'язаних структурних підрозділів, ділянок в різних регіонах України покликаних забезпечувати основні, допоміжні та обслуговуючі напрямки його комерційно-господарської діяльності. Управління поточною діяльністю ТОВ «ТДК» здійснюється одноосібним виконавчим органом – Директором. Узагальнену організаційно-структурну побудову подано на схемі.

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «ТДК»

Основні фінансові показники ТОВ «ТДК» розраховані та наведені нами в у табл. 2.1.

Динаміка активів ТОВ «ТДК» у 2022–2024 рр. свідчить про суттєве скорочення як оборотних, так і необоротних активів. Нематеріальні активи

поступово зменшувались протягом трьох років, що може бути пов’язано з амортизацією та відсутністю додаткових інвестицій у нематеріальні ресурси.

Таблиця 2.1 – Динаміка активів ТОВ «ТДК» в 2022 - 2024 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		Відносний приріст (відхилення), %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Нематеріальні активи	1594	1210	1063	-384	-147	-24,09	-12,15	-33,31
Незавершені капітальні інвестиції	265	265	265	0	0	0	0	0
Основні засоби:	19892	64259	55064	44367	-9195	223,04	-14,31	176,81
НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	21 751	65 734	56 392	43983	-9342	202,21	-14,21	159,26
Виробничі запаси	3 378	1 660	393	-1718	-1267	-50,86	-76,33	-88,37
Товари	13945	29755	41443	15810	11688	113,37	39,28	197,19
Запаси	17323	31415	41836	14092	10421	81,35	33,17	141,51
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	58818	19525	32202	-39293	12677	-66,8	64,93	-45,25
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	8748	229	348	-8519	119	-97,38	51,97	-96,02
Інша поточна дебіторська заборгованість	163095	130615	56496	-32480	-74119	-19,91	-56,75	-65,36
Гроші та їх еквіваленти	5351	1738	1208	-3613	-530	-67,52	-30,49	-77,42
Витрати майбутніх періодів	56	536	163	480	-373	857,14	-69,59	191,07
Інші оборотні активи	745	1 567	591	822	-976	110,34	-62,28	-20,67
ОБОРОТНІ АКТИВИ	254136	185625	132844	-68511	-52 781	-26,96	-28,43	-47,73
БАЛАНС	275887	251359	189236	-24528	-62 123	-8,89	-24,71	-31,41

Найбільш різке зниження спостерігається у 2023 р., тоді як у 2024 р. темпи падіння дещо сповільнилися. Основні засоби у 2023 р. демонструють різке зростання, що, ймовірно, пов’язано з придбанням чи дооцінкою, однак у 2024 р. знову зафіксовано скорочення. Загальний обсяг необоротних активів зріс у 2023 р., але зменшився в 2024 р., що вказує на нестабільність інвестиційної активності ТОВ «ТДК».

Оборотні активи протягом аналізованого періоду істотно зменшилися, причому найбільше падіння спостерігається у дебіторській заборгованості та грошових коштах.

Скорочення дебіторської заборгованості у 2023 р. майже на 40 тис. грн. може свідчити про посилення контролю за розрахунками або зменшення обсягів продажу. Водночас зниження запасів та товарів відбувається нерівномірно: товари зростають, тоді як виробничі запаси різко падають, що свідчить про перегляд політики закупівель. Суттєве зменшення грошових коштів створює ризики для ліквідності ТОВ «ТДК». Загальне скорочення активів у 2024 р. на понад 62 млн. грн. порівняно з 2023 р. підтверджує загальне погіршення фінансового стану ТОВ «ТДК».

Аналіз джерел фінансування демонструє суттєві зміни у структурі капіталу ТОВ «ТДК» (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Динаміка джерел фінансування ТОВ «ТДК» в 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		Відносний приріст (відхилення), %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Зареєстрований капітал	4	4	4	0	0	0	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1908	12213	11559	10305	-654	540,09	-5,35	505,82
Власний капітал	1912	12217	11563	10305	-654	538,96	-5,35	504,76
Короткострокові кредити банків	100000	94000	43400	-6000	-50600	-6	-53,83	-56,6
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	33199	6631	607	-26568	-6024	-80,03	-90,85	-98,17
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	873	248	15	-625	-233	-71,59	-93,95	-98,28
Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	508	102	0	-406	-102	-79,92	-100	-100
Кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці	1 962	143	35	-1 819	-108	-92,71	-75,52	-98,22
Поточні забезпечення	384	376	193	-8	-183	-2,08	-48,67	-49,74
Інші поточні зобов’язання	137049	137642	133423	593	-4219	0,43	-3,07	-2,65
Поточні зобов’язання і забезпечення	273975	239142	177673	-34833	-61469	-12,71	-25,7	-35,15
Баланс	275887	251359	189236	-24528	-62123	-8,89	-24,71	-31,41

Власний капітал різко зріс у 2023 р., переважно за рахунок суттєвого збільшення нерозподіленого прибутку, що може свідчити про прибуткову діяльність у попередньому періоді. Проте вже в 2024 р. власний капітал зменшився через отримання збитку, що свідчить про нестабільність результатів ТОВ «ТДК».

Короткострокові кредити банків щороку знижувалися, що може вказувати як на поступове погашення кредитних зобов'язань, так і на зменшення можливостей залучення фінансування.

Кредиторська заборгованість за товари та послуги, а також заборгованість перед бюджетом і персоналом істотно скоротилися, що свідчить про зниження масштабів операційної діяльності та обсягів закупівель.

Інші поточні зобов'язання залишаються найбільшою складовою у структурі зобов'язань, хоча їх обсяг поступово зменшується.

Загалом поточні зобов'язання мають тенденцію до різкого скорочення, що разом зі зменшенням кредитів відображає звуження фінансової бази ТОВ «ТДК».

Зменшення валюти балансу у 2023 та особливо у 2024 р. вказує на загальне скорочення масштабів діяльності і фінансових ресурсів.

Фінансові результати ТОВ «ТДК» за 2022-2024 рр. демонструють різке погіршення основних показників (табл. 2.3).

Чистий дохід від реалізації у 2024 р. практично зник, знизившись майже на 99% порівняно з 2022 р., що є ознакою глибокого спаду операційної діяльності.

Відповідне скорочення собівартості реалізації підтверджує різке зменшення обсягів продажу.

Валовий прибуток у 2023 р. зріс удвічі, але у 2024 р. знову скоротився до мінімуму, що погіршило загальний фінансовий результат.

Операційні витрати, зокрема витрати на збут, у 2024 р. суттєво зменшилися, що може бути наслідком скорочення масштабів діяльності.

Таблиця 2.3 – Динаміка фінансових результатів ТОВ «ТДК» в 2022-2024 рр., тис. грн.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		Відносний приріст (відхилення), %		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1069259	683027	16213	-386232	-666814	-36,12	-97,63	-98,48
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1030172	602922	14412	-427250	-588510	-41,47	-97,61	-98,6
Валовий прибуток (збиток)	39087	80105	1801	41018	-78304	104,94	-97,75	-95,39
Інші операційні доходи	121391	72941	37157	-48450	-35784	-39,91	-49,06	-69,39
Адміністративні витрати	9154	9665	6861	511	-2 804	5,58	-29,01	-25,05
Витрати на збут	121133	83557	9361	-37576	-74 96	-31,02	-88,8	-92,27
Інші операційні витрати	2329	29745	9424	27416	-20 21	1177,16	-68,32	304,64
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	27862	30079	13312	2217	-16 67	7,96	-55,74	-52,22
Інші фінансові доходи	259	314	12	55	-302	21,24	-96,18	-95,37
Фінансові витрати	25598	16464	13656	-9134	-2808	-35,68	-17,06	-46,65
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	2523	13929	-332	11406	-14261	452,08	-102,38	-113,16
Витрати (дохід) з податку на прибуток	0	3624	322	3624	-3302	-	-91,11	-
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	2523	10305	-654	7782	-10959	308,44	-106,35	-125,92

Найбільш критичним є перехід від прибутку до збитку за результатами 2024 р., коли фінансовий результат до оподаткування став від’ємним, а

чистий фінансовий результат зменшився до –654 тис. грн. Така ситуація свідчить про неефективність роботи в умовах різкого падіння доходів. Значне скорочення інших фінансових доходів та зниження валового прибутку ще більше поглибили негативну тенденцію.

Загалом аналіз показує, що у 2024 р. ТОВ «ТДК» опинилося у фінансово нестабільному стані та потребує відновлення операційної діяльності.

Показники ліквідності протягом 2022-2024 рр. демонструють погіршення здатності ТОВ «ТДК» своєчасно погашати поточні зобов’язання (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – Динаміка показників ліквідності ТОВ «ТДК» в 2022-2024 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,93	0,78	0,75	-0,15	-0,03	-0,18
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,86	0,64	0,51	-0,22	-0,13	-0,35
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,01	0,01	-0,01	0	-0,01
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	6,31	21,11	135,53	14,8	114,42	129,22

Коефіцієнт поточної ліквідності поступово знижується, що вказує на нестачу обігових активів для забезпечення покриття короткострокових боргів.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також має негативну динаміку, що підтверджує недостатність швидко реалізованих активів.

Абсолютна ліквідність залишається на вкрай низькому рівні – ТОВ «ТДК» фактично не має достатнього запасу грошових коштів для покриття термінових зобов’язань.

Єдиним показником, що демонструє зростання, є співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, яке у 2024 р. різко

збільшилось. Це може свідчити про зменшення кредиторських зобов’язань або нестабільність у розрахунках з контрагентами, проте не компенсує загальної тенденції до погіршення ліквідності.

Загалом ТОВ «ТДК» перебуває в зоні ризику через дефіцит високоліквідних активів.

Аналіз показників фінансової стійкості (табл. 2.5) свідчить, що ТОВ «ТДК» протягом трьох років перебуває у стані фінансової нестабільності. Власні оборотні кошти залишаються від’ємними у всі роки, що означає залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Таблиця 2.5 – Динаміка показників фінансової стійкості ТОВ «ТДК» в 2022 - 2024 рр.

Показники	Рік			Абсолютний приріст (відхилення), +,–		
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Власні обігові кошти, тис. грн.	-19839	-53517	-44829	-33678	8 688	-24 990
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	-0,08	-0,29	-0,34	-0,21	-0,05	-0,26
Маневреність власних оборотних коштів	-0,27	-0,03	-0,03	0,24	0	0,24
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами запасів	-1,15	-1,7	-1,07	-0,55	0,63	0,08
Коефіцієнт фінансової автономії	0,01	0,05	0,06	0,04	0,01	0,05
Коефіцієнт фінансової залежності	144,29	20,57	16,37	-123,72	-4,2	-127,92
Коефіцієнт фінансового левериджу	143,29	19,57	15,37	-123,72	-4,2	-127,92
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-10,38	-4,38	-3,88	6	0,5	6,5
Коефіцієнт короткострокової заборгованості	1	1	1	0	0	0
Коефіцієнт фінансової стійкості (покриття інвестицій)	0,01	0,05	0,06	0,04	0,01	0,05
Коефіцієнт мобільності активів	11,68	2,82	2,36	-8,86	-0,46	-9,32

Показник забезпечення оборотних активів власними коштами негативний та погіршується у 2024 р., що підтверджує відсутність внутрішніх ресурсів для сталого фінансування діяльності.

Маневреність власних коштів залишається майже незмінною, проте

від’ємне значення свідчить про обмеженість фінансових можливостей.

Коефіцієнт фінансової автономії дещо зростає, проте залишається на критично низькому рівні, що вказує на залежність від кредиторів.

Зниження коефіцієнта фінансової залежності та левериджу у 2024 р. пов’язане зі зменшенням зобов’язань, але також може бути наслідком загального скорочення фінансової бази ТОВ «ТДК».

Показники мобільності активів демонструють різке падіння, що вказує на зменшення частки оборотних активів у структурі майна.

Загалом ТОВ «ТДК» має низьку фінансову стійкість, що становить загрозу для подальшої діяльності.

Показники рентабельності підтверджують погіршення ефективності діяльності ТОВ «ТДК» у 2024 р. (табл. 2.6).

Після позитивних значень рентабельності активів, власного капіталу та виробничих фондів у 2023 р., у 2024 р. ТОВ «ТДК» повертається до збитковості. Чиста маржа стає від’ємною, що вказує на нездатність бізнесу генерувати прибуток навіть у мінімальному обсязі. Водночас валова та операційна маржа демонструють неоднозначну динаміку: валова маржа знижується незначно, а операційна прибутковість формально різко зростає у 2024 р., однак це зумовлено різким падінням доходу, що робить показник некоректним для оцінки реальної ефективності.

Погіршення показників стійкого економічного зростання та збитковість власного капіталу свідчать про критичний стан ТОВ «ТДК». Період окупності активів і власного капіталу набуває негативних значень, що означає неможливість окупності вкладених ресурсів у поточних умовах. Загалом аналіз свідчить про різке падіння рентабельності у 2024 р. та необхідність перегляду стратегії управління витратами і доходами.

Можна зробити висновки, що фінансові показники ТОВ «ТДК» за 2021–2024 рр. демонструють адаптацію ТОВ «ТДК» до умов воєнної економіки:

– стрімке зростання доходів і прибутку у перший рік війни,

– подальшу стабілізацію та часткове зниження результатів у 2023–2024 рр.,
– нерівномірну зміну активів і зобов’язань,
– суттєве скорочення чисельності персоналу.

Таблиця 2.6 – Динаміка показників рентабельності (збитковості) ТОВ «ТДК»

Показники	Рік				Абсолютний приріст (відхилення), +,–	
	2022	2023	2024	2023 / 2022	2024 / 2023	2024 / 2022
Рентабельність (пасивів) активів (чистий прибуток в чисельнику), %	-	3,91	-0,3	-	-4,21	-
Рентабельність (пасивів) активів (EBIT в чисельнику), %	-	11,53	6,05	-	-5,48	-
Рентабельність (пасивів) активів (EBITDA в чисельнику), %	-	11,53	6,05	-	-5,48	-
Рентабельність власного капіталу, %	-	145,87	-5,5	-	-151,37	-
Рентабельність виробничих фондів, %	-	23,11	-1,08	-	-24,19	-
Рентабельність продажів за валовим прибутком (валова маржа), %	3,66	11,73	11,11	8,07	-0,62	7,45
Рентабельність продажів за операційним прибутком (операційна маржа), %	2,61	4,4	82,11	1,79	77,71	79,5
Рентабельність продажів за чистим прибутком (чиста маржа), %	0,24	1,51	-4,03	1,27	-5,54	-4,27
Операційна рентабельність витрат, %	2,4	4,14	33,23	1,74	29,09	30,83
Коефіцієнт реінвестування, %	-	100	100	-	0	-
Коефіцієнт стійкості економічного зростання, %	-	84,35	-5,66	-	-90,01	-
Період окупності активів	-	25,58	-336,85	-	-362,43	-
Період окупності власного капіталу	-	0,69	-18,18	-	-18,87	-

Ці тенденції відображають виклики, з якими зіштовхнулася галузь, і свідчать про необхідність зміцнення фінансової стійкості, оптимізації витрат та вдосконалення стратегічного планування в умовах тривалої нестабільності.

2.2 Організаційно-методичні засади обліку доходів на підприємстві

Раціональна організація бухгалтерського обліку доходів є важливою умовою забезпечення достовірності фінансової інформації та формування об’єктивного фінансового результату діяльності ТОВ «ТДК». Усі елементи системи обліку доходів мають бути узгодженими, що дозволяє отримувати інформацію для потреб управління, оцінювання ефективності комерційної діяльності та своєчасного виконання податкових зобов’язань.

Доходи посідають центральне місце у формуванні фінансового результату, тому їх правильне відображення є важливою частиною облікової політики ТОВ «ТДК». Визнання доходів здійснюється за принципом нарахування відповідно до НП(С)БО 15, що передбачає фіксацію доходу в момент переходу ризиків і вигід від продавця до покупця.

Таблиця 2.7 – Динаміка та структура доходів ТОВ «ТДК» у 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютний приріст		Відносний приріст %	
				2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Чистий дохід від реалізації	1069259	683027	16213	–386232	–666814	–36,1	–97,6
Інші операційні доходи	121391	72941	37157	–48450	–35784	–39,9	–49,1
Інші фінансові доходи	259	314	12	+55	–302	+21,2	–96,2
Усього доходів	1190909	756282	53382	–434627	–702900	–36,5	–92,9

Для діяльності ТОВ «ТДК» це має особливе значення, оскільки реалізація продукції здійснюється у значних обсягах і передбачає різні форми співпраці з контрагентами. Використання єдиних критеріїв визнання доходу забезпечує узгодженість облікових операцій та зменшує ризик помилок.

Нормативна база, на яку спирається ТОВ «ТДК», включає положення податкового законодавства, НП(С)БО, внутрішніх регламентів та наказу про облікову політику. Саме облікова політика встановлює підходи до

формування доходів, порядок їх групування, методи оцінювання відвантажених товарів та момент визнання доходу, що є обов'язковим для всіх підрозділів ТОВ «ТДК».

ТОВ «ТДК» використовує регламентований підхід до документального підтвердження операцій із реалізації товарів, що сприяє прозорості руху інформації та можливості контролю даних на кожному етапі облікового процесу.

Для забезпечення достовірності обліку доходів ТОВ «ТДК» застосовує чітку класифікацію видів доходів, що враховує особливості діяльності (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Класифікація доходів ТОВ «ТДК»

Вид доходу	Первинні документи
Дохід від реалізації товарів продуктової групи	Видаткова накладна, ТТН, рахунок-фактура
Дохід від реалізації алкогольних напоїв	Видаткова накладна, ТТН, акцизні накладні
Дохід від реалізації тютюнових виробів	Видаткова накладна, ТТН
Дохід від супутніх товарів	Видаткова накладна
Дохід від транспортних послуг	Акт наданих послуг, маршрутний лист

Основна частина доходу формується від реалізації товарів продуктової групи, алкогольних виробів, напоїв, тютюнової продукції та супутніх товарів. Додаткові доходи виникають від надання транспортних послуг. Аналітичний розподіл доходів за видами діяльності забезпечує деталізовану інформацію для внутрішнього аналізу та планування.

З метою більш детального дослідження складу та структури інших операційних доходів ТОВ «ТДК» доцільно здійснити їх аналіз у розрізі основних складових. Інші операційні доходи формуються в процесі здійснення господарської діяльності ТОВ «ТДК», але не належать до його основної діяльності, водночас вони можуть суттєво впливати на фінансовий результат.

Аналіз структури інших операційних доходів дозволяє оцінити їх

стабільність, визначити основні джерела формування та встановити їх вплив на загальний рівень прибутковості ТОВ «ТДК». Особливу увагу при цьому доцільно приділити таким складовим, як курсові різниці, доходи від штрафів і пені, а також інші доходи, що мають нерегулярний характер.

Структуру інших операційних доходів ТОВ «ТДК» за 2022-2024 роки наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Структура інших операційних доходів ТОВ «ТДК»

Стаття доходів	2022	%	2023	%	2024	%
Курсові різниці	47 345	39,0	32 540	44,6	14 500	39,0
Доходи від штрафів, пені	15 468	12,7	8 210	11,3	3 920	10,5
Інші операційні доходи	58 578	48,3	32 191	44,1	18 737	50,4
Усього	121 391	100	72 941	100	37 157	100

Формування доходів на ТОВ «ТДК» тісно пов’язане з обліком дебіторської заборгованості та графіками оплат. Значна частина товарів постачається оптовим покупцям, тому важливим аспектом організації обліку є контроль за виконанням договірних умов, своєчасною оплатою та узгодженням взаєморозрахунків. Використання єдиних підходів до обліку дебіторської заборгованості забезпечує відповідність між фактичними поставками, фінансовими результатами та реальним станом розрахунків.

Особливу роль відіграє уніфікація первинних документів, які використовуються для фіксації операцій із продажу. На ТОВ «ТДК» застосовуються видаткові накладні, товарно-транспортні накладні, акти звірки та інші документи, що підтверджують відвантаження та отримання товарів. Наявність чітких вимог до оформлення первинної документації забезпечує юридичну силу операцій і дозволяє правильно формувати дохід у бухгалтерському обліку. З урахуванням великої кількості контрагентів та обсягів продажів така система значно підвищує якість контролю та зменшує ризик спірних ситуацій.

Значна частина реалізації ТОВ «ТДК» припадає на продукти харчування, алкогольні та тютюнові вироби, які характеризуються швидкою

оборотністю товарних залишків. Це потребує постійного узгодження цін, коригування умов постачання та обліку наданих контрагентам знижок. Правильність обліку таких знижок має важливе значення для коректного формування чистого доходу, оскільки саме він є базою для оцінювання комерційної ефективності ТОВ «ТДК». За потреби ТОВ «ТДК» враховує бонусні та мотиваційні програми, що можуть впливати на кінцеву суму доходу та потребують відповідного документального підтвердження.

Важливим елементом організації обліку доходів є дотримання принципів прозорості руху інформації між структурними підрозділами. Компанія має розгалужену регіональну структуру, тому облік у кожному підрозділі координується відповідальними працівниками, які передають дані до єдиного центру. Це забезпечує своєчасне узагальнення інформації, уникнення дублювання операцій та можливість формування консолідованої звітності. Ефективність такої організації підтверджується тим, що ТОВ «ТДК» функціонує на ринку понад 18 років і має стабільну систему обліку, яка підтримує прийняття управлінських рішень .

Система обліку доходів також враховує ризики, пов’язані зі змінами зовнішнього середовища. У роки воєнного стану діяльність ТОВ «ТДК» здійснювалася в умовах коливань попиту та зміни логістичних маршрутів. Це потребувало оперативної адаптації методики обліку продажів, контролю за виконанням умов договорів та забезпечення відповідності між фактично відвантаженими товарами і сумами доходів. З огляду на такі виклики, ТОВ «ТДК» підтримувало актуальність внутрішніх інструкцій щодо обліку доходів, що дозволяло коригувати підходи до документування та оцінки операцій залежно від ситуації.

Документальне оформлення операцій, пов’язаних із формуванням доходів, є ключовим елементом побудови облікового процесу ТОВ «ТДК». Наявність правильно складених первинних документів забезпечує юридичну підтвердженість операцій, можливість відстежувати рух товарів, своєчасно формувати дані для обліку та коректно визначати фінансовий результат. Для

ТОВ «ТДК», що займається оптовою торгівлею широким асортиментом продукції, особливо важливо організувати документування так, щоб кожна операція була зафіксована в момент її фактичного здійснення і містила достатній обсяг інформації для подальшої обробки (табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Документальне оформлення операцій з формування доходів ТОВ «ТДК»

Етап операції	Документ	Призначення
Приймання замовлення покупця	Заявка/замовлення	Фіксація наміру купівлі, узгодження умов
Відвантаження товару	Видаткова накладна	Підтверджує передачу товару покупцю
Перевезення товарів	Товарно-транспортна накладна	Підтвердження переміщення товарів
Розрахунки з контрагентами	Рахунок-фактура, платіжне доручення	Підтвердження сум до сплати та оплати
Коригування відвантаження	Акти повернення, акти звірки	Зміна фактичної суми операцій
Надання транспортних послуг	Акт наданих послуг	Підтверджує факт виконання робіт
Узгодження умов	Додаткові угоди, протоколи цін	Фіксація знижок, бонусів, нових цін

Операції з реалізації товарів є основним джерелом доходів, тому їх документування починається з оформлення замовлення покупця або заявки на відвантаження. Після погодження умов поставки формується відповідний комплект документів, що включає видаткову накладну, товарно-транспортну накладну, рахунок-фактуру, а також інші документи залежно від умов договору. Видаткова накладна підтверджує факт передачі товару покупцю та містить відомості про найменування, кількість, ціну та загальну вартість відвантаженої продукції. Товарно-транспортна накладна застосовується у випадках, коли доставка здійснюється власним транспортом ТОВ «ТДК» або перевізником, і підтверджує рух товару від складу до пункту призначення.

Документування реалізації є необхідною умовою для правильного формування доходу, оскільки момент переходу ризиків і вигід від продавця до покупця визначається саме за первинними документами. У випадку

поставок у кілька етапів або поставок, що супроводжуються поверненнями, коригуваннями чи змінами обсягів, оформлюються додаткові акти, які уточнюють фактичний стан розрахунків між сторонами. Це дозволяє уникати розбіжностей і забезпечує достовірність обліку в усіх підрозділах.

Особливістю роботи ТОВ «ТДК» є значна кількість контрагентів, які знаходяться у різних регіонах, тому організація документообігу передбачає швидку передачу документів між підрозділами. ТОВ «ТДК» використовує електронні системи для обліку реалізації, що дозволяє автоматично формувати основні первинні документи та зменшує ризик помилок, які можуть виникнути під час ручної обробки даних. Електронні документи часто дублюються паперовими, особливо під час перевезення продукції, що дозволяє зберігати юридичну силу документів та забезпечувати їх доступність для контролюючих органів.

Порядок узгодження цін, знижок і бонусів також документується та включає оформлення додаткових угод, протоколів погодження цін або внутрішніх наказів. Оскільки ТОВ «ТДК» реалізує товари, які мають високу оборотність і значну конкуренцію на ринку, система знижок є важливим інструментом підтримання партнерських відносин. Усі знижки мають бути підтверджені документально, оскільки вони безпосередньо впливають на величину чистого доходу. Повернення товарів оформлюється через акти повернення, що фіксують причини, обсяги та вартість повернутої продукції. Документальне підтвердження таких операцій дозволяє коректно коригувати дохід і залишки товарів на складі.

Рух інформації від первинних документів до облікових регістрів організований послідовно. Перший етап передбачає оформлення документів у момент здійснення операції. Другий етап – передання документів до бухгалтерії або внесення їх у електронну систему обліку. На третьому етапі дані перевіряються, групуються та відображаються у відповідних регістрах у розрізі напрямів діяльності. Така схема дозволяє забезпечити безперервність облікового процесу, уникати дублювання інформації та своєчасно формувати

показники доходів за кожний звітний період.

Оскільки ТОВ «ТДК» також надає транспортні послуги, для формування доходів з цього напряму використовуються акти наданих послуг, маршрутні листи, путівки та інші документи, що підтверджують факт надання та отримання послуги. Інформація з таких документів відображається в системі обліку окремо від товарної реалізації, що дозволяє виділити додаткові доходи ТОВ «ТДК» та оцінити їх ефективність. Документування супутніх послуг є важливим для формування правильного обліку витрат і доходів у межах транспортної діяльності.

Аналіз документального оформлення свідчить, що ТОВ «ТДК» приділяє значну увагу контролю якості первинних документів. Регулярні внутрішні перевірки та звірки дозволяють виявляти помилки, коригувати дані та забезпечувати відповідність між фактичними операціями і бухгалтерським обліком. Завдяки цьому система документування забезпечує інформаційну прозорість і сприяє формуванню достовірних даних про доходи.

Документальне оформлення операцій із продажу товарів та наданих послуг є основою для коректного відображення доходів ТОВ «ТДК». Системне використання первинних документів, їх своєчасне оформлення та передання, а також чіткий розподіл відповідальності між працівниками гарантують правильність формування доходів та забезпечують можливість проводити детальний аналіз господарської діяльності.

Синтетичний та аналітичний облік доходів є ключовою складовою системи бухгалтерського обліку, оскільки забезпечує узагальнення даних про господарські операції та формування показників, необхідних для оцінювання результатів діяльності ТОВ «ТДК». Організація такого обліку на підприємстві ґрунтується на застосуванні Плану рахунків, внутрішніх регламентів та відповідної облікової політики, що дозволяє систематизувати дані, контролювати рух товарів і формувати достовірний фінансовий результат. З огляду на масштаб діяльності та велику кількість відвантажень,

правильність ведення синтетичного й аналітичного обліку має особливе значення для ТОВ «ТДК», яке працює у сфері оптової торгівлі.

Для відображення інформації про доходи використовується сьомий клас рахунків, який об'єднує групу рахунків, призначених для відображення доходів від операційної, фінансової та іншої діяльності. Основним рахунком, що характеризує дохід від реалізації товарів, є рахунок 702. Він узагальнює дані про суму виручки, яка виникає внаслідок реалізації продукції, товарів або послуг. Записи за цим рахунком здійснюються на підставі первинних документів, зокрема видаткових накладних, актів наданих послуг, товарно-транспортних накладних та інших документів, що підтверджують факт здійснення господарських операцій (табл. 2.11).

Таблиця 2.11 – Організація синтетичного та аналітичного обліку доходів ТОВ «ТДК»

Рівень обліку	Інструменти	Зміст інформації	Результат для ТОВ «ТДК»
Синтетичний облік	План рахунків, рахунки класу 7 (702, 703, 704)	Узагальнені дані про доходи від реалізації та послуг	Формування фінансової звітності та валового доходу
Коригуючі рахунки	704 «Вирахування з доходу», рахунки з ПДВ та акцизу	Знижки, повернення, непрямі податки	Визначення показника *чистого доходу*
Аналітичний облік за видами товарів	Аналітичні рахунки 702.1, 702.2, 702.3 тощо	Дані про продаж продуктів, алкоголю, тютюну, супутніх товарів	Аналіз рентабельності окремих товарних груп
Аналітика за контрагентами	Картки розрахунків з покупцями	Обсяги продажів, знижки, оплати, борги	Контроль дебіторської заборгованості
Аналітика за підрозділами	Дані регіональних складів і філій	Розподіл доходів за територіями	Оцінка ефективності філій
Автоматизована система обліку	ERP/облікові програми	Синхронізація первинних документів та регістрів	Скорочення помилок, швидке формування звітності

Для формування показника чистого доходу ТОВ «ТДК» використовує коригуючі рахунки, які дозволяють відображати суми знижок, повернень товарів, податку на додану вартість і акцизного податку. Таке коригування

дає змогу визначити реальний дохід, отриманий від діяльності, та уникнути завищення показників.

У практиці ТОВ «ТДК» важливу роль відіграє чітке розмежування між валовим і чистим доходом, оскільки воно впливає на формування фінансового результату та показників рентабельності. Розрахунок чистого доходу передбачає вирахування непрямих податків та інших обов'язкових платежів, пов'язаних із продажем товарів.

Аналітичний облік доходів здійснюється у розрізі напрямів діяльності, територіальних підрозділів, груп товарів та контрагентів. Наприклад, доходи від реалізації алкогольної продукції обліковуються окремо від доходів від реалізації продуктів харчування або тютюнових виробів. Окрім цього, ТОВ «ТДК» виділяє доходи від надання транспортних послуг, що дає змогу аналізувати рентабельність супутньої діяльності.

Аналітичний облік у розрізі контрагентів є важливим для контролю дебіторської заборгованості та для оцінювання платіжної дисципліни покупців. На кожного покупця відкривається окремий аналітичний рахунок, що містить інформацію про обсяг реалізації, суму оплати, наявність боргу, надані знижки та повернення товарів. Завдяки цьому можна формувати звіти щодо обсягів продажів у розрізі клієнтів, аналізувати динаміку співпраці та ухвалювати рішення щодо змін умов поставок.

Ведення синтетичного та аналітичного обліку є взаємопов'язаними процесами, оскільки синтетичні рахунки узагальнюють дані, а аналітичні – деталізують їх. Перевірка відповідності показників на різних рівнях обліку забезпечує правильність формування доходів і об'єктивність фінансової звітності. ТОВ «ТДК» використовує автоматизовані системи, що дозволяють синхронізувати облік у підрозділах, формувати аналітичні звіти та зменшувати ризик помилок.

Таким чином, синтетичний та аналітичний облік доходів формує узгоджену систему, що поєднує узагальнення інформації та її деталізацію. Використання рахунків сьомого класу, внутрішніх регістрів, детального

аналітичного обліку та автоматизованих систем дозволяє підприємству формувати достовірну облікову інформацію та забезпечує можливість оперативного управління діяльністю. Такий підхід сприяє підвищенню фінансової прозорості та створює необхідні умови для точного визначення фінансових результатів.

2.3 Організаційно-методичні засади обліку витрат на підприємстві

Організація обліку витрат є однією з ключових складових системи бухгалтерського обліку ТОВ «ТДК», оскільки саме витрати визначають собівартість реалізованої продукції, впливають на рівень прибутковості та формують основу для прийняття управлінських рішень. Для ТОВ «ТДК», яке здійснює оптову торгівлю широким асортиментом товарів, правильне формування витрат має особливе значення, адже від точності їх обліку залежить реальний фінансовий результат.

Витрати ТОВ «ТДК» виникають у різних напрямках діяльності і потребують їх поділу за відповідними групами, що дозволяє аналізувати структуру витрат та оптимізувати процеси.

Основою класифікації витрат є вимоги облікових стандартів, які передбачають поділ на витрати за економічними елементами та за функціональним призначенням. Витрати за елементами відображають сукупність ресурсоємних складових, таких як матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші операційні витрати (табл. 2.12).

Поділ витрат за функціональним призначенням характеризує їх зв’язок з окремими напрямами діяльності. Для ТОВ «ТДК», що займається оптовою торгівлею, до основних груп витрат належать витрати, пов’язані із закупівлею, транспортуванням, зберіганням та реалізацією товарів. До цієї

групи належать також адміністративні витрати, витрати на збут, витрати на утримання складів, витрати на обслуговування логістичних операцій та витрати на забезпечення роботи регіональних підрозділів. Кожен напрямок має свої особливості та потребує детального обліку для забезпечення достовірності фінансової інформації.

Таблиця 2.12 – Динаміка витрат ТОВ «ТДК» (за елементами) у 2022–2024 рр.

Елемент витрат	2022	2023	2024	Абсолютний приріст		Відносний приріст %	
				2023/2022	2024/2023	2023/2022	2024/2023
Матеріальні витрати	27163	41724	419	+14561	–41305	+53,6	–99,0
Витрати на оплату праці	51341	25382	2095	–25 959	–23 287	–50,6	–91,7
Відрахування на соціальне страхування	11087	5434	438	–5653	–4996	–51,0	–92,0
Амортизація	3974	9127	8591	+5153	–536	+129,7	–5,9
Інші операційні витрати	39051	41300	14103	+2249	–27197	+5,8	–65,8
Усього витрат	132616	122967	25646	–9649	–97321	–7,3	–79,1

Важливим складовим елементом організації обліку витрат є розробка облікової політики, у якій визначаються основні принципи формування витрат, порядок віднесення витрат на відповідні рахунки та методи оцінювання товарів. Політика встановлює правила документування витрат, визначає метод обліку товарів, порядок списання їх вартості та формування собівартості реалізації. На ТОВ «ТДК» облікова політика встановлює єдині підходи до роботи з первинними документами, що забезпечує однаковість облікових процедур у всіх регіональних підрозділах.

Одним із найбільш значущих чинників формування витрат є вартість закупівлі товарів. Закупівельна вартість визначається на підставі первинних документів постачальників, таких як накладні, рахунки-фактури та договори поставки. На практиці важливо точно визначати, які витрати включаються до первісної вартості товарів. До таких витрат можуть входити транспортні

витрати, витрати на навантажувально-розвантажувальні роботи, витрати на послуги перевізників та інші витрати, безпосередньо пов’язані з доставкою товарів на склад. Організація обліку таких витрат передбачає їх акумулювання на відповідних рахунках та подальший розподіл пропорційно до обсягів закуплених товарів.

Матеріальні витрати становлять найбільшу частку загальних витрат ТОВ «ТДК». Вони відображають вартість товарів, куплених для подальшої реалізації, їх зберігання та обробки. Для оптової торгівлі важливо забезпечити правильність формування собівартості товарів, оскільки помилки у списанні вартості можуть суттєво вплинути на величину фінансового результату. Тому одним із завдань бухгалтерського обліку є забезпечення контролю за рухом товарів на складах, узгодження залишків із фактичними даними та коректне відображення вартості реалізованих товарів у звітності.

Окрему групу витрат становлять витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи. ТОВ «ТДК» функціонує у декількох регіонах та має значну кількість працівників у складських, логістичних та торгових підрозділах. Оплата праці формує істотну частку операційних витрат і включає заробітну плату основного персоналу, премії, надбавки, доплати за понаднормовий час та інші виплати. Для забезпечення точності обліку заробітної плати ведеться табельний облік робочого часу, розрахункові відомості та інші документи, що підтверджують відпрацьований час і фактично виконану роботу. Витрати на оплату праці прямо впливають на собівартість реалізації та загальні результати діяльності.

Важлива роль належить амортизаційним витратам, які формуються внаслідок використання основних засобів. На ТОВ «ТДК» експлуатуються склади, транспортні засоби, обладнання та інші активи, що забезпечують основні логістичні та операційні процеси. Амортизація нараховується відповідно до обраного методу та відображає знос активів у процесі використання. Для правильного обліку амортизаційних витрат важливо

забезпечити своєчасне оновлення карток основних засобів, визначення строків корисного використання та своєчасний перегляд методів амортизації.

До складу витрат ТОВ «ТДК» включаються також адміністративні витрати, які пов’язані з утриманням управлінського персоналу, оплатою комунальних послуг, орендою приміщень, послугами зв’язку, витратами на канцелярські товари та іншими витратами адміністративного характеру. Адміністративні витрати не пов’язані безпосередньо з процесом реалізації товарів, але забезпечують функціонування ТОВ «ТДК». Тому важливо правильно виділяти їх з інших груп витрат та забезпечувати їх достовірне документальне підтвердження.

Витрати на збут є важливою частиною загальної структури витрат, оскільки ТОВ «ТДК» активно працює з покупцями у різних регіонах. До складу витрат на збут включаються витрати на транспортування товарів до покупців, витрати на маркетинг, рекламу, пакування продукції, витрати на утримання транспортних засобів та інші витрати, що виникають у процесі реалізації. Документування таких витрат передбачає використання маршрутних листів, актів наданих послуг, накладних на видачу пального та інших документів, які підтверджують факт виконання певних операцій.

Документальне оформлення витрат є важливим елементом системи бухгалтерського обліку ТОВ «ТДК», оскільки саме первинні документи підтверджують фактичне здійснення господарських операцій, забезпечують юридичну силу операцій та дозволяють формувати достовірні дані для облікових регістрів. Для ТОВ «ТДК», яке здійснює оптову торгівлю великою номенклатурою товарів, логістичними послугами та супутніми операціями, належна організація документування витрат має особливе значення. Кожен вид витрат потребує відповідного документообігу, який дозволяє уникати подвійного списання, забезпечувати своєчасність відображення витрат та підтримувати їх відповідність обліковим стандартам.

Матеріальні витрати становлять найбільшу групу витрат ТОВ «ТДК», тому документування операцій, пов’язаних із придбанням, переміщенням та

списанням товарів, є пріоритетним. Основними документами, що підтверджують надходження товарів на склад, є видаткові накладні постачальників, рахунки-фактури, товарно-транспортні накладні та акти приймання-передачі. Під час приймання товару складається внутрішній акт перевірки, який підтверджує відповідність отриманої продукції зазначеним у документах кількісним та якісним показникам. У разі виявлення розбіжностей оформлюються акти розбіжностей або рекламаційні документи, які передаються постачальнику.

Витрати на транспортування товарів оформлюються на підставі товарно-транспортних накладних, маршрутних листів, актів виконаних робіт перевізників та квитанцій щодо витрат на пальне. Ці документи визначають не лише факт переміщення товарів, але й дозволяють правильно розподілити транспортні витрати між партіями товарів. Документування транспортних операцій є важливим, оскільки такі витрати можуть формувати як собівартість товарів, так і витрати на збут залежно від напряму пересування товару. Для цього застосовується внутрішня інструкція, яка визначає критерії віднесення витрат до конкретного облікового напряму.

Документальне оформлення витрат на оплату праці здійснюється за допомогою табелів обліку робочого часу, наказів на преміювання, розрахунково-платіжних відомостей та інших документів, що підтверджують відпрацьований час та фактично виконані роботи. На ТОВ «ТДК» працює значна кількість складських працівників, водіїв, менеджерів та адміністративного персоналу, тому дотримання точності табельного обліку є важливою умовою правильного формування витрат на оплату праці. Для уникнення помилок використовується автоматизована система фіксації робочого часу, яка дозволяє контролювати години роботи та формувати розрахункові документи.

Відрахування на соціальні заходи документуються на підставі розрахунків із заробітної плати та відповідних електронних звітів до контролюючих органів. Витрати на соціальні внески включають єдиний

соціальний внесок, страхові виплати та інші обов'язкові платежі. Їх документування здійснюється за допомогою розрахункових листів, платіжних доручень, банківських виписок та файлів електронної звітності. Своєчасне формування таких документів дозволяє уникати штрафів і забезпечує достовірність обліку.

Документи щодо амортизаційних витрат формуються на основі інвентарних карток основних засобів, наказів про введення активів в експлуатацію, актів оцінки зносу та графіків нарахування амортизації. Облік амортизації здійснюється на підставі встановленого методу та строку корисного використання активів. Для ТОВ «ТДК», що використовує склади та транспортні засоби, контроль за амортизаційними документами є важливим для забезпечення правильного формування витрат і достовірного відображення залишкової вартості активів.

Документування адміністративних витрат включає оформлення рахунків за комунальні послуги, договорів оренди, актів виконаних робіт, квитанцій за послуги зв'язку та інші документи, що підтверджують адміністративні витрати. Адміністративні витрати не пов'язані з основним процесом реалізації, тому їх правильне документування дозволяє уникати неправильного віднесення витрат до собівартості товарів.

Витрати на збут документуються значною кількістю документів, оскільки ТОВ «ТДК» активно працює з покупцями та здійснює широкі логістичні операції. Для підтвердження витрат на транспортування використовуються акти виконаних робіт, путівки, маршрутні листи, накладні на видачу пального та інші документи. Витрати на маркетинг оформлюються за допомогою договорів на рекламні послуги, актів виконаних робіт та рахунків-фактур. Документування таких витрат є необхідним для правильного формування витрат на збут та аналізу ефективності маркетингових заходів.

Особливу групу становлять документальні операції, пов'язані з витратами, які не підлягають податковому визнанню. До таких витрат

можуть належати штрафи, пені, деякі представницькі витрати, витрати без підтвердних документів. Для них є окремий порядок документального оформлення, який передбачає складання внутрішніх актів або пояснювальних записок. Хоч такі витрати не враховуються у податковому обліку, вони мають бути відображені в бухгалтерському обліку для забезпечення повноти інформації.

Внутрішній контроль документування витрат здійснюється шляхом перевірки правильності оформлення документів, відповідності сум фактичним даним, наявності підписів, печаток та інших реквізитів. Для ТОВ «ТДК», що працює з великим обсягом товарів і фінансових операцій, своєчасність передання документів до бухгалтерії є важливою умовою точності обліку. Регулярні звірки між складськими підрозділами, логістичними службами та бухгалтерією забезпечують виявлення помилок та неточностей у документуванні. Такий підхід дозволяє підтримувати якість обліку витрат на належному рівні.

Синтетичний та аналітичний облік витрат є центральним елементом системи формування фінансових результатів ТОВ «ТДК», оскільки саме через узагальнення та деталізацію витрат забезпечується можливість контролю розподілу ресурсів, правильне визначення собівартості реалізації та коректне відображення фінансового результату у звітності.

Для ТОВ «ТДК», що займається оптовою торгівлею широким асортиментом товарів і має складну логістичну структуру, організація такого обліку є необхідною передумовою ефективного управління та планування.

Синтетичний облік витрат ведеться за допомогою рахунка дев’ятого класу, що використовуються відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку. Для ТОВ «ТДК» найбільш важливим є рахунок 902 «Собівартість реалізованих товарів», який узагальнює інформацію про собівартість реалізованих товарів. На цьому рахунку відображається вартість товарів, списаних у процесі їх реалізації, яка включає закупівельну вартість та витрати, пов’язані з доставкою товарів на склад. Своєчасне і точне

відображення даних на цьому рахунку дозволяє визначити валовий фінансовий результат за кожен звітний період.

Окрім рахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів», ТОВ «ТДК» використовує рахунки 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» та 94 «Інші операційні витрати».

Рахунок 92 «Адміністративні витрати», акумулює витрати, пов'язані з функціонуванням управлінського апарату, оплатою комунальних послуг, орендою приміщень, оплатою праці адміністративного персоналу та іншими витратами, що забезпечують діяльність ТОВ «ТДК».

Рахунок 93 «Витрати на збут» використовується для узагальнення витрат, пов'язаних із транспортуванням товарів до покупців, витратами на маркетинг, рекламу, утримання транспортних засобів та інші заходи, спрямовані на забезпечення реалізації.

Рахунок 94 «Інші операційні витрати» охоплює витрати, які не відносяться безпосередньо до основної діяльності, але пов'язані з поточними операціями ТОВ «ТДК», наприклад витрати на відшкодування збитків, втрати від уцінки товарів та інші операційні витрати.

Аналітичний облік забезпечує деталізацію витрат у розрізі підрозділів, статей, напрямів діяльності та видів ресурсів. У процесі аналітичного обліку за матеріальними витратами відкриваються картки товарів за видами номенклатури, що дає змогу контролювати рух товарів від моменту їх отримання на склад до моменту реалізації (табл. 2.13).

На кожний вид товару формується окремий аналітичний рахунок, що дозволяє визначити обсяги залишків, списання, переміщення між складами та інші операції, пов'язані з товарними ресурсами.

Аналітичний облік витрат на оплату праці передбачає ведення карток працівників, у яких відображаються дані щодо нарахованої заробітної плати, премій, доплат, відпускних та інших виплат. Така деталізація дозволяє аналізувати витрати на персонал у розрізі підрозділів і оцінювати їхній вплив на собівартість реалізації. Для ТОВ «ТДК», що має значну кількість

працівників у складських, логістичних та торгових підрозділах, аналітичний облік витрат на оплату праці є важливим для планування бюджету та визначення рівня завантаженості персоналу.

Таблиця 2.13 – Аналітичний облік витрат на ТОВ «ТДК»

Напрям аналітичного обліку	Об'єкти аналітики	Мета
Матеріальні витрати	Номенклатура товарів, партії, склади	Контроль руху товарів і собівартості
Витрати на оплату праці	Працівники, підрозділи, види нарахувань	Аналіз витрат на персонал
Транспортні витрати	Маршрути, перевізники, транспортні засоби	Розрахунок логістичної собівартості
Витрати на збут	Рекламні проєкти, пакування, канали збуту	Оцінка ефективності маркетингу
Адміністративні витрати	Види послуг, підрозділи, відповідальні особи	Контроль витрат апарату управління

Витрати на транспортування товарів аналітично обліковуються за видами транспортних послуг, маршрутами, підрозділами та контрагентами. Це дозволяє оцінювати економічну доцільність перевезень, порівнювати вартість доставки власним транспортом і послугами сторонніх перевізників, а також визначати собівартість логістичних операцій. Окремо ведеться аналітичний облік витрат на пальне, технічне обслуговування транспортних засобів, ремонт та страхування. Така система дозволяє контролювати витрати на транспортний парк і визначати їх оптимальний рівень.

Витрати на збут аналітично обліковуються у розрізі маркетингових заходів, рекламних кампаній, витрат на пакування продукції, утримання торгових представників та інших витрат, пов’язаних із просуванням товарів на ринку. Деталізація таких витрат дозволяє аналізувати ефективність окремих маркетингових заходів, визначати їх вплив на обсяг реалізації та приймати рішення щодо оптимізації витрат на рекламу.

Особливо важливим є аналітичний облік адміністративних витрат, який ведеться у розрізі видів послуг, підрозділів та відповідальних осіб. Такий підхід дозволяє контролювати ефективність використання адміністративних

ресурсів, аналізувати структуру витрат та визначати напрямки їх оптимізації. Для ТОВ «ТДК», яке має розгалужену мережу складських та офісних приміщень, адміністративні витрати можуть становити значну частку загальних витрат, тому їх аналітичний облік дозволяє підвищувати ефективність управління.

Таким чином, організація синтетичного та аналітичного обліку витрат на ТОВ «ТДК» забезпечує повноту, деталізацію та достовірність інформації про використання ресурсів. Використання рахунків восьмого і дев’ятого класів, ведення аналітичних рахунків за видами діяльності та структурними підрозділами, системність контролю витрат та застосування автоматизованих систем обліку дозволяє підприємству формувати точну інформацію для управління, планування та складання фінансової звітності. У сукупності це створює умови для ефективного управління витратами та забезпечує реалістичність фінансових результатів.

2.4 Формування та облік податкових зобов’язань з податку на прибуток

Організація обліку та формування податку на прибуток є однією з найважливіших ділянок бухгалтерського обліку ТОВ «ТДК», оскільки саме податок на прибуток становить значну частину податкового навантаження і безпосередньо впливає на фінансовий результат. Для правильного визначення суми податку необхідно забезпечити відповідність між бухгалтерським та податковим підходами до формування доходів, витрат і фінансового результату.

Податок на прибуток розраховується на основі фінансового результату, визначеного у бухгалтерському обліку. Фінансовий результат формується шляхом порівняння доходів і витрат звітного періоду. Проте податкове законодавство не завжди визнає такі доходи та витрати у тому ж обсязі або

періоді, що створює різницю між бухгалтерським і податковим підходами. Тому для точного визначення бази оподаткування ТОВ «ТДК» застосовує механізм коригування фінансового результату на податкові різниці. Податкові різниці поділяються на тимчасові та постійні. Тимчасові різниці виникають у випадках, коли певні доходи або витрати визнаються у різні звітні періоди в бухгалтерському та податковому обліку. Постійні різниці формуються у ситуаціях, коли податкове законодавство не дозволяє враховувати певні витрати взагалі, тоді як у бухгалтерському обліку вони визнаються повністю.

З метою систематизації податкових різниць, що виникають у діяльності ТОВ «ТДК», їх поділено за основними видами, причинами виникнення та впливом на фінансовий результат. Такий підхід дозволяє більш чітко відобразити механізм трансформації бухгалтерського фінансового результату у податковий прибуток. Відповідну характеристику податкових різниць наведено в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Характеристика податкових різниць ТОВ «ТДК»

Вид різниці	Причина виникнення	Приклад операції	Вплив на фінансовий результат	Характер різниці
Амортизаційні	Різні методи та строки амортизації	Різниця між бух. та податковою амортизацією	Збільшує/зменшує	Тимчасова
Резерви	Обмеження визнання резервів у ПКУ	Резерв сумнівних боргів	Збільшує	Тимчасова
Операційні	Невизнання окремих витрат	Штрафи, пені	Збільшує	Постійна
Фінансові	Особливості обліку фінансових операцій	Відсотки за кредитами	Збільшує/зменшує	Тимчасова
Інші	Специфічні вимоги ПКУ	Безповоротна фінансова допомога	Збільшує	Постійна

Як видно з таблиці, найбільш поширеними для ТОВ «ТДК» є тимчасові різниці, пов’язані з амортизацією та формуванням резервів, які впливають на

податкові зобов’язання у майбутніх періодах. Водночас постійні різниці, зокрема витрати, що не визнаються податковим законодавством, безпосередньо збільшують податковий прибуток у поточному періоді. Систематизація податкових різниць дозволяє підвищити прозорість облікового процесу, забезпечити контроль за правильністю формування податкових зобов’язань та створює основу для ефективного управління податковим навантаженням ТОВ «ТДК».

Для ТОВ «ТДК», що займається оптовою торгівлею, найбільш характерними є тимчасові різниці, пов’язані з формуванням резервів, нарахуванням амортизації, відстроченням доходів та витрат, а також коригуванням вартості товарів. Резерви сумнівних боргів, резерви на оплату відпусток та інші резерви визнаються у бухгалтерському обліку відповідно до принципу обачності, але для податкових цілей такі резерви не завжди враховуються. Це змушує ТОВ «ТДК» використовувати коригування для узгодження фінансових показників. Аналогічна ситуація виникає при нарахуванні амортизації, оскільки податкове законодавство встановлює власні правила щодо мінімальних строків корисного використання активів та методів амортизації, які можуть відрізнятися від бухгалтерських.

Методологічною основою визначення об’єкта оподаткування є податкові стандарти, які вимагають від ТОВ «ТДК» обчислювати податок на прибуток шляхом коригування фінансового результату на різниці, що виникають відповідно до положень податкового законодавства. Таке коригування може включати збільшення фінансового результату у разі наявності витрат, що не визнаються податковим обліком, або зменшення фінансового результату у випадку, коли деякі види доходів не підлягають оподаткуванню. Використання цього механізму дозволяє забезпечити відповідність між бухгалтерською та податковою інформацією, а також унеможливлює подвійне або неправильне нарахування податку.

Важливо, щоб ТОВ «ТДК» забезпечувало своєчасний збір, узгодження та систематизацію даних щодо доходів і витрат, які впливають на розрахунок

податку. Для цього застосовуються внутрішні процедури контролю, які передбачають перевірку первинних документів, звірку даних між підрозділами, аналіз правильності визнання доходів і витрат та відповідність даних обліковим стандартам. Оскільки податок на прибуток розраховується на основі фінансової звітності, важливо забезпечувати коректність показників у всіх підрозділах ТОВ «ТДК», що функціонують у різних регіонах.

Порядок формування податку на прибуток передбачає також врахування особливостей діяльності ТОВ «ТДК». У випадку оптової торгівлі важливим є правильне визначення собівартості реалізованих товарів, адже вона безпосередньо впливає на величину фінансового результату. Неправильне списання вартості товарів, помилки у визначенні залишків або невраховані витрати можуть призвести до заниження або завищення об’єкта оподаткування. Тому у системі обліку ТОВ «ТДК» особлива увага приділяється правильності документування товарних операцій, відображенню знижок, коригуванню повернень товарів та контролю за складськими залишками.

ТОВ «ТДК» також застосовує внутрішні процедури щодо контролю амортизації основних засобів та нематеріальних активів. Оскільки амортизаційні витрати можуть суттєво впливати на величину податку на прибуток, важливо забезпечити відповідність між строками корисного використання активів, зазначеними у бухгалтерських регістрах, та вимогами податкового законодавства. Для цього проводиться періодичний перегляд строків корисного використання, оцінювання залишкової вартості активів та контроль правильності нарахування амортизації відповідно до обраного методу.

Окремого значення набуває правильне визначення доходів, які підлягають оподаткуванню. ТОВ «ТДК» повинно враховувати всі операційні, фінансові та інші доходи, які відповідають критеріям визнання. Поряд із основною діяльністю ТОВ «ТДК» може отримувати доходи від оренди

активів, надання послуг, реалізації необоротних активів або курсових різниць. Усі такі доходи повинні бути документально підтверджені та включені до фінансової звітності, що забезпечує повний облік доходів та їх правильне коригування відповідно до податкового законодавства.

У практиці ТОВ «ТДК» використовується також механізм обліку відстрочених податкових активів і зобов'язань. Вони виникають унаслідок тимчасових різниць, які з часом впливають на розрахунок податку. Облік таких активів і зобов'язань дозволяє розподілити податкове навантаження між звітними періодами та забезпечити відповідність між бухгалтерською та податковою інформацією. Для ТОВ «ТДК», що веде активну діяльність, правильне визначення відстрочених податків має важливе значення, оскільки помилки можуть спричинити неточності у фінансовій звітності та вплинути на податкові зобов'язання.

Основою системи обліку податку на прибуток є фінансова звітність ТОВ «ТДК», яка містить дані про доходи, витрати та фінансовий результат. Після складання звіту про фінансові результати проводиться коригування фінансового результату відповідно до вимог податкового законодавства. На основі скоригованих даних визначається податкова база, до якої застосовується встановлена законодавством ставка податку. Розрахована сума податку відображається у бухгалтерському обліку та включається до звіту про фінансові результати.

Практичний порядок формування податку на прибуток на ТОВ «ТДК» охоплює низку послідовних етапів, які забезпечують коректне визначення фінансового результату, узгодження бухгалтерських показників із вимогами податкового законодавства та обчислення суми податку, що підлягає сплаті до бюджету. Для ТОВ «ТДК», яке працює у сфері оптової торгівлі та виконує значні обсяги операцій з товарами й супутніми послугами, важливо забезпечити чіткий і структурований підхід до організації цього процесу.

Першим етапом формування податку на прибуток є визначення фінансового результату за даними бухгалтерського обліку. Фінансовий

результат обчислюється на основі звіту про фінансові результати і формується шляхом зіставлення доходів і витрат ТОВ «ТДК» за звітний період. Доходи від реалізації товарів, інші операційні доходи, фінансові та інші доходи разом формують сукупний дохід ТОВ «ТДК». Витрати на оплату праці, собівартість реалізованих товарів, адміністративні витрати, витрати на збут та інші витрати визначають ресурсну базу діяльності. Різниця між доходами та витратами становить фінансовий результат до оподаткування, який є базовою величиною для подальших податкових розрахунків.

Другим важливим етапом є аналіз податкових різниць, які формують розбіжності між бухгалтерським і податковим фінансовим результатом. Для ТОВ «ТДК», що займається оптовою торгівлею, характерними є різниці, пов’язані з амортизацією основних засобів, формуванням резервів, курсовими різницями, уцінкою товарів, витратами подвійного призначення та витратами, які не визнаються податковим законодавством. Наприклад, резерв сумнівних боргів у бухгалтерському обліку формується з метою забезпечення принципу обачності, але для податкових цілей його включення до витрат можливе лише в обмежених випадках. Аналогічно, строки та методи амортизації можуть суттєво відрізнятися, що створює необхідність у коригуванні фінансового результату.

Третім етапом є визначення суми коригувань, які можуть або збільшувати, або зменшувати фінансовий результат. Коригування, які збільшують фінансовий результат, включають витрати, що не визнаються податковим законодавством, наприклад: штрафи, пені, витрати без підтвердних документів, витрати, пов’язані з діяльністю, яка не приносить доходу, або витрати, які не мають чіткого економічного обґрунтування. Коригування, які зменшують фінансовий результат, включають доходи, що не підлягають оподаткуванню, та тимчасові різниці, які мають бути враховані відповідно до вимог податкового законодавства. У результаті таких коригувань формується величина податкового фінансового результату, яка є базою для обчислення податку на прибуток.

Четвертим етапом є визначення ставки податку. ТОВ «ТДК», що працюють на загальній системі оподаткування, застосовують базову ставку податку на прибуток. При цьому важливо враховувати, чи підпадає ТОВ «ТДК» під особливі правила, такі як сплата авансових внесків або здійснення коригувань для різних видів діяльності. Якщо ТОВ «ТДК» отримує доходи від пасивних операцій або іноземних джерел, необхідно враховувати додаткові вимоги щодо їх оподаткування.

П’ятим етапом є розрахунок суми податку на прибуток. На основі скоригованого фінансового результату застосовується ставка податку, після чого визначається сума податкового зобов’язання.

Далі ТОВ «ТДК» відображає цю суму у бухгалтерському обліку та формує відповідні проводки. Сума податку визнається зобов’язанням ТОВ «ТДК» перед бюджетом та відображається як витрата звітного періоду. Для забезпечення точності обліку важливо, щоб сума податку відповідала показникам податкової декларації.

На шостому етапі здійснюється заповнення та подання податкової декларації з податку на прибуток. Декларація містить інформацію про доходи, витрати, коригування, податкові різниці, податкову базу та суму податку, що підлягає сплаті. Для ТОВ «ТДК», що має складну структуру і здійснює діяльність у кількох регіонах, важливо забезпечити узгодженість даних із усіх підрозділів. У цьому контексті значну роль відіграє своєчасне передання інформації, правильність оформлення первинних документів, відповідність даних обліку та звітності, а також контроль за дотриманням термінів подання декларації.

Сьомим етапом є сплата податку на прибуток. Після подання декларації ТОВ «ТДК» перераховує до бюджету визначену суму податку, що формує виконання податкового зобов’язання. Своєчасність сплати є критично важливою, оскільки несвоєчасне виконання податкових зобов’язань може призвести до штрафних санкцій. Для уникнення помилок ТОВ «ТДК» використовує систему внутрішніх нагадувань та фінансових планів, які

передбачають відповідні резерви і графіки сплати податків.

Проведений аналіз порядку формування податку на прибуток дозволяє узагальнити основні етапи цього процесу, що забезпечує більш чітке розуміння взаємозв'язку між бухгалтерським та податковим обліком.

Узагальнену характеристику етапів формування податку на прибуток наведено в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15 – Етапи формування податку на прибуток ТОВ «ТДК»

Етап	Зміст	Результат
1	Визначення фінансового результату	Фінансовий результат до оподаткування
2	Визначення податкових різниць	Сума коригувань
3	Коригування фінансового результату	Податковий прибуток
4	Застосування ставки податку	Сума податку
5	Відображення в обліку	Податкове зобов'язання

Як видно з таблиці, процес формування податку на прибуток має чітку послідовність і базується на трансформації фінансового результату у податковий прибуток шляхом врахування податкових різниць. Такий підхід забезпечує узгодженість бухгалтерського та податкового обліку та дозволяє мінімізувати ризики помилок при розрахунку податку.

Окремим елементом практичного порядку формування податку на прибуток є облік відстрочених податкових активів і зобов'язань. Відстрочені податкові активи виникають у разі, коли ТОВ «ТДК» очікує майбутнє зменшення податкових платежів через наявність тимчасових різниць. Відстрочені податкові зобов'язання, навпаки, означають майбутнє збільшення податкового навантаження через різниці, що виникають у поточному періоді.

Правильне ведення цього обліку дозволяє ТОВ «ТДК» забезпечити розподіл податкового навантаження між періодами та формувати точні фінансові прогнози.

ТОВ «ТДК» також враховує можливість здійснення авансових внесків з податку на прибуток. У певні періоди ТОВ «ТДК» можуть бути зобов'язані

сплачувати авансові платежі на підставі минулорічних фінансових результатів.

Така система вимагає ретельного планування грошових потоків та контролю за фінансовими ресурсами. ТОВ «ТДК» повинно своєчасно враховувати авансові платежі у системі обліку та відображати їх у відповідних облікових регістрах.

Усі етапи формування податку на прибуток супроводжуються контролем правильності обліку. ТОВ «ТДК» здійснює внутрішні перевірки, які включають аналіз відповідності первинних документів, звірку залишків, оцінку правильності визначення доходів і витрат та тестування обчислення податкових різниць. За потреби проводяться внутрішні аудити, що дозволяють своєчасно виявляти помилки, коригувати дані та запобігати ризикам, пов’язаним із порушенням податкового законодавства.

Основою бухгалтерського обліку податку на прибуток є група рахунків, що використовується для відображення податкових витрат, податкових активів, зобов’язань та коригувань, які стосуються податкових різниць. Ключовим рахунком є рахунок 981 «Податок на прибуток від звичайної діяльності», на якому відображається сума витрат на податок на прибуток. Ці витрати включають суму податкового зобов’язання поточного періоду та можуть доповнюватися коригуваннями на відстрочені податкові активи та зобов’язання. На цьому етапі важливо забезпечити точність розрахунків, адже неправильне визначення податку може призвести до викривлення фінансового результату та до нарахування штрафних санкцій.

Синтетичний облік податку на прибуток передбачає використання рахунків 64 «Розрахунки за податками і платежами» та 79 «Фінансові результати».

Рахунок 64 «Розрахунки з бюджетом» використовується для обліку розрахунків із бюджетом щодо податку на прибуток, формуючи зобов’язання ТОВ «ТДК» перед державою. На ньому відображається сума податку, яку необхідно сплатити до бюджету після подання декларації.

Рахунок 79 «Фінансові результати» використовується для визначення чистого прибутку або збитку, який формується після списання витрат, у тому числі витрат на податок на прибуток. Взаємозв'язок між цими рахунками дозволяє узгодити податкові розрахунки з фінансовими результатами ТОВ «ТДК».

Аналітичний облік податку на прибуток забезпечує деталізацію розрахунків та дає змогу відстежувати інформацію про податкові зобов'язання в розрізі звітних періодів, видів діяльності та підрозділів. Така деталізація є важливою для ТОВ «ТДК» з регіональною структурою, оскільки різні підрозділи можуть мати різні обсяги господарських операцій, що впливають на формування податкового результату. Аналітичний облік дає змогу своєчасно відстежувати суми авансових внесків, переплат, недоїмок та інших податкових показників, забезпечуючи точність і повноту даних.

Розглянемо приклад обліку виробництва та реалізації продукції у табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Формування доходів і витрат ТОВ «ТДК»

№	Господарські операції	Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5
Процес придбання:				
1	придбана сировина	201	631	40000
2	відображено розрахунки з ПДВ – до реєстрації постачальником податкової накладної (ПН)	644.2	631	8000
3	відображений податковий кредит з ПДВ	641.1	644.2	8000
4	оплата вартості сировини постачальнику	631	311	48000
Процес виробництва:				
5	вартість сировини списана на собівартість виробництва	23	201	40000
6	нарахована зарплата робітникам, які виробляють продукт	23	661	50000
7	нарахований ЄСВ на зарплату робітників, які виробляють продукт (=50000 × 0,22)	23	651	11000
8	нарахований знос обладнання та знос виробничої будівлі	91	131	1000
9	загальновиробничі витрати віднесені на собівартість виробництва	23	91	1000
10	отриманий продукт з виробництва за виробничою собівартістю (=40000 + 50000 + 11000 + 1000)	26	23	102000

Продовження таблиці 2.16

1	2	3	4	5
Процес реалізації:				
11	відвантажено продукт і визнаний дохід (виручка) від його реалізації	361	701	192000
12	визнано податкове зобов'язання – до реєстрації ПН	643.2	641.1	32000
13	відображено розрахунки з ПДВ – після реєстрації ПН	701	643.2	32000
14	списаний продукт з балансу в момент реалізації (за виробничою собівартістю)	901	26	102000
15	надійшла оплата від постачальника (50%)	311	361	9600
16	нарахована зарплата директору ТОВ «ТДК»	92	661	20000
17	нарахований ЄСВ на зарплату директора ТОВ «ТДК» (=20000 × 0,22)	92	651	4400
18	нарахована амортизація автомобіля директора	92	131	600
Облік фінансового результату в кінці місяця:				
19	дохід від реалізації (без ПДВ) віднесений на фінансовий результат (= 192000 – 32000)	701	791	160000
20	собівартість реалізованого продукту віднесена на фінансовий результат	791	901	102000
21	адміністративні витрати (зарплата директора, ЄСВ на неї, амортизація автомобіля) віднесені на фінансовий результат (=20000 + 4400 + 600)	791	92	25000
22	нарахований податок на прибуток. Фінансовий результат до оподаткування = 160000 – 102000 – 25000 = 33000. Податок на прибуток = 33000 × 0,18 = 5940	981	641	5940
23	витрати з податку на прибуток списані на фінансовий результат	791	981	5940
24	визначений фінансовий результат періоду: 160000 – 102000 – 25000 – 5940 = 27060 (прибуток).	791	441	27060

Таким чином, бухгалтерський облік податку на прибуток на ТОВ «ТДК» базується на узгодженому поєднанні синтетичного та аналітичного обліку, використанні відповідних рахунків для відображення податкових витрат, зобов'язань і коригувань, а також на застосуванні внутрішніх процедур контролю. Така організація обліку забезпечує достовірність визначення фінансового результату, своєчасне виконання податкових зобов'язань і прозорість фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТДК». Взаємоузгодженість показників бухгалтерського та податкового обліку формує інформаційну основу для стабільного функціонування ТОВ «ТДК» та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3
УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДОХОДІВ, ВИТРАТ І ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ НА ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ»

3.1 Напрями удосконалення обліку та управління доходами і витратами підприємства

Аналіз доходів ТОВ «ТДК» є важливою складовою оцінювання його фінансово-господарської діяльності, оскільки саме доходи визначають можливості розвитку, масштаб операцій та здатність ТОВ «ТДК» забезпечувати фінансову стійкість. Для ТОВ «ТДК», яке працює на ринку оптової торгівлі та реалізує широкий асортимент товарів у різних регіонах, правильне формування доходів має ключове значення.

У діяльності ТОВ «ТДК» традиційні підходи до групування доходів і витрат не завжди забезпечують достатній рівень аналітичності облікової інформації. Це зумовлено тим, що формування фінансового результату залежить не лише від загального обсягу реалізації, але й від регіональної структури збуту, товарного асортименту, категорій контрагентів, умов розрахунків та результативності окремих центрів відповідальності. У зв’язку з цим виникає потреба в уточненні підходів до класифікації доходів і витрат з урахуванням галузевої специфіки ТОВ «ТДК».

У роботі уточнено підходи до класифікації доходів і витрат ТОВ «ТДК» шляхом розширення аналітичних ознак їх групування за видами діяльності, регіонами, товарними групами, контрагентами, формами розрахунків і центрами відповідальності. Такий підхід дозволяє підвищити аналітичність облікової інформації та забезпечити більш точне формування фінансового результату ТОВ «ТДК» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Пропонована класифікації доходів і витрат ТОВ «ТДК»

Класифікаційна ознака	Доходи	Витрати
За видами діяльності	Доходи від оптової торгівлі продуктами харчування; доходи від продажу напоїв; доходи від продажу тютюнових виробів; доходи від логістичних послуг	собівартість реалізованих товарів; витрати на логістику; адміністративні витрати; витрати на маркетинг
За регіонами	Київська обл., Львівська обл., Одеська обл., Миколаївська обл., Закарпатська обл.	витрати складів, логістики та персоналу відповідних регіонів
За товарними групами	Напої; продукти харчування; тютюнові вироби; супутні товари	закупівельні витрати; транспортні витрати; складські витрати
За контрагентами	Дохід від мережевих клієнтів; дохід від дрібного опту	знижки, бонуси, штрафні санкції, комісійні
За формою розрахунків	Готівкові; безготівкові; відстрочка платежу	відсотки за кредитами; банківські комісії
За центрами відповідальності	Складами, торговими представниками, менеджерами	витрати підрозділів, витрати відповідальних осіб

Сутність уточнення полягає в тому, що класифікація доходів і витрат розглядається не лише як елемент облікового групування показників, а як інструмент аналітичного забезпечення управління ТОВ «ТДК». На відміну від загальних класифікацій, які переважно орієнтовані на потреби фінансової звітності, запропонований підхід враховує особливості діяльності ТОВ «ТДК» та дає можливість оцінювати вплив окремих сегментів діяльності на фінансовий результат.

У діяльності ТОВ «ТДК» доходи та витрати доцільно класифікувати за кількома ключовими ознаками, що дає змогу ефективно аналізувати фінансові результати, контролювати витрати та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

За видами діяльності доходи формуються від оптової торгівлі продуктами харчування, реалізації напоїв, тютюнових виробів, а також від надання логістичних послуг. Відповідно до цього витрати включають собівартість реалізованих товарів, витрати на логістику, адміністративні витрати та витрати на маркетинг.

За регіональним принципом доходи групуються залежно від області здійснення діяльності, зокрема Київської, Львівської, Одеської,

Миколаївської та Закарпатської областей. Витрати в цьому розрізі охоплюють витрати на утримання складів, логістичні операції та оплату праці персоналу в кожному конкретному регіоні.

За товарними групами доходи поділяються за такими напрямами, як напої, продукти харчування, тютюнові вироби та супутні товари. Витрати за цією ознакою включають закупівельні, транспортні та складські витрати, пов’язані з обігом відповідних товарів.

За контрагентами доходи класифікуються залежно від категорій клієнтів, зокрема мережевих покупців та клієнтів дрібного опту. Витрати в цьому випадку пов’язані з наданням знижок, виплатою бонусів, нарахуванням штрафних санкцій і комісійних.

За формою розрахунків доходи поділяються на готівкові, безготівкові та доходи з відстрочкою платежу. Відповідні витрати включають відсотки за кредитами та банківські комісії.

За центрами відповідальності доходи аналізуються за результатами діяльності складів, торгових представників і менеджерів, тоді як витрати відображаються за підрозділами та відповідальними особами, що дозволяє оцінювати ефективність роботи кожного центру відповідальності.

Дохід ТОВ «ТДК» формується переважно за рахунок реалізації продовольчих товарів, алкогольної продукції, напоїв, тютюнових виробів та супутньої продукції. Значну частку також становлять доходи від надання транспортних послуг, які є додатковим джерелом фінансових надходжень. Структурний аналіз доходів показує, що основний внесок у фінансовий результат забезпечує реалізація товарів широкого споживання, що відповідає специфіці діяльності ТОВ «ТДК».

Запропоноване розширення аналітичних ознак класифікації створює основу для поглибленого аналізу структури та динаміки доходів ТОВ «ТДК», а також для виявлення чинників, що визначають зміни фінансового результату у різні звітні періоди.

Динаміка доходів ТОВ «ТДК» за кілька років демонструє як періоди

зростання, так і певні коливання, що зумовлені загальноекономічною ситуацією в країні, змінами попиту на окремі види товарів, коливаннями цін та впливом конкурентного середовища.

У перший період спостерігалося значне зростання доходів, що могло бути пов’язане з розширенням ринків збуту, активізацією попиту або підвищенням цін на окремі групи товарів. Зростання доходу також могло бути наслідком збільшення товарообігу за рахунок підвищення активності торгових представників та оптимізації логістичних процесів.

У наступний рік динаміка доходів демонструє зниження, що може бути пояснено низкою факторів. По-перше, вплив макроекономічної нестабільності знижує купівельну спроможність населення, що особливо відчутно для сектору продовольчих товарів. По-друге, можливі військові ризики та порушення логістичних ланцюгів могли спричинити зменшення обсягів реалізації. По-третє, зниження доходів може відображати сезонні коливання попиту або зміну нестійкого попиту на окремі категорії товарів. Незважаючи на це, ТОВ «ТДК» в подальшому демонструє стабілізацію доходів, що свідчить про його здатність адаптуватися до зовнішніх умов (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 – Ключові фінансові показники ефективності ТОВ «ТДК»

Показник	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Чистий дохід, тис. грн.	1 069 259	683 027	16 213
Валова маржа, %	3,65	11,7	11,1
Операційний прибуток, тис. грн.	27 862	30 079	13 312
Фінансовий результат до оподаткування	2 523	13 929	–332
Чистий прибуток / збиток	+2 523	+10 305	–654
Рентабельність чистого доходу, %	0,24	1,51	–4,03
Оборотні активи, тис. грн.	254 136	185 625	132 844
Короткострокові зобов’язання	273 975	239 142	177 673
Коефіцієнт покриття	0,93	0,78	0,75

Оцінюючи ефективність формування доходів, важливо враховувати не лише абсолютні показники, а й їхній взаємозв’язок зі структурою товарних груп. Значний вплив на формування доходів має асортимент товарів, що

реалізуються ТОВ «ТДК». Якщо основу асортименту складають товари з високою оборотністю, ТОВ «ТДК» може забезпечувати швидке повернення вкладених коштів і формувати стабільний потік доходів. У випадку, коли збільшується частка товарів із низькою оборотністю, це може призводити до заморожування капіталу у запасах і зниження ефективності діяльності.

Аналіз доходів у розрізі регіональних підрозділів дозволяє визначити найефективніші напрямки діяльності та оцінити ефективність роботи торгових представників. Зазвичай у регіонах із високою концентрацією населення доходи є вищими, проте конкуренція також є більш інтенсивною, що потребує додаткових маркетингових заходів та оптимального управління цінами. Регіони з меншою конкуренцією можуть забезпечувати стабільний дохід, але темпи зростання таких ринків часто є нижчими. Порівняння цих тенденцій дозволяє ТОВ «ТДК» формувати стратегію щодо розподілу товарів, логістичних потужностей та персоналу.

Важливою складовою аналізу доходів є оцінювання впливу цінової політики. Зміни в цінах можуть суттєво впливати на загальний обсяг доходів. У ситуації зростання цін через інфляційні процеси або подорожчання ресурсів ТОВ «ТДК» може зіткнутися зі зменшенням попиту, особливо на товари першої необхідності. Водночас, якщо ТОВ «ТДК» застосовує гнучку систему знижок, це може сприяти збільшенню обсягів реалізації та зміцненню зв’язків з контрагентами. Ефективна цінова політика дозволяє утримувати конкурентні позиції та забезпечувати стабільність доходів навіть в умовах нестабільності ринку.

Для оцінювання ефективності доходів важливо також аналізувати показники маржинального доходу, який визначається як різниця між доходами від реалізації та змінними витратами. Маржинальний дохід є базою для покриття постійних витрат та формування прибутку. Аналіз цього показника у динаміці дозволяє оцінити, наскільки ефективно ТОВ «ТДК» використовує свої ресурси та чи є його операційна діяльність достатньо прибутковою. Якщо маржинальний дохід зростає, це свідчить про

підвищення ефективності управління витратами або збільшення товарообігу. Якщо він зменшується, ТОВ «ТДК» необхідно переглянути політику закупівель, логістики та роботи з постачальниками.

Значний вплив на формування доходів має система бонусів та мотиваційних програм від постачальників. Такі програми можуть передбачати знижки, бонуси за виконання планів продажів або маркетингову підтримку. Для ТОВ «ТДК», що працює на оптовому ринку, така співпраця дозволяє зменшувати ефективну закупівельну вартість товарів і збільшувати чистий дохід. Однак для відображення таких операцій важливо забезпечити правильне документування та аналітичний облік бонусів, оскільки вони можуть впливати на фінансовий результат різними способами залежно від їх характеру.

Доходи ТОВ «ТДК» значною мірою залежать від ефективності логістичних процесів. Чим швидше товари доставляються до покупців, тим вищим є рівень задоволеності клієнтів і тим менше ризиків повернення товарів або втрати контрагентів. ТОВ «ТДК», має ефективну логістичну систему, тому здатне більш гнучко реагувати на зміни попиту, здійснювати своєчасні поставки та підтримувати стабільну реалізацію товарів. Ефективна логістика також дозволяє знизити витрати на транспортування, що побічно впливає на величину доходів, оскільки збільшує можливість оптимізації цінової політики.

Крім того, оцінюючи ефективність доходів, варто враховувати вплив зовнішніх факторів. До них належать макроекономічні умови, рівень інфляції, зміни законодавства, конкурентне середовище та тенденції споживчого попиту. ТОВ «ТДК» може впливати на частину цих факторів через активну маркетингову політику, оптимізацію асортименту та співпрацю з ключовими контрагентами. Проте зовнішні ризики, такі як воєнний стан або порушення логістичних маршрутів, можуть призвести до зменшення обсягів реалізації незалежно від внутрішньої політики ТОВ «ТДК».

Аналіз витрат ТОВ «ТДК» є невід'ємною складовою оцінювання фінансової стійкості та ефективності його діяльності. Для ТОВ «ТДК», яке здійснює оптову торгівлю широким асортиментом товарів, формування витрат має складний і структурований характер, що вимагає детального вивчення їх складу, динаміки та впливу на фінансовий результат. Оцінювання витрат дозволяє визначити основні напрямки використання ресурсів, виявити неефективні видатки та знайти можливості для оптимізації. У сучасних умовах, особливо в період економічної нестабільності та підвищених логістичних ризиків, значення аналізу витрат зростає, оскільки він безпосередньо впливає на здатність ТОВ «ТДК» підтримувати конкурентоспроможність і забезпечувати необхідний рівень прибутковості.

Структура витрат ТОВ «ТДК» охоплює декілька великих груп, серед яких найбільш суттєвими є матеріальні витрати, витрати на оплату праці, транспортні витрати, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати. Матеріальні витрати становлять основу загальних витрат, оскільки ТОВ «ТДК» спеціалізується на закупівлі та реалізації товарів. Вони включають закупівельну вартість товарів, витрати на їх доставку на склад, витрати на зберігання та обробку. Оскільки ТОВ «ТДК» працює з великим асортиментом продукції та співпрацює з багатьма постачальниками, саме матеріальні витрати мають найбільший вплив на загальну величину витрат і фінансових результатів.

Важливим чинником, який впливає на величину матеріальних витрат, є зміна закупівельних цін. У періоди інфляції постачальники можуть підвищувати ціни на продукцію, що веде до збільшення вартості закупівель і, відповідно, до зростання собівартості реалізованих товарів. У таких умовах важливу роль відіграють переговори з постачальниками, застосування довгострокових контрактів, контроль за якістю закупівель та оптимізація логістичних витрат. Для ТОВ «ТДК», яке працює на ринку з високим рівнем конкуренції, надто висока закупівельна ціна може стати фактором ризику зниження прибутковості.

Наступною великою групою є витрати на оплату праці. ТОВ «ТДК» має значну кількість працівників, оскільки його діяльність охоплює операції зі складською логістикою, транспортуванням, торговим представництвом та адміністративним управлінням. Витрати на оплату праці включають заробітну плату основного персоналу, премії, надбавки, оплату понаднормових робіт та інші виплати. Ці витрати є стабільними та мають тенденцію до поступового зростання.

Ефективність витрат на оплату праці залежить від рівня продуктивності працівників, оптимального розподілу персоналу між підрозділами та відповідності витрат обсягам діяльності (табл. 3.3). Значне збільшення витрат на оплату праці за відсутності відповідного зростання доходів може свідчити про неефективність діяльності або потребу в оптимізації кадрової політики.

Таблиця 3.3 – Аналіз ефективності використання ресурсів ТОВ «ТДК»

Показник	2021	2022	2023	2024
Дохід на одного працівника, тис. грн.	1 084,7	1 755,8	2 263,0	3 404,0
Витрати на одного працівника, тис. грн.	1 079,7	1 713,0	2 204,0	3 333,0
Оборотність активів (Дохід / Активи), рази	8,30	12,79	9,12	9,18
Оборотність зобов’язань (Дохід / Зобов'язання), рази	11,98	33,01	28,11	19,63

Транспортні витрати також відіграють важливу роль у загальній структурі витрат. ТОВ «ТДК» здійснює доставку товарів до покупців у різних регіонах, що потребує значних витрат на пальне, технічне обслуговування транспортних засобів, оплату послуг сторонніх перевізників та витрат, пов’язаних із логістикою. У періоди зростання цін на пальне або погіршення транспортної інфраструктури транспортні витрати можуть суттєво підвищувати собівартість продажів. Для оптимізації цих витрат ТОВ «ТДК» може використовувати детальний маршрутний аналіз, модернізувати транспортний парк або переходити до комбінованих схем доставки із залученням сторонніх перевізників.

Адміністративні витрати забезпечують роботу управлінських підрозділів і включають витрати на оренду приміщень, оплату комунальних

послуг, інформаційно-комунікаційні послуги, придбання офісних матеріалів, оплату праці адміністративного персоналу та інші необхідні витрати. Хоч ці витрати не пов’язані безпосередньо з основною діяльністю, вони впливають на загальні операційні витрати і повинні бути оптимізовані в межах обґрунтованого рівня. Зростання адміністративних витрат без відповідного збільшення доходів може свідчити про надмірне навантаження або недостатній контроль за їх формуванням.

Витрати на збут охоплюють витрати на рекламу, маркетинг, упаковку товарів, утримання торгових представників, організацію промоакцій та інші заходи, спрямовані на стимулювання продажів. Для ТОВ «ТДК», що працює у конкурентному середовищі, витрати на збут є важливим інструментом, який дозволяє збільшувати обсяги реалізації та зміцнювати позиції на ринку. Однак надмірні витрати на маркетинг, які не забезпечують відповідного результату, можуть зменшувати ефективність діяльності, тому важливо аналізувати їх вплив на доходи та визначати оптимальний рівень фінансування.

Інші операційні витрати можуть включати витрати на страхування, банківське обслуговування, юридичні послуги, уцінку товарів та інші непередбачені витрати. Хоч вони мають меншу частку в загальних витратах, їх сукупний вплив може бути суттєвим, особливо в умовах нестабільності зовнішнього середовища або змін у структурі діяльності ТОВ «ТДК» а.

Для оцінювання ефективності витрат важливо проводити їх вертикальний і горизонтальний аналіз. Горизонтальний аналіз дозволяє оцінити зміни кожного виду витрат у динаміці, виявити тенденції зростання чи зниження та визначити фактори, що спричинили ці зміни. Вертикальний аналіз дозволяє оцінити частку кожної групи витрат у загальній структурі та визначити, які види витрат мають найбільший вплив на собівартість реалізації та фінансовий результат. Поєднання цих методів дає змогу формувати комплексне уявлення про ефективність використання ресурсів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 – Порівняльна динаміка витрат і доходів ТОВ «ТДК»

Рік	Дохід, тис. грн.	Витрати, тис. грн.	Частка витрат у доході, %	Зміна частки витрат
2021	245 047,8	243 801,0	99,5	–
2022	382 672,4	373 436,4	97,6	–1,9
2023	380 162,6	370 463,3	97,4	–0,2
2024	364 333,0	356 780,0	97,9	+0,5

Одним із ключових аспектів оцінювання витрат є аналіз їх рентабельності. Для цього зіставляються витрати на певні групи товарів або напрямки діяльності та доходи, отримані від їх реалізації. Якщо витрати зростають швидше, ніж доходи, це свідчить про зниження ефективності і може вимагати перегляду цінової політики, оптимізації логістики або зміни асортименту. Навпаки, якщо темпи зростання доходів перевищують темпи зростання витрат, це означає підвищення ефективності діяльності.

Таблиця 3.5 – Аналіз рентабельності діяльності ТОВ «ТДК»

Показник	2021	2022	2023	2024
Рентабельність продажу (NP/Дохід), %	0,51	2,41	2,55	2,07
Рентабельність активів (NP/Активи), %	4,23	30,87	23,27	19,04
Рентабельність капіталу (NP/(Активи–Зобов’язання)), %	14,6	73,5	40,5	30,8

Аналіз витрат також передбачає виявлення витрат, які не мають достатнього економічного обґрунтування або не пов’язані безпосередньо з операційною діяльністю. Такі витрати включають штрафи, нераціональні витрати на представництво, зайві витрати на оренду або послуги, які не приносять економічної вигоди. Виявлення таких витрат дає змогу зменшити загальні витрати ТОВ «ТДК» та підвищити його прибутковість.

Важливе значення має аналіз витрат у розрізі підрозділів. Оскільки ТОВ «ТДК» функціонує у різних регіонах, обсяги діяльності та рівень витрат можуть відрізнятися. Аналіз таких відмінностей дозволяє визначити підрозділи, які працюють ефективно, та підрозділи, що потребують оптимізації. Також це дозволяє створити реалістичні бюджети та контролювати їх виконання.

Оцінювання витрат забезпечує можливість виявити причини їх зростання. До таких причин можуть належати інфляційні процеси, зростання закупівельних цін, збільшення обсягів логістичних операцій, підвищення витрат на оплату праці та інші економічні чинники. Виявлення причин дозволяє розробляти заходи щодо оптимізації витрат та підтримання фінансової стабільності ТОВ «ТДК».

Комплексна оцінка ефективності діяльності ТОВ «ТДК» передбачає узагальнення результатів аналізу доходів та витрат і формування висновків щодо фінансового стану, рентабельності та стійкості ТОВ «ТДК». Оскільки доходи та витрати є двома взаємопов’язаними сторонами господарської діяльності, їх інтегроване дослідження дозволяє визначити реальний вплив кожного елемента на фінансові результати та виявити сильні й слабкі сторони функціонування ТОВ «ТДК». Таке поєднання аналізу є основою для оцінювання ефективності використання ресурсів, прийняття стратегічних рішень та прогнозування подальшої діяльності.

Першим елементом комплексної оцінки є співставлення темпів зміни доходів і витрат. Якщо доходи ТОВ «ТДК» зростають швидшими темпами, ніж витрати, це свідчить про ефективне використання ресурсів та здатність ТОВ «ТДК» формувати додану вартість. У ситуації, коли витрати зростають швидше за доходи, ТОВ «ТДК» ризикує знизити рівень прибутковості, навіть за збереження обсягу реалізації. Такий дисбаланс може бути пов’язаний із зростанням собівартості товарів, підвищенням вартості логістичних операцій, збільшенням заробітної плати, адміністративних витрат або недостатнім контролем витратних статей. Відстеження співвідношення між доходами та витратами дозволяє визначити ключові внутрішні фактори, що впливають на рентабельність.

Другим важливим аспектом є аналіз валової, операційної та чистої рентабельності. Валовий прибуток визначає ефективність основної діяльності та демонструє різницю між доходами від реалізації товарів і собівартістю реалізації. Збільшення валового прибутку за стабільного або помірного

зростання доходів свідчить про ефективність політики закупівель, оптимізацію логістики або збільшення частки товарів із більшою маржинальністю. Зменшення валового прибутку, навпаки, може сигналізувати про зростання закупівельних цін, сезонні коливання попиту або зниження конкурентоспроможності цін.

Операційна рентабельність відображає ефективність діяльності ТОВ «ТДК» з урахуванням витрат на збут, адміністративних витрат та інших операційних витрат. Якщо операційна рентабельність залишається стабільною або зростає, це свідчить про ефективне управління ресурсами, успішне формування асортименту, а також про здатність ТОВ «ТДК» забезпечувати достатній рівень прибутку навіть за наявності значних витрат. Зниження операційної рентабельності може бути наслідком нераціональної структури витрат, зниження продуктивності праці, збільшення транспортних витрат або неефективної маркетингової політики.

Чиста рентабельність є кінцевим показником ефективності діяльності ТОВ «ТДК». Вона враховує вплив усіх видів витрат, включаючи податок на прибуток. Зростання чистої рентабельності є показником успішності ТОВ «ТДК», тоді як зниження вимагає детального аналізу структури витрат, обсягів реалізації та податкового навантаження. Важливо враховувати, що чистий прибуток залежить не лише від роботи ТОВ «ТДК», а й від зовнішніх факторів, таких як зміни податкових ставок, коливання валютних курсів, інфляційні процеси або загальноекономічні ризики.

Крім рентабельності, важливу роль відіграє аналіз ліквідності та фінансової стійкості.

Ліквідність визначає здатність ТОВ «ТДК» виконувати свої короткострокові зобов’язання, тоді як фінансова стійкість характеризує структуру капіталу та співвідношення між власними та залученими ресурсами. Якщо ТОВ «ТДК» демонструє позитивну динаміку доходів, але має надто високий рівень боргового навантаження, це може створювати ризики у майбутньому. Навпаки, оптимальний баланс між власним і

позиковим капіталом свідчить про стабільність і можливість фінансувати подальший розвиток.

Комплексна оцінка ефективності передбачає також аналіз використання ресурсів. Важливо визначити, наскільки раціонально ТОВ «ТДК» використовує трудові, матеріальні та фінансові ресурси. Ефективність використання ресурсів може визначатися через показники продуктивності праці, оборотності запасів, оборотності дебіторської заборгованості та загальний рівень операційної ефективності.

Підвищення оборотності запасів свідчить про ефективне управління товарними залишками, тоді як зниження цього показника може свідчити про накопичення надлишкових запасів або нераціональну закупівельну політику.

Оборотність дебіторської заборгованості є ще одним критично важливим показником ефективності. ТОВ «ТДК» реалізує товари з відстрочкою платежу, тому має уважно контролювати виконання договірних умов покупцями. Якщо дебіторська заборгованість збільшується швидше, ніж доходи, це може свідчити про проблеми з платіжною дисципліною контрагентів або недостатньо жорстку кредитну політику. У той же час стабільний або скорочений рівень дебіторської заборгованості вказує на ефективний контроль за розрахунками.

Аналіз витрат у взаємозв’язку з доходами дає змогу визначити точки, у яких витрати не приносять економічної вигоди. Наявність витрат, які не мають економічного обґрунтування, може призвести до суттєвого зниження прибутковості. Наприклад, надмірні витрати на рекламу, що не дають відповідного результату, або нераціональні витрати на транспортування можуть сигналізувати про необхідність перегляду внутрішніх процесів. Виявлення таких зон неефективності дозволяє розробити заходи щодо оптимізації діяльності та поліпшення фінансових показників.

Особливу увагу під час комплексної оцінки ефективності слід приділяти операційним ризикам.

Зовнішні ризики, такі як зміни попиту, проблеми з постачанням,

коливання цін на пальне або порушення логістичних маршрутів, можуть значною мірою впливати на результати діяльності.

Внутрішні ризики, пов’язані з організацією обліку, кадровими змінами, неточністю даних або низьким рівнем автоматизації, також можуть створювати додаткові загрози. Ефективність діяльності значною мірою залежить від здатності ТОВ «ТДК» виявляти та управляти такими ризиками.

Важливою складовою аналізу є оцінювання загального фінансового результату та визначення причин його змін. ТОВ «ТДК» може демонструвати стабільну динаміку доходів і контролювати основні витратні статті, але зміни зовнішнього середовища можуть суттєво впливати на чистий прибуток. Тому важливо аналізувати не лише внутрішні процеси, а й загальноекономічні чинники: інфляцію, зміни законодавства, економічні цикли, стан транспортної та торговельної інфраструктури. Комплексний підхід до аналізу дозволяє сформувати об’єктивну картину та визначити реальні можливості для поліпшення діяльності.

Для забезпечення сталого розвитку ТОВ «ТДК» та своєчасного виявлення проблемних аспектів його діяльності важливим є не лише аналіз абсолютних показників доходів і витрат, але й оцінка їх ефективності, що відображає здатність ТОВ «ТДК» генерувати фінансовий результат за мінімальних витрат ресурсів.

Проведений аналіз показав, що на ТОВ «ТДК» відсутня систематизована система ключових показників ефективності, яка дозволила б комплексно оцінювати взаємозв’язок між доходами, витратами та фінансовими результатами. Це ускладнює оцінювання ефективності діяльності ТОВ «ТДК», оскільки відсутня можливість одночасного аналізу впливу доходів, витрат і оборотності ресурсів на формування фінансового результату. У результаті управлінські рішення приймаються на основі фрагментарної інформації, що знижує їх обґрунтованість.

У роботі обґрунтовано доцільність формування індикаторної моделі оцінювання ефективності, яка поєднує показники рентабельності,

оборотності та операційного важеля, що дозволяє комплексно оцінювати взаємозв'язок між доходами, витратами та фінансовими результатами ТОВ «ТДК» (табл. 3.6).

Таблиця 3.6 – Показники ефективності формування доходів і витрат ТОВ «ТДК»

Показник	Економічний зміст	Формула розрахунку	Управлінське значення
1. Рентабельність продажів, %	Показує, яку частку прибутку отримує ТОВ «ТДК» з кожної гривні доходу	Прибуток / Дохід х 100%	Оцінка ефективності реалізації
2. Рентабельність витрат, %	Характеризує ефективність використання витрат	Прибуток / Витрати х 100%	Контроль витрат
3. Маржинальний прибуток	Відображає фінансовий результат до покриття постійних витрат	Дохід – Змінні витрати	Аналіз прибутковості
4. Операційний важіль	Показує ступінь чутливості прибутку до зміни доходу	Маржинальний прибуток / Прибуток	Оцінка ризику
5. Оборотність запасів	Визначає швидкість перетворення товарних запасів у виручку	Собівартість / Середні запаси	Управління запасами
6. Період обороту запасів (дні)	Скільки днів товар перебуває на складі	365 / Оборотність	Оптимізація складу
7. Оборотність дебіторської заборгованості	Показує швидкість погашення боргів клієнтами	Дохід / Дебіторка	Контроль розрахунків
8. Період інкасації дебіторки (дні)	Скільки днів потрібно для оплати рахунків	365 / Оборотність	Управління ліквідністю
9. Загальна рентабельність діяльності, %	Відображає ефективність операційної діяльності	Прибуток / Активи × 100%	Оцінка загальної ефективності

Запропонована система показників ефективності дозволяє комплексно оцінити вплив доходів та витрат на фінансові результати ТОВ «ТДК».

Сутність індикаторної моделі полягає у поєднанні показників, що відображають різні аспекти діяльності ТОВ «ТДК»:

– результативність (рентабельність);

– ефективність використання ресурсів (оборотність);

– чутливість фінансового результату до змін обсягу діяльності

(операційний важіль).

Використання такої системи показників дозволяє не лише оцінити поточний стан ТОВ «ТДК», але й визначити напрями підвищення ефективності діяльності, зокрема шляхом оптимізації структури витрат, прискорення оборотності активів та підвищення рентабельності окремих напрямів діяльності. Такий підхід забезпечує багатофакторний аналіз діяльності ТОВ «ТДК» та дозволяє виявити причинно-наслідкові зв’язки між формуванням доходів, витрат і прибутку.

На відміну від традиційного підходу, який базується переважно на аналізі абсолютних показників, індикаторна модель забезпечує комплексну оцінку діяльності ТОВ «ТДК» шляхом поєднання показників рентабельності, оборотності та операційного ризику, що дозволяє більш повно відобразити ефективність формування та використання доходів і витрат.

Таким чином, використання індикаторної моделі дозволяє здійснювати комплексну оцінку ефективності формування та використання доходів і витрат ТОВ «ТДК». Поєднання показників рентабельності, оборотності та операційного важеля забезпечує глибше розуміння факторів, що впливають на фінансовий результат, та створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності ТОВ «ТДК».

3.2 Підвищення ефективності обліку та розрахунку податку на прибуток підприємства

Підвищення ефективності обліку та розрахунку податку на прибуток ТОВ «ТДК» є важливим напрямом удосконалення фінансово-господарської діяльності, оскільки правильність визначення податкових зобов’язань безпосередньо залежить від якості формування фінансового результату та

організації облікових процесів.

В умовах діяльності торговельно-дистрибуційного ТОВ «ТДК», що характеризується значним обсягом господарських операцій, складною структурою доходів і витрат та наявністю численних податкових різниць, особливого значення набуває забезпечення узгодженості між бухгалтерським та податковим обліком.

Проведений аналіз показав, що на ТОВ «ТДК» існує ряд проблем, які впливають на правильність визначення об’єкта оподаткування податком на прибуток, зокрема недоліки у документуванні господарських операцій, недостатня деталізація аналітичного обліку, несистемність внутрішнього контролю, а також обмежена автоматизація облікових процесів.

Такі недоліки призводять до викривлення фінансового результату, що, у свою чергу, впливає на точність розрахунку податку на прибуток, підвищує ризик податкових помилок та можливих фінансових санкцій.

Аналіз фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТДК» дозволяє виявити ключові проблеми, які безпосередньо впливають не лише на його фінансовий стан, але й на правильність формування фінансового результату та визначення податку на прибуток. З метою деталізації виявлених проблем та визначення напрямів їх усунення доцільно здійснити їх оцінку на основі даних діяльності ТОВ «ТДК» (табл. 3.7).

На основі проведеного аналізу доцільно узагальнити виявлені проблеми за такими основними напрямами:

Доцільно узагальнити виявлені проблеми в організації обліку та оподаткування ТОВ «ТДК» за основними напрямами, що дозволяє систематизувати недоліки та визначити пріоритетні напрями їх усунення.

1. Проблеми організації обліку.

До цієї групи належать недоліки у документуванні господарських операцій, несвоєчасність оформлення первинних документів, а також недостатня деталізація аналітичного обліку. Відсутність глибокої аналітики за товарними групами, регіонами та контрагентами ускладнює оцінювання

фінансових результатів і не дозволяє своєчасно виявляти нерентабельні напрями діяльності. Такі недоліки призводять до викривлення фінансового результату, що є базою для визначення податку на прибуток.

Таблиця 3.7 – Оцінка проблем фінансово-господарської діяльності та їх впливу на облік і податок на прибуток ТОВ «ТДК»

Проблема	Прояв у звітності	Наслідки	Вплив на облік і податок на прибуток	Рекомендації
Обвал доходу	Падіння виручки у 2024 р. (–97,6%)	Втрата ринку, зниження обсягів діяльності	Зменшення бази оподаткування, нестабільність фінансового результату	Аналіз каналів збуту, реструктуризація бізнес-моделі
Зростання дебіторської заборгованості	Нерівномірна динаміка дебіторки	Нестача ліквідності	Ризик несвоєчасного визнання доходів, необхідність створення резервів	Впровадження ефективної кредитної політики
Висока частка кредитів	Значний обсяг позикових коштів	Фінансові ризики	Вплив на витрати (відсотки), виникнення податкових різниць	Переговори з банками, реструктуризація зобов’язань
Збитковість у 2024 р.	Від’ємний фінансовий результат (–654 тис. грн.)	Втрата прибутковості	Відсутність податкових зобов’язань, але підвищення ризику перевірок	Оптимізація витрат, підвищення ефективності діяльності
Негативний коефіцієнт покриття	Зниження до 0,75	Погіршення платоспроможності	Ризик порушення принципу безперервності діяльності	Залучення оборотних ресурсів, використання факторингу

2. Проблеми внутрішнього контролю.

До цієї групи належать несистемність контролю за дотриманням облікової політики, розбіжності у підходах до ведення обліку між підрозділами, а також відсутність єдиного підходу до формування витрат.

Недостатній рівень контролю призводить до різного трактування господарських операцій, що знижує достовірність фінансової звітності та ускладнює правильне визначення податкових зобов’язань.

3. Проблеми автоматизації облікових процесів.

Ця група включає обмежену автоматизацію окремих облікових процедур, виконання частини операцій вручну, затримки у формуванні внутрішньої звітності, а також недостатній рівень інтеграції інформаційних систем. Це призводить до підвищення ризику помилок, збільшення трудомісткості облікових процесів та ускладнює оперативне управління діяльністю ТОВ «ТДК».

4. Проблеми податкового обліку.

До цієї групи належать помилки у визначенні податкових різниць, неправильне застосування амортизаційної політики, недостатній контроль за витратами, що не визнаються для цілей оподаткування, а також складність обліку відстрочених податкових активів і зобов’язань. Такі проблеми безпосередньо впливають на правильність визначення об’єкта оподаткування та створюють ризики податкових донарахувань.

Така систематизація дозволяє визначити ключові напрями підвищення ефективності обліку та створює основу для удосконалення процесу розрахунку податку на прибуток ТОВ «ТДК».

Однією з основних проблем є недоліки у документуванні операцій, зокрема несвоєчасність оформлення первинних документів у підрозділах ТОВ «ТДК». Оскільки діяльність охоплює кілька регіонів, частина документів формується на місцях, а потім передається до бухгалтерії центрального офісу, що створює затримки у відображенні операцій у системі обліку, що призводить до викривлення фінансового результату та, відповідно, неправильного визначення об’єкта оподаткування податком на прибуток.

Несвоєчасне оформлення документів або передання їх із запізненням може спричиняти спотворення фінансової інформації у певних періодах,

ускладнювати контроль за розрахунками, впливати на правильність визначення доходів, витрат та податку на прибуток.

Другою поширеною проблемою є недостатня деталізація аналітичного обліку. ТОВ «ТДК» здійснює діяльність за кількома напрямами, має значну номенклатуру товарів та різні види послуг, що потребує детального аналітичного поділу облікових даних. Однак у ряді випадків облік ведеться за укрупненими групами, що не дозволяє повною мірою оцінювати рентабельність окремих товарних груп, підрозділів і клієнтських сегментів.

Недостатній рівень аналітичної деталізації ускладнює аналіз ефективності діяльності регіональних підрозділів, обмежує можливості виявлення нерентабельних операцій та знижує якість управління витратами. У результаті виникає ризик викривлення фінансового результату, що безпосередньо впливає на точність визначення податку на прибуток.

Ефективне управління доходами та витратами на ТОВ «ТДК» дистрибуційного профілю потребує використання багатовимірної аналітики, яка забезпечує формування фінансового результату не лише в цілому по ТОВ «ТДК», а й у розрізі структурних підрозділів, товарних груп, регіонів і каналів збуту.

Проведений аналіз показав, що на ТОВ «ТДК» існуючий підхід до обліку доходів і витрат не забезпечує належного рівня деталізації, що ускладнює виявлення неефективних напрямів діяльності та прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

У зв’язку з цим у роботі розроблено форму аналітичного реєстру, що дозволяє здійснювати комплексний аналіз доходів і витрат за ключовими структурними елементами діяльності ТОВ «ТДК» (табл. 3.8).

Запропонована форма аналітичного реєстру забезпечує підвищення рівня деталізації облікової інформації на ТОВ «ТДК» та дозволяє здійснювати багатовимірний аналіз доходів і витрат у розрізі регіонів, товарних груп, центрів відповідальності та функціональних підрозділів

Таблиця 3.8 – Пропонований аналітичний реєстр для відображення

доходів і витрат ТОВ «ТДК»

Показник	2022	2023	2024	Відхилення 2024/2023
1. Доходи за регіонами:				
– Київський регіон	…	…	…	…
– Одеський регіон	…	…	…	…
– Львівський регіон	…	…	…	…
2. Доходи за товарними групами:				
– Продукти харчування	…	…	…	…
– Алкогольні та безалкогольні напої	…	…	…	…
– Тютюнові вироби	…	…	…	…
3. Витрати за центрами відповідальності:				
– Склад №1	…	…	…	…
– Склад №2	…	…	…	…
– Логістика	…	…	…	…
– Відділ продажів	…	…	…	…
4. Маржинальний прибуток	…	…	…	…
5. Рентабельність продажів, %	…	…	…	…
6. Рентабельність витрат, %	…	…	…	…
7. Оборотність запасів	…	…	…	…
8. Оборотність дебіторської заборгованості	…	…	…	…
9. Фінансовий результат за сегментами	…	…	…	…

Використання такого підходу дозволяє:

– своєчасно виявляти нерентабельні товарні групи та регіони;

– визначати резерви підвищення маржинального прибутку;

– об’єктивно оцінювати результати діяльності центрів відповідальності;

– оптимізувати структуру витрат ТОВ «ТДК»;

– підвищити якість управлінського контролю за ключовими фінансовими показниками.

Застосування запропонованого реєстру сприяє підвищенню точності формування фінансового результату та створює інформаційну основу для правильного визначення податку на прибуток.

Третьою проблемою є несистемність внутрішнього контролю за дотриманням облікової політики. У практиці діяльності ТОВ «ТДК» спостерігаються розбіжності між встановленими положеннями облікової політики та фактичними підходами до ведення обліку в окремих підрозділах. Зокрема, це стосується формування собівартості товарів, нарахування

амортизації, оцінювання запасів та визначення моменту визнання доходу. Такі відхилення знижують достовірність фінансової звітності та можуть призводити до викривлення фінансового результату, що безпосередньо впливає на правильність розрахунку податку на прибуток.

Наступною проблемою є обмежена автоматизація окремих облікових процесів. Незважаючи на використання сучасних програмних рішень, частина операцій виконується вручну, що підвищує ризик помилок, знижує оперативність обробки інформації та потребує значних трудових витрат. Особливо це проявляється при обробці первинних документів, контролі залишків та формуванні аналітичної звітності. Недостатній рівень автоматизації ускладнює своєчасне формування фінансового результату та може впливати на точність визначення податкових зобов’язань.

Окремою проблемою є недостатній контроль за обігом товарів і складськими залишками. У діяльності ТОВ «ТДК» фіксуються випадки розбіжностей між бухгалтерськими та фактичними залишками, що може бути наслідком помилок у первинних документах, значної частки ручних операцій або недостатньої взаємодії між складом і бухгалтерією. Такі відхилення впливають на правильність формування собівартості реалізованих товарів, що, у свою чергу, може призводити до викривлення фінансового результату та податкової бази з податку на прибуток.

Окремою проблемою є нерівномірність ведення обліку між структурними підрозділами ТОВ «ТДК». Регіональні офіси можуть відрізнятися рівнем кваліфікації працівників, що призводить до помилок у документуванні, дублювання інформації та некоректного віднесення витрат. Це ускладнює консолідацію фінансової інформації, знижує її достовірність та може спричиняти викривлення фінансового результату, що впливає на правильність визначення податку на прибуток.

Важливою проблемою є відсутність системного контролю за дебіторською заборгованістю. З урахуванням того, що значна частина реалізації здійснюється з відстрочкою платежу, ТОВ «ТДК» стикається з

ризиком несвоєчасного погашення заборгованості. У деяких випадках прострочена дебіторська заборгованість не відстежується належним чином, що ускладнює прийняття своєчасних управлінських рішень. Крім того, це може призводити до некоректного формування резерву сумнівних боргів, що безпосередньо впливає на фінансовий результат і податкову базу з податку на прибуток.

Ще однією проблемою є відсутність єдиного підходу до формування витрат між підрозділами. Витрати на маркетинг, логістику та адміністративну діяльність можуть обліковуватися за різними принципами, що призводить до спотворення структури витрат і фінансових результатів за окремими напрямами діяльності. Така неузгодженість ускладнює об’єктивне оцінювання ефективності підрозділів і може впливати на правильність визначення фінансового результату як бази оподаткування податком на прибуток.

Істотним недоліком є несвоєчасне формування внутрішніх управлінських звітів. У ряді випадків аналітична інформація формується із затримками через значний обсяг первинних документів, недостатній рівень автоматизації та обмежені кадрові ресурси. Це ускладнює оперативне оцінювання фінансового стану ТОВ «ТДК» та прийняття управлінських рішень, а також може призводити до несвоєчасного формування фінансового результату, що впливає на правильність розрахунку податку на прибуток.

Важливим чинником є недостатній рівень підготовки персоналу у сфері сучасних облікових та податкових підходів. Часті зміни законодавства потребують постійного підвищення кваліфікації працівників, тоді як її відсутність призводить до помилок у відображенні господарських операцій, неправильного формування податкової звітності та порушення строків її подання. Це підвищує ризик податкових санкцій та негативно впливає на достовірність облікових даних.

Окремою проблемою є неврегульованість внутрішнього документообігу. Відсутність чітких графіків подання первинних документів,

невизначеність відповідальних осіб та використання змішаного формату документообігу призводять до затримок або втрати документів. Це ускладнює роботу бухгалтерії, знижує якість облікової інформації та може спричиняти помилки у формуванні фінансового результату і податкових зобов'язань.

Сукупність виявлених проблем свідчить про необхідність комплексного удосконалення організації обліку, внутрішнього контролю та автоматизації облікових процесів з метою забезпечення достовірності фінансового результату та правильності розрахунку податку на прибуток ТОВ «ТДК».

Ефективне управління доходами та витратами є ключовим чинником забезпечення стабільності та розвитку ТОВ «ТДК», особливо у сфері дистрибуції, де обсяги товарообігу та структура витрат характеризуються високою динамічністю та складністю. Проведений аналіз показав, що традиційні підходи до формування доходів і витрат на ТОВ «ТДК» не забезпечують достатнього рівня аналітичності облікової інформації, що ускладнює прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

З огляду на це у роботі обґрунтовано доцільність удосконалення підходу до формування доходів і витрат ТОВ «ТДК» шляхом розширення аналітичного обліку, запровадження центрів відповідальності, сегментації доходів і витрат за основними напрямами діяльності, а також інтеграції управлінських показників ефективності.

У табл. 3.9 наведено узагальнений підхід до формування доходів і витрат ТОВ «ТДК», який систематизує складові цього процесу, визначає їх економічний зміст, запропоновані напрями удосконалення та очікувані результати їх впровадження.

Отже, реалізація запропонованих удосконалень забезпечує: підвищення точності визначення фінансового результату; формування об'єктивної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень; зменшення податкових ризиків за рахунок узгодження бухгалтерського та податкового

обліку; можливість оцінювання ефективності діяльності окремих підрозділів і напрямів; оптимізацію структури витрат та підвищення прибутковості ТОВ «ТДК».

Таблиця 3.9 – Пропонований підхід до формування доходів і витрат ТОВ «ТДК»

Етап	Існуючий стан на підприємстві	Удосконалення, запропоновані у дослідженні
1. Формування доходів ТОВ «ТДК»	Доходи відображаються загально, без деталізації за сегментами	Застосування класифікацію доходів за регіонами, товарними групами, клієнтськими сегментами, каналами збуту
1.1. Класифікація доходів	Ведеться лише за стандартними групами НП(С)БО	Розширена класифікація з урахуванням галузевої специфіки (дистрибуція, логістика, клієнтські бонуси)
1.2. Центри відповідальності доходів	Центри відповідальності не виділяються	Створено систему обліку доходів за центрами відповідальності
2. Формування витрат	Витрати обліковуються без розподілу на змінні та постійні	Відокремлення змінних і постійних витрат; розподіл витрат за видами діяльності та сегментами
2.1. Класифікація витрат	Класифікація не дозволяє проводити управлінський аналіз	Запровадження деталізації витрат за товарними групами, маршрутами, складами
2.2. Центри відповідальності витрат	Аналіз проводиться на загальному рівні	Введення аналітики за центрами відповідальності(склад, логістика, відділ продажів, адміністрація)
3. Аналітичний облік доходів та витрат	Аналітичний облік не деталізований	Використання форми управлінського реєстру доходів і витрат у розрізі регіонів, товарів, клієнтів
4. Методичне забезпечення формування фінансового результату	Використовуються лише базові стандарти	Розрахунок маржинального прибутку, рентабельності, операційного важеля
5. Узгодження бухгалтерського та податкового обліку	Облік податкових різниць фрагментарний	Визначення тимчасових і постійних різниць; створено таблицю коригувань
6. Формування фінансового результату	Результат формується без сегментного аналізу	Формування фінансового результату за товарними групами, регіонами, каналами збуту
7. Управлінський аналіз ефективності	Аналіз проводиться обмежено	Застосування систему показників ефективності (KPI)

Таким чином, удосконалений підхід до формування доходів і витрат

виступає важливим інструментом підвищення прозорості, керованості та результативності фінансово-господарської діяльності ТОВ «ТДК» і може бути адаптований до потреб підприємства з метою забезпечення його довгострокового стратегічного розвитку.

Окремої уваги потребують проблеми, пов’язані безпосередньо з обліком і розрахунком податку на прибуток.

Проблеми у сфері оподаткування прибутку є однією з найбільш складних груп питань, оскільки від їх своєчасного виявлення та коригування залежить не лише правильність фінансової звітності, а й податкові наслідки для ТОВ «ТДК». Для підприємства, яке працює на ринку оптової торгівлі, обсяг господарських операцій є значним, а структура доходів і витрат – різноманітною. Це створює підвищені ризики виникнення помилок у податковому обліку, особливо тоді, коли відмінності між бухгалтерськими та податковими правилами не контролюються належним чином.

Однією з найбільш поширених проблем є неправильне трактування податкових різниць. Податкове законодавство передбачає механізм коригування фінансового результату на різниці, які виникають унаслідок відмінностей між принципами бухгалтерського й податкового обліку. Частина таких різниць є постійними, частина – тимчасовими. У практиці ТОВ «ТДК» можуть виникати випадки, коли тимчасові різниці визначаються неправильно, наприклад через неправильне застосування строків корисного використання основних засобів або некоректне формування резервів. Це може призводити до завищення або заниження податкового зобов’язання та створювати ризики податкових донарахувань.

Недостатній контроль за амортизаційною політикою в частині податкового обліку є суттєвою проблемою. Податкове законодавство встановлює власні правила нарахування амортизації, які можуть значно відрізнятися від бухгалтерських підходів. Різні групи основних засобів мають свої мінімальні строки корисного використання, що впливають на величину податкової амортизації. Якщо ТОВ «ТДК» не відстежує ці правила належним

чином або застосовує бухгалтерські строки в податковому обліку без коригувань, це призводить до невірного визначення тимчасових різниць, що впливають на об’єкт оподаткування.

Неналежний облік витрат, які не підлягають податковому визнанню, також створює ризики. До таких витрат належать штрафи, пені, витрати без підтвердних документів, частина представницьких витрат, невиробничі витрати та інші операції, які не відповідають критеріям податкового законодавства. У бухгалтерському обліку вони відображаються як законні витрати діяльності, але для податкових цілей повинні бути виключені з розрахунку податку. У випадках, коли такі коригування не проводяться або проводяться несвоєчасно, виникає ризик податкових порушень і можливих фінансових санкцій.

Наступною проблемою є недостатній рівень автоматизації процесу формування податкової декларації з податку на прибуток. У багатьох випадках окремі показники декларації формуються вручну, що підвищує ризик арифметичних помилок, неправильного перенесення даних або недообліку окремих показників. В умовах значної кількості господарських операцій навіть дрібні неточності можуть призвести до суттєвих розбіжностей між даними бухгалтерського обліку і податкової звітності.

Важливою проблемою є недостатнє документальне підтвердження витрат, що включаються до складу витрат, які зменшують об’єкт оподаткування. У податковому законодавстві важливим критерієм визнання витрат є їх документальне обґрунтування та зв’язок із господарською діяльністю. Якщо документи містять недоліки, відсутні підписи, не відповідають вимогам, або підтвердження операції є неповним, податкові органи можуть не визнати такі витрати під час перевірки. Це становить ризик значних податкових донарахувань та штрафів.

Окремим недоліком є непослідовність у формуванні облікових підходів до визначення собівартості товарів. У деяких випадках ТОВ «ТДК» може використовувати різні внутрішні підходи до включення витрат на логістику

або зберігання товарів у їх собівартість, що не завжди відповідає податковим вимогам. У податковому обліку є чіткі правила щодо визначення складових собівартості, і їх недотримання може призвести до неправильного визначення фінансового результату.

Невідповідність між датою виникнення доходів і витрат у бухгалтерському та податковому обліку призводить до виникнення тимчасових різниць та ускладнює правильне визначення об’єкта оподаткування. Бухгалтерський облік базується на принципі нарахування, тоді як податковий облік у ряді випадків має специфічні правила щодо моменту визнання доходів і витрат. Якщо ці правила не враховуються належним чином, виникають розбіжності, що потребують значних коригувань у декларації. Польові підрозділи ТОВ «ТДК» можуть по-різному трактувати момент виникнення доходу, що ускладнює централізовану підготовку звітності.

Нерегулярне проведення інвентаризації активів і зобов’язань негативно впливає на достовірність облікових даних та фінансової звітності ТОВ «ТДК». Інвентаризація є важливим елементом підтвердження достовірності фінансових показників, зокрема витрат і залишків товарів. Недостатня кількість інвентаризацій або формальний підхід до їх проведення призводить до неточностей в обліку запасів, що прямо впливає на величину собівартості реалізації та фінансовий результат. Помилки в обліку запасів потім трансформуються у податкові різниці, що впливають на суму податку на прибуток.

Складність обліку відстрочених податкових активів і зобов’язань пов’язана з необхідністю коректного визначення та обліку тимчасових різниць між бухгалтерським і податковим обліком. ТОВ «ТДК», що має значну кількість тимчасових різниць, повинно детально обліковувати відстрочені податки, але в деяких випадках такі коригування здійснюються поверхнево, без глибокого аналізу. Неправильне визначення відстрочених податків може призвести до викривлення фінансової звітності та

неправильного визначення майбутніх податкових зобов'язань. Крім того, відсутність спеціальних програмних інструментів для автоматизації таких розрахунків збільшує ризик помилок.

Ризики, пов'язані зі змінами податкового законодавства, також впливають на правильність визначення податкових зобов'язань ТОВ «ТДК». Оскільки законодавча база оновлюється досить часто, ТОВ «ТДК» має оперативно реагувати на зміни та адаптувати свою облікову політику. У разі несвоєчасного впровадження змін можуть виникати помилки у визначенні податкової бази, неправильне застосування податкових ставок або пропуск нових пільг, що впливає на результати діяльності.

Суттєвою проблемою є нерівномірний рівень компетентності працівників у сфері податкового обліку. Не всі працівники ТОВ «ТДК», особливо в регіональних підрозділах, мають достатній рівень знань щодо податкових різниць, правил формування собівартості, документального підтвердження витрат та інших ключових аспектів оподаткування прибутку. Це створює ризики неправильного оформлення документів, неточного відображення операцій та надмірного навантаження на центральну бухгалтерію.

Виявлені проблеми в організації обліку та оподаткування прибутку потребують розроблення комплексних заходів, спрямованих на їх усунення та попередження повторення в майбутньому.

Досліджено порядок узгодження податкових та різниць, що мінімізує розбіжності між обліковими системами (табл. 3.10).

З метою усунення виявлених недоліків та підвищення ефективності обліку податку на прибуток досліджено порядок узгодження податкових різниць (табл. 3.10).

Процес узгодження податкових різниць є ключовим елементом правильного визначення податку на прибуток та потребує систематизації й автоматизації, що забезпечує підвищення ефективності обліку та зниження податкових ризиків.

Таблиця 3.10 –Аналіз формування податкових зобов’язань з податку на прибуток ТОВ «ТДК»

Елемент моделі	Суть різниці	Підстава виникнення	Удосконалення, запропоноване у дослідженні
1. Постійні різниці	Не враховуються в податковому обліку, але відображаються у бухгалтерському обліку	ПКУ, ст. 138-139	Створено окремий реєстр постійних різниць з автоматичним формуванням коригувань
1.1. Неподаткові витрати	Штрафи, пеня, представницькі витрати понад норму	ст. 140.5 ПКУ	Уведено автоматизовану відмітку «неподаткові витрати» в обліковому реєстрі
2. Тимчасові різниці	Виникають у різні періоди в обліках	т. 138.1-138.4 ПКУ	Побудовано алгоритм визначення тимчасових різниць з розподілом на ті, що збільшують або зменшують фінансовий результат
2.1. Амортизаційні різниці	Відмінність методів амортизації основних засобів	НП(С)БО, МСФЗ, ПКУ	Розроблено таблицю відповідності (бухгалтерські та податкові групи)
2.2. Різниці за резервами	Резерв сумнівних боргів не визнається в податковому обліку	ПКУ, ст. 139	Запроваджено окремий реєстр резервів
3. Коригування фінансового результату (ст. 134 ПКУ)	Регулюють податковий прибуток шляхом коригування фінансового результату	ПКУ, ст. 134	Створено узагальнену матрицю коригувань за збільшенням/зменшенням фінансового результату
3.1. Коригування на збільшення	Фінансовий результат збільшується при певних умовах	Перевищення лімітів, операції з неприбутковими організаціями	Автоматизація позначення умов, що призводять до збільшення
3.2. Коригування на зменшення	Фінансовий результат зменшується при дотриманні вимог ПКУ	Амортизація, інвестиції, правомірні витрати	Створено регістр «підтверджені зменшення»
4. Алгоритм узгодження бухгалтерського та податкового обліку	Встановлює порядок формування податкового прибутку	Комбінація НП(С)БО та ПКУ	Розроблено покроковий алгоритм:

Таким чином, результаті дослідження встановлено, що підвищення ефективності обліку та розрахунку податку на прибуток на ТОВ «ТДК» досягається за рахунок узгодження бухгалтерського та податкового обліку, систематизації податкових різниць і впровадження аналітичних регістрів їх обліку, що забезпечує прозорість формування податкового результату та підвищує точність визначення об’єкта оподаткування.

Обґрунтовано, що інтеграція податкових різниць у процес формування фінансового результату, а також удосконалення облікової політики підприємства в частині регламентації обліку доходів, витрат і податкових коригувань сприяють підвищенню достовірності розрахунку податку на прибуток, мінімізації податкових ризиків та посиленню аналітичності облікової інформації.

3.3. Формування облікової політики щодо доходів, витрат та податку на прибуток

Облікова політика ТОВ «ТДК» є ключовим елементом системи бухгалтерського обліку, який визначає порядок визнання, оцінки, класифікації та узагальнення господарських операцій. В умовах діяльності торговельно-дистрибуційного ТОВ «ТДК» її значення суттєво зростає, оскільки саме вона забезпечує єдність підходів до формування доходів, витрат і фінансового результату.

Незважаючи на те, що НП(С)БО визначають загальні принципи обліку, вони не регламентують детально:

- порядок обліку знижок і бонусів;
- критерії класифікації витрат;
- механізми розподілу витрат;
- внутрішній контроль формування фінансового результату.

У зв’язку з цим облікова політика виступає інструментом адаптації стандартів до практики діяльності ТОВ «ТДК».

Для ТОВ «ТДК» характерною є наявність значної кількості операцій, що впливають на величину та структуру доходу, серед яких особливе місце займають коригувальні операції. До таких операцій належать застосування різних видів знижок, нарахування ретро-бонусів і мотиваційних виплат клієнтам, повернення товарів, а також надання маркетингових і промоційних послуг постачальникам.

Численні коригування доходу зумовлені специфікою договірних відносин із контрагентами, які часто передбачають складні умови ціноутворення, залежні від обсягів закупівель, виконання планів продажу або участі у маркетингових програмах. У зв’язку з цим первісно визнаний дохід може підлягати подальшому зменшенню або уточненню.

Відкладені бонуси, зокрема ретро-бонуси, нараховуються за результатами виконання певних умов у майбутніх періодах, що створює необхідність правильного визначення моменту їх визнання в обліку. Невірне визначення такого моменту може призводити до порушення принципу нарахування та спотворення фінансових результатів.

Повернення товарів є ще одним суттєвим фактором, що впливає на дохід, оскільки потребує одночасного коригування як доходу від реалізації, так і обліку запасів. Особливої уваги потребує своєчасність відображення таких операцій, оскільки їх перенесення між періодами призводить до викривлення показників діяльності.

Крім того, для ТОВ «ТДК» характерним є отримання доходів від маркетингових послуг, що надаються постачальникам (розміщення продукції, участь у промо-акціях, просування брендів). Такі операції мають специфічну економічну сутність і потребують чіткого відмежування від операцій з реалізації товарів.

Зазначені особливості формування доходів зумовлюють наявність низки ризиків, серед яких найбільш суттєвими є:

– ризик завищення доходу, що виникає у випадках відображення валової виручки без урахування майбутніх коригувань (знижок, бонусів, повернень);

– ризик зміщення доходів між звітними періодами, який пов’язаний із несвоєчасним або некоректним відображенням коригувальних операцій, що порушує принцип нарахування та принцип відповідності доходів і витрат;

– ризик податкових донарахувань, що виникає внаслідок невідповідності бухгалтерського обліку вимогам податкового законодавства або недостатнього документального підтвердження операцій.

У сукупності зазначені ризики призводять до викривлення показника чистого доходу, який є базою для визначення фінансового результату та об’єкта оподаткування податком на прибуток. Це обумовлює необхідність удосконалення облікової політики ТОВ «ТДК» в частині визнання, оцінки та документального забезпечення доходів з урахуванням їх економічної сутності.

З огляду на специфіку формування доходів ТОВ «ТДК» та наявність значної кількості коригувальних операцій, виникає об’єктивна необхідність удосконалення порядку їх визнання та аналітичного обліку.

У практиці ТОВ «ТДК» доходи відображаються узагальнено, без належного розмежування між первісною реалізацією та операціями, що зменшують дохід. Такий підхід не забезпечує достовірного формування показника чистого доходу, ускладнює аналітичну оцінку діяльності ТОВ «ТДК» та підвищує податкові ризики.

З метою усунення зазначених недоліків доцільно впровадити удосконалену модель обліку доходів, яка базується на принципі розмежування економічної сутності операцій (табл. 3.11).

Розроблена модель обліку доходів дозволяє комплексно вирішити проблеми, пов’язані з узагальненим відображенням доходів та відсутністю аналітичної деталізації.

Таблиця 3.11 – Удосконалена модель обліку доходів ТОВ «ТДК»

Напрям удосконалення	Суть удосконалення	Облікове відобра-ження	Аналітичні розрізи	Документальне забезпечення	Економічний ефект
Розмежування доходів	Відокремлення валового доходу від реалізації та операцій, що його коригують	702 – дохід від реалізації 704 – зменшення доходу 703 – дохід від послуг	Клієнт, канал збуту, номенклатура, менеджер	Договір, видаткова накладна	Достовірне формування чистого доходу
Облік знижок і бонусів	Визнання знижок і бонусів як зменшення доходу відповідно до їх економічної сутності	Дт 704 Кт 361 Дт 643 Кт 361	Клієнт, період, вид знижки	Розрахунок бонусу, кредит-нота	Усунення завищення доходу
Облік ретро-бонусів	Визнання бонусів у періоді виконання умов договору	Дт 704 Кт 685 Дт 685 Кт 311	Клієнт, обсяг продажу, період	Розрахунок ретро-бонусу (РБ-1)	Дотримання принципу нарахування
Облік повернень товарів	Своєчасне сторнування доходу та відновлення запасів	Дт 704 Кт 361 Дт 281 Кт 902 Дт 643 Кт 361	Клієнт, причина повернення, товар	Акт повернення, кредит-нота	Запобігання викривленню доходу
Аналітичний облік доходів	Запровад-ження багаторівневої аналітики доходів	Рахунки 70, 703, 704 з аналітикою	Клієнт, регіон, канал, товарна група, менеджер	Реєстри продажів, CRM-дані	Підвищення управлінської аналітики
Документальне забезпечення	Формалізація коригувальних операцій	Первинні документи як підстава для обліку	Вид операції, контрагент	Кредит-нота, акт повернення, положення про знижки	Зниження податкових ризиків
Дотримання принципу нарахування	Визнання доходів і коригувань у відповідному періоді	Відобра-ження у періоді виникнення зобов’язання	Період, дата операції	Регламент облікової політики	Стабільність фінансового результату
Управлінська спрямованість обліку	Використання даних обліку для аналізу рентабельності	Аналітичні звіти на основі рахунків	Клієнти, канали, продукти	Управлінські звіти	Підвищення ефективності управління

Застосування даної моделі забезпечує відокремлення валової реалізації

від операцій, що зменшують дохід, а також створює інформаційну базу для формування показника чистого доходу відповідно до принципу нарахування. Крім того, впровадження багаторівневої аналітики та формалізованого документального забезпечення сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності, зниженню податкових ризиків та розширенню можливостей управлінського аналізу діяльності ТОВ «ТДК».

В умовах діяльності ТОВ «ТДК» формування витрат є складним і багатокомпонентним процесом, який безпосередньо впливає на величину фінансового результату. На відміну від доходів, що мають відносно чіткий момент визнання, витрати формуються в межах різних функціональних підрозділів та бізнес-процесів, кожен з яких по-різному впливає на прибутковість.

Практика діяльності ТОВ «ТДК» свідчить, що витрати часто обліковуються узагальнено, без належного розмежування за функціональним призначенням, що призводить до зниження аналітичної цінності облікової інформації та ускладнює оцінку ефективності окремих напрямів діяльності. Особливо це стосується витрат на збут, логістику, маркетинг та адміністративне управління, які можуть мати змішаний характер і відображатися на рахунках бухгалтерського обліку без єдиних підходів.

Відсутність чітких критеріїв класифікації витрат між рахунками 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут», а також недосконаліть механізмів розподілу спільних витрат призводять до викривлення показників операційного прибутку та зниження достовірності фінансового результату.

Крім того, обмежена аналітична деталізація витрат унеможливлює оцінку рентабельності клієнтів, каналів збуту та регіонів діяльності, що знижує ефективність управлінських рішень.

З метою усунення зазначених недоліків доцільно впровадити удосконалену модель обліку витрат, яка базується на їх розмежуванні за функціональними підрозділами та бізнес-процесами, запровадженні центрів відповідальності, застосуванні економічно обґрунтованих драйверів

розподілу та розширенні аналітичної деталізації витрат (табл. 312).

Таблиця 3.12 – Удосконалена модель обліку витрат на ТОВ «ТДК»

Напрям удосконалення	Суть удосконалення	Облікове відображення	Аналітичні розрізи	Документальне забезпечення	Економічний ефект
Розмежування витрат	Відокремлення витрат за функціональними підрозділами та бізнес-процесами	92 – адміністративні 93 – витрати на збут 91/902 – собівартість	Підрозділ, бізнес-процес	Наказ про облікову політику	Коректне формування фінансового результату
Класифікація витрат 92/93	Формалізація критеріїв віднесення витрат за економічною сутністю	Віднесення за критеріями (мета, зв'язок із виручкою)	Вид витрат, функція	Регламент класифікації	Усунення викривлень операційного прибутку
Розподіл змішаних витрат	Розподіл витрат подвійного призначення за драйверами	Дт 92/93 (аналітика) Кт 92 (збірний)	Драйвер (площа, час, обсяг)	Реєстр розподілу витрат (РРВ-1)	Об'єктивність обліку витрат
Центри відповідальності	Закріплення витрат за підрозділами та відповідальними особами	Аналітика рахунків 92, 93	Центр відповідальності, керівник	Паспорт центру відповідальності	Підвищення контролю витрат
Аналітичний облік витрат	Багатовимірна деталізація витрат	Рахунки 92, 93 з аналітикою	Клієнт, регіон, канал, товар	Управлінські регістри	Оцінка рентабельності
Облік логістичних витрат	Виділення витрат доставки як витрат на збут	Дт 93 Кт 631, 661	Маршрут, клієнт, доставка	Акти перевезень	Контроль витрат логістики
Документальне забезпечення	Формалізація облікових процедур витрат	Первинні документи	Вид витрат, підрозділ	Реєстри, звіти ЦВ	Зниження ризиків
Контроль витрат	Запровадження контролю за витратами підрозділів	Аналітичні звіти	Центр, відхилення	Звіт про витрати ЦВ	Підвищення ефективності
Управлінська спрямованість	Використання витрат для аналізу прибутковості	Аналітичні звіти	Сегменти діяльності	Управлінська звітність	Оптимізація витрат

Розроблена модель обліку витрат дозволяє усунути ключові недоліки, пов'язані з їх узагальненим відображенням та відсутністю аналітичної деталізації. Її впровадження забезпечує чітке розмежування витрат за функціональними підрозділами та бізнес-процесами, що сприяє формуванню

об’єктивного фінансового результату. Застосування центрів відповідальності та економічно обґрунтованих драйверів розподілу витрат дозволяє встановити причинно-наслідковий зв’язок між витратами та результатами діяльності ТОВ «ТДК», що підвищує ефективність управління. Крім того, розширення аналітичного обліку витрат забезпечує можливість оцінки рентабельності окремих клієнтів, каналів збуту та регіонів, що перетворює фінансовий результат із формального показника звітності на інструмент управління прибутковістю ТОВ «ТДК».

Формування фінансового результату є завершальним етапом облікового процесу, який інтегрує результати обліку доходів і витрат та забезпечує визначення показника прибутку ТОВ «ТДК». В умовах діяльності ТОВ «ТДК» фінансовий результат формується під впливом значної кількості факторів, серед яких ключову роль відіграють коригування доходів, багатокомпонентна структура витрат та податкові різниці.

У загальноприйнятій практиці відповідно до НП(С)БО формування фінансового результату зводиться до технічної процедури закриття рахунків доходів і витрат на рахунок 79 «Фінансові результати». Такий підхід забезпечує правильність бухгалтерських записів, однак не дозволяє оцінити вплив окремих складових на кінцевий показник прибутку, що істотно обмежує його аналітичну цінність.

Для ТОВ «ТДК» характерною є ситуація, коли фінансовий результат формується під впливом:

– значної кількості коригувальних операцій щодо доходів;

– складної структури витрат на збут, логістику та маркетинг;

– податкових різниць, пов’язаних із резервами, амортизацією та іншими обліковими оцінками.

За відсутності системного підходу до узагальнення цих елементів фінансовий результат набуває формального характеру та не відображає реальної ефективності діяльності ТОВ «ТДК».

У зв’язку з цим доцільним є удосконалення методики формування

фінансового результату шляхом переходу від одноетапного узагальнення до поетапної моделі, яка передбачає виділення ключових рівнів його формування (табл. 3.13)

Таблиця 3.13 – Удосконалена модель формування фінансового результату ТОВ «ТДК»

Етап формування	Суть показника	Облікове забезпечення	Аналітичні розрізи	Управлінське значення
Валовий фінансовий результат	Різниця між чистим доходом і собівартістю реалізації	Рахунки 702, 704, 902	Товар, клієнт, канал	Оцінка ефективності продажів
Операційний фінансовий результат	Врахування адміністративних і збутових витрат	Рахунки 92, 93	Підрозділ, бізнес-процес	Контроль операційної діяльності
Фінансовий результат до оподаткування	Урахування інших доходів і витрат	Рахунки 71, 72, 94	Вид діяльності	Повна оцінка результату
Податковий фінансовий результат	Коригування на податкові різниці	Реєстр податкових різниць	Вид різниці	Формування об’єкта оподаткування
Чистий фінансовий результат	Прибуток після оподаткування	Рахунки 79, 981, 641	Період	Оцінка ефективності ТОВ «ТДК»

Запропонована модель дозволяє розглядати фінансовий результат не як одноразово сформований показник, а як послідовний процес, що піддається аналітичному контролю на кожному етапі. Це забезпечує можливість виявлення факторів, які впливають на зміну прибутку, та підвищує достовірність його формування.

Особливого значення набуває інтеграція податку на прибуток у систему формування фінансового результату. У практиці діяльності ТОВ «ТДК» податок часто розглядається як зовнішній елемент обліку, що визначається після формування бухгалтерського прибутку. Проте такий підхід не дозволяє оцінити вплив податкових різниць на чистий фінансовий результат.

З метою удосконалення доцільно застосовувати аналітичний підхід до обліку податку на прибуток, який передбачає: відокремлення

бухгалтерського та податкового фінансового результату; ведення реєстру податкових різниць; документальне підтвердження кожного податкового коригування (табл. 3.14)

Таблиця 3.14 – Аналітична модель обліку податкових різниць

Різниця	Облікове відображення	Документ	Вплив на фінансовий результат
Амортизаційна	Рахунки 131 і 10	Відомість амортизації	+ / –
Резерв сумнівних боргів	Дт 944 – Кт 38	Розрахунок резерву сумнівних боргів	+
Безнадійна заборгованість	Дт 944 / 38 – Кт 361	Акт списання	+ / –
Інші різниці	Відповідно до ПКУ	Договори, розрахунки	+ / –

Удосконалення формування фінансового результату та податку на прибуток на ТОВ «ТДК» полягає у переході від формального узагальнення облікових даних до аналітично обґрунтованої моделі, що забезпечує прозорий зв’язок між доходами, витратами, податковими різницями та чистим прибутком. Запропонований підхід дозволяє: підвищити достовірність фінансового результату; знизити ризик його викривлення; забезпечити прозорість формування об’єкта оподаткування; перетворити фінансовий результат на інструмент управління ефективністю діяльності ТОВ «ТДК».

З метою підвищення якості формування фінансового результату ТОВ «ТДК» доцільно:

1) Формалізувати порядок обліку коригувальних операцій з доходами.
2) Встановити чіткі критерії класифікації витрат.
3) Запровадити облік витрат за центрами відповідальності.
4) Використовувати економічно обґрунтовані драйвери розподілу витрат.
5) Впровадити аналітичний реєстр податкових різниць.
6) Регламентувати порядок створення резервів.
7) Удосконалити процедури закриття звітного періоду.
8) Посилити внутрішній контроль операцій, що впливають на

фінансовий результат.

Таким чином, формування облікової політики ТОВ «ТДК» є ключовим чинником забезпечення достовірності та стабільності фінансового результату ТОВ «ТДК». Запропоновані удосконалення не змінюють вимог чинних стандартів бухгалтерського обліку, проте забезпечують їх практичну реалізацію з урахуванням специфіки діяльності ТОВ «ТДК». Розширення облікової політики шляхом деталізації порядку обліку доходів, витрат, податкових різниць, резервів та процедур закриття звітного періоду дозволяє підвищити аналітичну цінність облікової інформації, знизити ризик викривлення фінансового результату та забезпечити його використання як ефективного інструменту управління діяльністю ТОВ «ТДК».

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичні узагальнення та запропоновано вирішення наукових завдань, які полягають в обґрунтуванні напрямів удосконалення обліково-аналітичного забезпечення формування доходів, витрат і податку на прибуток на ТОВ «ТДК». Виконане дослідження дало змогу сформулювати висновки теоретичного, методичного та практичного характеру.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що формування фінансового результату та податку на прибуток на ТОВ «ТДК» є складним багатофакторним процесом, який потребує поєднання теоретичних узагальнень і практичних рішень щодо організації обліку доходів і витрат.

У межах удосконалення теоретичних аспектів обліку визначено, що важливим є перегляд ролі податкових різниць у системі формування фінансового результату ТОВ «ТДК». У зв’язку з цим набули подальшого розвитку теоретичні уявлення про формування фінансового результату та податку на прибуток на основі системного врахування податкових різниць. Це дозволяє інтегрувати податкові коригування у загальну логіку формування прибутку ТОВ «ТДК» та підвищити достовірність чистого фінансового результату.

З метою підвищення якості управління діяльністю ТОВ «ТДК» обґрунтовано необхідність комплексного оцінювання ефективності формування доходів і витрат. У цьому контексті набуло подальшого розвитку оцінювання ефективності формування доходів і витрат ТОВ «ТДК» на основі використання інтегрованої системи показників, що включає рентабельність, оборотність та операційний важіль. Запропонований підхід дозволяє здійснювати більш глибокий аналіз результативності діяльності ТОВ «ТДК».

Враховуючи специфіку діяльності ТОВ «ТДК», пов’язану з

багатосегментною структурою доходів і витрат, визначено доцільність поєднання сегментного обліку з інструментами оцінки ефективності. У зв’язку з цим набули подальшого розвитку методичні засади формування доходів і витрат ТОВ «ТДК» на основі поєднання аналітичного обліку за сегментами діяльності та системи показників ефективності. Це створює передумови для більш обґрунтованого управління фінансовими результатами.

У процесі дослідження облікової практики ТОВ «ТДК» встановлено, що одним із ключових проблемних аспектів є недостатня узгодженість бухгалтерського та податкового обліку. У зв’язку з цим набули подальшого розвитку положення щодо узгодження бухгалтерського та податкового обліку на основі систематизації податкових різниць. Це дозволяє підвищити точність визначення об’єкта оподаткування та забезпечити прозорість податкових розрахунків ТОВ «ТДК».

Аналіз діяльності ТОВ «ТДК» показав необхідність підвищення рівня деталізації облікової інформації. У цьому контексті удосконалено класифікацію доходів і витрат ТОВ «ТДК» шляхом розширення аналітичних ознак їх групування. Це дозволяє більш повно відображати результати діяльності ТОВ «ТДК» та покращує можливості їх аналізу.

З урахуванням потреб управління ТОВ «ТДК» визначено необхідність підвищення якості аналітичного обліку. У зв’язку з цим удосконалено організацію аналітичного обліку доходів і витрат шляхом їх деталізації за регіонами, товарними групами та центрами відповідальності. Це забезпечує більш точне визначення фінансового результату та посилює контроль витрат ТОВ «ТДК».

Особливе значення для формування фінансового результату ТОВ «ТДК» має внутрішнє нормативне регулювання обліку. З огляду на це удосконалено облікову політику ТОВ «ТДК» в частині обліку доходів, витрат та податку на прибуток шляхом її доповнення відповідними положеннями. Це сприяє забезпеченню єдності облікових підходів, підвищує стабільність

формування фінансового результату та знижує податкові ризики.

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що удосконалення обліку доходів, витрат і податку на прибуток на ТОВ «ТДК» має комплексний характер і спрямоване на підвищення достовірності фінансового результату, аналітичності облікової інформації та ефективності управління діяльністю ТОВ «ТДК».

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Аніщенко Г. Ю., Мельник О. С. Організація аудиту витрат та доходів підприємства: ризико-орієнтований підхід. *Економіка та держава*. 2023. № 4. С. 45-51.

2. Бабіч В. В. Облік витрат (доходу) з податку на прибуток відповідно до Податкового Кодексу України. URL: https://magazine.faaf.org.ua/oblik-vitrat-dohodu-z-podatku-na-pributok-vidpovidno-do-podatkovogo-kodeksu-ukraini.html (дата звернення 23.09.2025).

3. Бачинський В. І. Податкова декларація з податку на прибуток: проблеми форми та змісту. *Інноваційна економіка*. 2024. № 1. С. 188-195.

4. Безверхий К. В. Облік і контроль оподаткування прибутку підприємств: теорія та методологія : монографія. Київ : ЦУЛ. 2021. 384 с.

5. Бережний Є. Б. Організаційна модель аудиту витрат діяльності підприємства. *БізнесІнформ*. 2019. № 12. С. 268-274.

6. Болдовська К., Костенко Ю., Хорошилова І. Теоретичні аспекти податку на прибуток підприємств як облікової категорії. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. URL: https://share.google/DRw62gSqgUWSvTFN9. (дата звернення 12.06.2025).

7. Бондар М. В. Бухгалтерський облік та аудит в системі управління фінансовими результатами підприємства. *Збірник наукових праць ДПУ*. 2024. Вип. 1. С. 112-120.

8. Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку: VI Міжнародна науково-практична конференція: тези доповідей. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2020. 128 с. URL: https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/04/booaa20-zt.pdf. (дата звернення 03.07.2025).

9. Власова О. Є. Облік і звітність в оподаткуванні : конспект лекцій з дисципліни (для студентів спеціальності 071 – Облік і оподаткування).

Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. 2018. 100 с. URL: https://eprints.kname.edu.ua/48265/1/2016_печ_147Л%20КОНСПЕКТ%20ЛЕКЦИЙ_план%202016.pdf. (дата звернення 21.09.2025).

10. Вороніна В., Рудич А. Сутність витрат як економічної категорії. *Інноваційний розвиток та безпека підприємств в умовах неоіндустріального суспільства*. 2020. С. 498-500. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/18917/1/Voronina498-500.pdf. (дата звернення 27.06.2025).

11. Гайдаржийська О. М. Порядок формування і використання прибутку підприємства в бухгалтерському обліку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 21, частина 1. С. 38-41.

12. Гайдаржинська О. М., Коверга Д. О. Основні методи калькулювання собівартості продукції та різновиди систем обліку витрат. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 17. С. 639-643.

13. Гаман Г. О. Суть та елементи податку на прибуток. *X Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»*. 2016. С. 32-34. URL: https://economics.net.ua/files/science/oblik/2016/32.pdf. (дата звернення 15.10.2025).

14. Глушач Ю., Фальченко О. Методичні аспекти обліку витрат та калькулювання собівартості продукції у вітчизняній та зарубіжній обліковій практиці. *Економіка та суспільство*. 2021. № 9. URL: https://share.google/5ukZwWr2596Ob12s8. (дата звернення 13.09.2025).

15. Грицай О. І. Організація обліку витрат діяльності суб’єкта господарювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Випуск 2014. С. 1224-1227.

16. Гуцайлюк З. В. Податкові різниці в обліковій системі України. *Інститут бухгалтерського обліку*. 2022. Вип. 1. С. 9-17.

17. Давидюк Т. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Харків, Видавничий дім «Гельветика». 2016. 392 с.

18. Довгопол Н. В., Полозова Т. В., Радченко М. О. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студентів усіх форм навчання спеціальності 051 Економіка. Харків : ХНУРЕ, 2021. 300 с.

19. Дорош Н. І. Особливості бухгалтерського обліку та оподаткування прибутку підприємств. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020. Випуск № 2(76). URL: http://www.psae-jrnl.nau.in.ua/journal/2_76_2020_ukr/20.pdf. (дата звернення 09.09.2025).

20. Єлбаєва І. Р. Економічна сутність доходу підприємства. *Наукові записки КНТУ*. 2011. Вип. 11, ч. 1. 2011. С. 307-310.

21. Єфіменко Т. І. Фіскальний простір та податкова політика в умовах воєнного стану. *Економіка України*. 2023. № 5. С. 3-21.

22. Задорожний З. В., Фаріон А. С. Удосконалення обліку і звітності з податку на прибуток. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2020. № 2. С. 88-96.

23. Задорожний З. В. Податковий облік : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Тернопіль : ТНЕУ. 2009. 288 с.

24. Іванов Ю. Б., Найденко О. Є. Податковий облік і звітність : конспект лекцій. Харків : ВД «ІНЖЕК». 2017. 168 с

25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 № 291. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text (дата звернення 01.07.2025).

26. Каленич І. С. Економічна сутність витрат і собівартості продукції. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 241-246.

27. Карпушенко М. Ю. Організація обліку : навч. посіб. (для студентів економічних спеціальностей, які навчаються за спеціальністю «Облік і аудит»). Харків : ХНАМГ. 2011. 241 с.

28. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у постіндустріальній економіці. *Облік і фінанси*. 2022. № 3. С. 14-22.

29. Козаченко А. Доходи суб’єктів господарювання: економічна

сутність та класифікація. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2021. № 6 (2). С. 35-43.

30. Корінько М. Д. Внутрішній контроль та аудит податкових зобов'язань підприємства. *Науковий вісник НАСОА*. 2021. № 4. С. 33-41.

31. Корпанюк Т. М. Правила обліку нарахування доходів і витрат комерційних банків України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 13, частина 1. С. 132-135.

32. Кравченко О. В. Особливості обліку доходів і витрат неприбуткових організацій. *Актуальні проблеми науки та освіти молоді: теорія, практика, сучасні рішення-2010: (Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції)*. Харків : Фактор. 2021. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ae6f387e-aa59-43af-a35a-8e55a0a1987c/content. (дата звернення 17.010.2025).

33. Куцик П. О., Полянська О. А. Облік і звітність в оподаткуванні : навч. посіб. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2017. 508 с.

34. Латковська Т. А. Напрями гармонізації податку на прибуток до вимог Європейського Союзу. *Наукові праці НУ ОЮА*. 2021. С. 69-79. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9b1538b3-fb45-4f41-a2ba-8963348fbd59/content. (дата звернення 29.10.2025).

35. Левицька С. О. Формування обліково-аналітичної інформації про податкове навантаження. *Вісник НУВГП*. 2023. Вип. 2. С. 144-155.

36. Ловінська Л. Г. Оцінка в бухгалтерському обліку: системний підхід. *Ринок цінних паперів України*. 2020. № 11. С. 3-10.

37. Лужняк Х. Економічна сутність доходів підприємства. *V Всеукраїнська студентська науково - технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання»*. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/13747/2/VseukrStud_20121v2_Luzhniak_Kh-Ekonomichna_ sutnist_dokhodiv_117.pdf. (дата звернення 26.07.2025).

38. Любар О. О., Григораш М. В. Організаційні основи побудови обліку

витрат операційної діяльності на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. № 12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/88.pdf. (дата звернення 20.08.2025).

39. Матюха М. М. Удосконалення організації управлінського обліку та формування управлінської звітності основних засобів. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2019. № 5(67), 2 т., 2019. С. 21-25.

40. Мелень О. В. Організація бухгалтерського обліку: конспект лекцій для студ. спец. «Облік і аудит» всіх форм навч. Х.: НТУ «ХПІ». 2015. 84 с.

41. Мельник О. І. Організація бухгалтерського обліку : курс лекцій для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти ОПП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної та заочної форм здобуття вищої освіти. Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв. 2022. 96 с.

42. Мельникова Л. О. Податок на прибуток підприємств: шляхи вдосконалення в умовах упровадження Податкового кодексу України. *Наукові праці НДФІ*. 2021. № 1 (54). С. 16-23.

43. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 12. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-12_ukr19-.pdf. (дата звернення 30.06.2025).

44. Назарова К. О. Аудит в умовах цифрової трансформації економіки : монографія. Київ. КНТЕУ. 2020. 412 с.

45. Сейсебаєва Н. Г. Нормативно-правове забезпечення підприємницької діяльності та обліку : курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік і аудит» Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. 192 с.

46. Олійник Л. Нормативно-правове забезпечення обліку доходів і витрат. *VIII Всеукраїнська студентська науково - технічна конференція «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання»*. URL: https://files. core.ac.uk/download/pdf/60828677.pdf. (дата звернення 30.09.2025).

47. Осмятченко В. О. Облікова політика як інструмент управління

податковими платежами. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С. 201-209.

48. Пасенко Н. С. Методичні підходи до визначення фінансових результатів діяльності підприємства. *Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика*. 2017. URL: https://repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/17463/1/Пасенко_тези.pdf. (дата звернення 13.08.2025).

49. Петрук О. М., Осадча О. О. Організація бухгалтерського обліку та аудиту в хмарах. *Проблеми теорії та методології обліку*. 2023. Вип. 1. С. 55-62.

50. Пилипенко Л. М. Теорія бухгалтерського обліку в контексті формування постіндустріальної моделі. *Облік і аудит*. 2021. № 5. С. 2-11.

51. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення 07.11.2025).

52. Попович О. В. Тлумачення економічної сутності категорії «дохід». *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск 7. С. 975-978.

53. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14 (дата звернення 03.10.2025).

54. Прохар Н. В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ. 2011. 257 с.

55. Свірко С. В. Розвиток методики бухгалтерського обліку та аудиту. *Фінанси України*. 2024. № 2. С. 78-92.

56. Сєркіна М.С. Податок на прибуток підприємств: його роль для держави та платників податку. URL: http://www.vtei.com.ua/konfa/ 27_03/4/21.pdf (дата звернення 06.10.2025).

57. Скрипник М. І. Сутність витрат як економічної категорії. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/3084/1/33.pdf. (дата звернення 16.07.2025).

58. Соколовська В. В. Історичний аспект становлення податку на прибуток в Україні. URL: https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/

04/192.pdf. (дата звернення 03.08.2025).

59. Сопко В. В. Організація оцінки і обліку доходів та витрат в системі економічної безпеки підприємства. *Фінанси, облік і аудит*. 2013. Випуск 2 (22). С. 241-251.

60. Сторожук Т. М. Оподаткування прибутку: проблеми відображення відстрочених активів. *Науковий вісник Університету ДФС*. 2021. № 3. С. 145-158.

61. Сухарева Л. О. Управлінський облік як база для стратегічного аналізу витрат. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2022. № 1. С. 36-44.

62. Сучасні тенденції розвитку обліку, оподаткування та міжнародних економічних відносин : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Харків : ХНАДУ, 2019. 280 с.

63. Теловата М. Т. Облік і звітність в оподаткуванні: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування». Київ : НАСОА. 2019. 506 с.

64. Тесак О. В. Формування облікової політики щодо витрат підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Випуск 4(27). С. 94-97.

65. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування та звітність : підручник. Київ : Алерта. 2023. 1044 с.

66. Тодосійчук Л. Г. Облік формування та використання прибутку підприємства. URL: http://www.vtei.com.ua/konfa/27_03/3/28.pdf (дата звернення 18.08.2025).

67. Тредіт В. Є. Податковий облік податку на прибуток підприємств за новими правилами. *Агросвіт*. 2015. № 8. 2015. С. 41-45.

68. Хомин П. Я. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами. *Вісник економіки*. 2022. № 4. С. 167-179.

69. Хорошилова І. О. Роль податку на прибуток підприємств в формуванні бюджету країни. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1429812. (дата звернення 20.08.2025).

70. Чумакова І. Ю. Вплив податку на прибуток на інвестиційну активність. *Статистика України*. 2023. № 2. С. 40-48.

71. Шот А. Облік і оподаткування за видами економічної діяльності. Конспект лекцій. Львівський національний університет ім. Івана Франка. Львів, 2021. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021 /03/Shot-Obl-i-opod-za-VED.pdf. (дата звернення 23.07.2025).

72. Шот А., Підручняк К. Організація бухгалтерського обліку та оподаткування на підприємствах у сучасних умовах. *Молодий вчений*. 2022. №12 (112). С. 129-133.

73. Alexander D., Nobes C. Financial Accounting: An International Introduction. 7th ed. Pearson, 2020. 576 p. URL: https://www.pearson.com/en-gb/subject-catalog/p/financial-accounting-an-international-introduction/P200000003780/9781292312682 (дата звернення 10.09.2025).

74. Horngren C., Datar S., Rajan M. Cost Accounting: A Managerial Emphasis. 17th ed. Pearson, 2021. 992 p. URL: https://www.pearson.com/en-us/subject-catalog/p/cost-accounting-a-managerial-emphasis/P200000003314/9780135628478 (дата звернення 23.09.2025).

75. Nobes C., Parker R. Comparative International Accounting. 16th ed. Pearson. 2022. 648 p. URL: https://www.pearson.com/en-gb/subject-catalog/p/comparative-international-accounting/P200000003781 /9781292312699. (дата звернення 29.08.2025).

76. Pavić I., Nenadić I. The impact of tax accounting on profit calculation in SMEs. *Economic Research*. 2019. Vol. 32. № 1. P. 112-130. URL:https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1331677X.2018.1556108. (дата звернення 24.08.2025).

77. Sikka P. The audit of corporate taxes: some issues. *Accounting and Business Research*. 2021. Vol. 51. № 5. P. 504-525. URL: https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00014788.2021.1942261. (дата звернення 01.11.2025).

ДОДАТОК А

Фінансова звітність ТОВ «ТОРГОВЕЛЬНА ДИСТРИБУЦІЙНА КОМПАНІЯ»

Баланс

Назва рядка	Код рядка	2022	2023	2024
I. Необоротні активи Нематеріальні активи	1000	1 594.00	1 210.00	1 063.00
первісна вартість	1001	7 440.00	7 502.00	1 187.00
накопичена амортизація	1002	5 846.00	6 292.00	124.00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	265.00	265.00	265.00
Основні засоби	1010	19 892.00	64 259.00	55 064.00
первісна вартість	1011	73 105.00	126 153.00	120 354.00
знос	1012	53 213.00	61 894.00	65 290.00
Усього за розділом I	1095	21 751.00	65 734.00	56 392.00
II. Оборотні активи Запаси	1100	17 323.00	31 415.00	41 836.00
Виробничі запаси	1101	3 378.00	1 660.00	393.00
Товари	1104	13 945.00	29 755.00	41 443.00
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	58 818.00	19 525.00	32 202.00
з бюджетом	1135	8 748.00	229.00	348.00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	163 095.00	130 615.00	56 496.00
Г роші та їх еквіваленти	1165	5 351.00	1 738.00	1 208.00
Готівка	1166	66.00	194.00	
Рахунки в банках	1167	4 443.00	702.00	366.00
Витрати майбутніх періодів	1170	56.00	536.00	163.00
Інші оборотні активи	1190	745.00	1 567.00	591.00
Усього за розділом II	1195	254 136.00	185 625.00	132 844.00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.00	0.00	
Баланс	1300	275 887.00	251 359.00	189 236.00
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4.00	4.00	4.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1 908.00	12 213.00	11 559.00
Усього за розділом I	1495	1 912.00	12 217.00	11 563.00
II. Довгострокові зобов’язання і забезпечення Відстрочені податкові зобов’ язання	1500	0.00	0.00	
Ш. Поточні зобов’язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	100 000.00	94 000.00	43 400.00
товари, роботи, послуги	1615	33 199.00	6 631.00	607.00
розрахунками з бюджетом	1620	873.00	248.00	15.00
у тому числі з податку на прибуток	1621	351.00	151.00	
розрахунками зі страхування	1625	508.00	102.00	
розрахунками з оплати праці	1630	1 962.00	143.00	35.00
Поточні забезпечення	1660	384.00	376.00	193.00
Інші поточні зобов’язання	1690	137 049.00	137 642.00	133 423.00
Усього за розділом III	1695	273 975.00	239 142.00	177 673.00
IV. Зобов’язання, пов’язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	0.00	
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	0.00	
Баланс	1900	275 887.00	251 359.00	189 236.00

Продовження ДОДАТКУ Б

Звіт про фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1 069 259.00	683 027.00	16 213.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	1 030 172.00	602 922.00	14 412.00
Валовий: прибуток	2090	39 087.00	80 105.00	1 801.00
Інші операційні доходи	2120	121 391.00	72 941.00	37 157.00
Адміністративні витрати	2130	9 154.00	9 665.00	6 861.00
Витрати на збут	2150	121 133.00	83 557.00	9 361.00
Інші операційні витрати	2180	2 329.00	29 745.00	9 424.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	27 862.00	30 079.00	13 312.00
Інші фінансові доходи	2220	259.00	314.00	12.00
Фінансові витрати	2250	25 598.00	16 464.00	13 656.00
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	2 523.00	13 929.00	
збиток	2295			332.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	0.00	-3 624.00	-322.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		0.00	
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	2 523.00	10 305.00	
збиток	2355			654.00

Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	2022	2023	2024
Матеріальні затрати	2500	27 163.00	41 724.00	419.00
Витрати на оплату праці	2505	51 341.00	25 382.00	2 095.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	11 087.00	5 434.00	438.00
Амортизація	2515	3 974.00	9 127.00	8 591.00
Інші операційні витрати	2520	39 051.00	41 300.00	14 103.00
Разом	2550	132 616.00	122 967.00	25 646.00